

Krajský pamiatkový úrad Žilina

riaditeľ krajského pamiatkového úradu: Ing. Miloš Dudáš, CSc.

zodpovedný riešiteľ: Mgr. Zuzana Štancelová

autorská spolupráca: Mgr. Martin Furman, PhD - archeológia
Mgr. Ing. Miroslava Šichtová – historická zeleň
Mgr. Katarína Vlaszatá - grafická časť

Obsah

A.	VSTUPNÉ ÚDAJE	5
A.1.	POŽIADAVKA A DÔVOD SPRACOVANIA ZÁSAD OCHRANY PAMIATKOVÉHO ÚZEMIA	5
B.	ZÁKLADNÉ ÚDAJE O ÚZEMÍ	6
B.1.	NÁZOV PAMIATKOVÉHO ÚZEMIA	6
B.2.	ZÁKLADNÉ ÚDAJE	6
B.3.	ORGÁN, KTORÝ PAMIATKOVÉ ÚZEMIE VYHLÁSIL, DÁTUM VYHLÁSENIA	6
C.	PARCELNÉ VYMEDZENIE HRANÍC ÚZEMIA PODĽA PLATNÉHO ROZHODNUTIA O VYHLÁSENÍ PAMIATKOVÉHO ÚZEMIA	7
C.1.	POPIS HRANICE PAMIATKOVEJ ZÓNY	7
C.2.	INFORMÁCIA O ZANESENÍ HRANICE V KATASTRI A O OZNAČENÍ ÚZEMIA PRÍSLUŠNÝM KÓDOM V LISTOCH VLASTNÍCTVA A NA MAPE	7
D.	ÚDAJE O ÚZEMNOPLÁNOVACEJ DOKUMENTÁCII, PODKLADOCH, PRAMEŇOCH, POUŽITEJ LITERATÚRE A PREDCHÁDZAJÚCICH VÝSKUMOCH	8
D.1.	PREHĽAD ÚZEMNOPLÁNOVACÍCH DOKUMENTÁCII A ŠTÚDIÍ	8
D.2.	MAPOVÉ PODKLADY	8
D.3.	PRIESKUMY A VÝSKUMY, ARCHEOLOGICKÉ VÝSKUMY	8
D.4.	LITERATÚRA A ĎALŠIE PRAMENE	10
E.	HISTORICKÝ A URBANISTICKO- ARCHITEKTONICKÝ VÝVOJ ÚZEMIA	12
E.1.	STRUČNÝ HISTORICKÝ A STAVEBNÝ VÝVOJ ÚZEMIA	12
E.2.	ZÁSADNÉ URBANISTICKÉ VÝVOJOVÉ ETAPY ÚZEMIA	15
	E.2.1 Stredoveká fáza -vo výkrese Zásad č. 2. - Slohová analýza objektov sú vyznačené červenou farbou.....	15
	E.2.2 Renesancia a barok (16-18. storočie) - vo výkrese Zásad č. 2. - Slohová analýza objektov sú vyznačené modrou farbou.....	16
	E.2.3 19. storočie - vo výkrese Zásad č. 2. - Slohová analýza objektov sú vyznačené zelenou farbou.....	18
	E.2.4 1. polovica 20.storočia - vo výkrese Zásad č. 2. - Slohová analýza objektov sú vyznačené žltou farbou.....	18
	E.2.5 2. polovica 20.storočia a začiatok 21. storočia - vo výkrese Zásad č. 2. - Slohová analýza objektov sú vyznačené šedou farbou.....	19
F.	CHARAKTERISTIKA PAMIATKOVÝCH HODNÔT ÚZEMIA	20
F.1.	PAMIATKOVÉ HODNOTY ÚZEMIA HMOTNEJ POVAHY	20
	F.1.1. Obraz krajiny – charakteristické pohľady.....	20
	F.1.2. Vonkajší obraz územia.....	21
	F.1.3. Vnútný obraz územia.....	21
	F.1.3.1. Hmotová skladba zástavby.....	24

F.1.3.2 Strešná krajina.....	27
F.1.4. Funkčné využitie územia	28
F.1.5. Historický pôdorys.....	29
F.1.6. Objektová skladba územia	31
F.1.6.1. Dominanty a akcenty	31
F.1.6.2. Systém opevnenia	31
F.1.6.3. Priestory	32
F.1.6.4. Zástavba	33
F.1.6.5. Zatriedenie nehnuteľností	35
F.1.7. Archeologické náleziská a miesta pod zemou ako pozostatky zaniknutých stavieb	84
F.1.7.1. Archeologický výskum v pamiatkovom území a na kultúrnych pamiatkach ..	84
F.1.7.2. Archeologické náleziská v Liptovskom Jáne evidované v CEANS-e	87
F.1.7.2.1 Archeologicky skúmané plochy na území pamiatkovej zóny a na národných kultúrnych pamiatkach (obr. 2, 3, 6)	87
F.1.7.2.2 Ostatné správy o archeologických nálezoch z územia pamiatkovej zóny	88
F.1.7.2.3 Evidované archeologické náleziská a ojedinelé nálezy mimo pamiatkovej zóny obce Liptovský Ján	88
F.1.8. Historická zeleň, plochy záhrad a parkov	88
F.1.9 Prvky uličného interiéru a uličného parteru	92
F.2. PAMIATKOVÉ HODNOTY ÚZEMIA NEHMOTNEJ POVAHY.....	92
F.3. VYHODNOTENIE PAMIATKOVÝCH HODNÔT ÚZEMIA	
A ODÔVODNENIE JEHO OCHRANY	95
F.3.2. Architektonicko–historické hodnoty objektov pamiatkového územia.....	97
F.3.3. Umelecko– historické hodnoty štruktúr pamiatkového územia.....	97
F.3.4. Kultúrne a pamiatkové hodnoty archeologických nálezov a nálezísk	97
F.3.5. Odôvodnenie ochrany pamiatkového územia	98
G. NÁVRH ZÁSAD OCHRANY, OBNOVY A PREZENTÁCIE HODNÔT ÚZEMIA PAMIATKOVEJ ZÓNY V LIPTOVSKOM JÁNE	99
G.1 TEXTOVÁ ČASŤ	99
G.1.1. Všeobecné požiadavky na primerané funkčné využitie	99
G.1.2. Všeobecné požiadavky na zachovanie, údržbu a regeneráciu historického pôdorysu a parcelácie	99
G.1.2.1 Požiadavky na zachovanie a ochranu historickej pôdorysnej schémy, verejných priestranstiev, námestí, hlavných a vedľajších uličných priestorov, uličných čiar	99
G.1.2.2 Požiadavky na reguláciu novej zástavby a určenia a riešenie rezervných plôch	100

G.1.3. Všeobecné požiadavky na zachovanie, údržbu a regeneráciu hodnotnej objektovej skladby pamiatkového územia	102
G.1.3.1 Požiadavky na ochranu charakteru tradičnej skladby zástavby	102
G.1.3.2 Požiadavka na zachovanie a ochranu historických dominánt a akcentov ..	103
G.1.3.3 Požiadavky na zachovanie, ochranu a prezentáciu systému opevnenia	103
G.1.4. Všeobecné požiadavky na zachovanie, údržbu a regeneráciu výškového a priestorového usporiadania objektov	104
G.1.5. Všeobecné požiadavky na zachovanie, údržbu a regeneráciu prvkov interiéru a uličného parteru	104
G.1.5.1 Požiadavky na ochranu typických a výber a použitie charakteristických stavebných materiálov	105
G.1.5.2 Požiadavky na zachovanie, ochranu, obnovu a údržbu pamiatkových hodnôt drobnej architektúry a výtvarných diel	105
G.1.5.3 Požiadavka nasvetlenia – iluminácie historických priestorov a budov	105
G.1.5.4 Požiadavky pre riešenie infraštruktúry vrátane jej technických zariadení	106
G.1.6. Všeobecné požiadavky na zachovanie, údržbu a regeneráciu charakteristických pohľadov, siluety a panorámy územia	106
G.1.7. Požiadavky na zachovanie, údržbu a regeneráciu archeologických nálezísk	107
G.1.8 Všeobecné požiadavky na zachovanie, údržbu a regeneráciu ďalších kultúrnych a prírodných hodnôt	108
G.1.8.1. Plochy historickej zelene (NKP)	109
G.1.8.2 Plochy zelene s pamiatkovou hodnotou, prípadne s inou kvalitou	109
H. PREZENTÁCIA PAMIATKOVÉHO FONDU PAMIATKOVEJ ZÓNY V LIPTOVSKOM JÁNE	111
I. VŠEOBECNÉ ZÁVEREČNÉ USTANOVENIA	112
I.1. Spolupráca a účasť orgánov, organizácií a samosprávy na regenerácii pamiatkového územia	112
J. ZÁVER	113
K. AKTUALIZÁCIA ZÁSAD PAMIATKOVEJ STAROSTLIVOSTI	114
L. GRAFICKÁ ČASŤ ZÁSAD OCHRANY PAMIATKOVEJ ZÓNY V LIPTOVSKOM JÁNE	115

A. VSTUPNÉ ÚDAJE

A.1. POŽIADAVKA A DÔVOD SPRACOVANIA ZÁSAD OCHRANY PAMIATKOVÉHO ÚZEMIA

Požiadavka na spracovanie zásad ochrany pamiatkového územia – Pamiatkovej zóny v Liptovskom Jáne vyplynula z § 29 zákona č.49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu (ďalej len „pamiatkový zákon“) v znení neskorších predpisov.

(1) Základná ochrana pamiatkového územia je súhrn činností a opatrení, ktorými orgány štátnej správy a orgány územnej samosprávy v spolupráci s vlastníkmi nehnuteľností zabezpečujú zachovanie pamiatkových hodnôt v území, ich dobrý technický, prevádzkový a estetický stav, ako aj vhodný spôsob využitia jednotlivých stavieb, skupín stavieb, areálov alebo urbanistických súborov a vhodné technické vybavenie pamiatkového územia.

(2) Krajský pamiatkový úrad vypracúva zásady ochrany pamiatkového územia, ktoré sú dokumentom na vykonávanie základnej ochrany podľa odseku 1a sú podkladom pre územný plán. Zásady sú súčasťou územného priemetu ochrany kultúrnych hodnôt územia, ktorý je podkladom na spracovanie územnoplánovacej dokumentácie podľa osobitného predpisu.

(3) Zásady ochrany pamiatkovej rezervácie alebo pamiatkovej zóny obsahujú požiadavky na primerané funkčné využitie územia, na zachovanie, údržbu a regeneráciu historického pôdorysu a parcelácie, materiálovej a objektovej skladby, výškového a priestorového usporiadania objektov, architektonického výrazu, prvkov uličného interiéru a uličného parteru, historickej zelene, charakteristických pohľadov, siluety a panorámy, archeologických nálezísk, prípadne ďalších kultúrnych a prírodných hodnôt pamiatkového územia.

(4) Miestne príslušný krajský pamiatkový úrad je dotknutým orgánom štátnej správy pri prerokúvaní územného plánu regiónu, územného plánu obce a územného plánu zóny.

Dôvodom spracovania Zásad Pamiatkovej zóny v Liptovskom Jáne bola absencia Zásad pamiatkovej starostlivosti pre historický urbanistický súbor Liptovský Ján. Zmena vyhlásenia pamiatkovej zóny v roku 2005, ako aj zmeny v legislatívnom procese a súčasné metodické prístupy pri obnove kultúrnych pamiatok a úprave nehnuteľností v pamiatkovom území si vyžiadali presné stanovenie požiadaviek kladených na zachovanie pamiatkových hodnôt riešeného územia. Ich špecifikácia vyplývajúca zo súčasného historicko- architektonického a urbanistického poznania bude hlavným podkladom pre spracovanie zmien a doplnkov k územno- plánovacej dokumentácii v zmysle zákona č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku v znení neskorších predpisov.

B. ZÁKLADNÉ ÚDAJE O ÚZEMÍ

B.1. NÁZOV PAMIATKOVÉHO ÚZEMIA

Pamiatková zóna v Liptovskom Jáne

B.2. ZÁKLADNÉ ÚDAJE

KRAJ: Žilinský

OKRES: Liptovský Mikuláš

OBEC: Liptovský Ján

KATASTRÁLNE ÚZEMIE: Liptovský Ján

ČÍSLO PAMIATKOVEJ ZÓNY V ÚZPF: 23

POČET NEHNUTEĽNÝCH NÁRODNÝCH KULTÚRNYCH PAMIATOK: 19

SÚČASŤ CHRÁNENÉHO ÚZEMIA: Národný park Nízke Tatry

Erb obce tvorí v modrom štíte na zelenej pažiti stojaci, striebro odetý, zlato obutý a zlato opásaný muž v zlatom klobúku, s pravou za pásom a ľavicou držiace na pleci zlatú sekeru s rovnako dlhým poriskom. Vpravo vyrastá zlatý listnatý ker.

B.3. ORGÁN, KTORÝ PAMIATKOVÉ ÚZEMIE VYHLÁSIL, DÁTUM VYHLÁSENIA

Pamiatková zóna v Liptovskom Jáne bola vyhlásená Všeobecne záväzným nariadením Okresného úradu v Liptovskom Mikuláši zo dňa 20.07.1991, č.1/1991 o vyhlásení územia v Liptovskom Jáne za pamiatkovú zónu, s účinnosťou od 1.9.1991.

Vymedzené územie pamiatkovej zóny bolo zmenené rozhodnutím Ministerstva kultúry Slovenskej republiky č. MK-9850/2005-400/31604 zo dňa 25.11.2005 a právoplatnosť nadobudlo dňa 10.01.2006.

C. PARCELNÉ VYMEDZENIE HRANÍC ÚZEMIA PODĽA PLATNÉHO ROZHODNUTIA O VYHLÁSENÍ PAMIATKOVÉHO ÚZEMIA

C.1. POPIS HRANICE PAMIATKOVEJ ZÓNY

Východiskový bod hranice tvorí severozápadný bod parcely č. 470/2, pokračuje po severnej hranici parcely č. 470/2, č. 471/3, pokračuje južným smerom po východnej hranici parciel č. 471/3, č. 473/4, č. 473/6, lomí sa východným smerom, pretína parceli č. 3721/1, napája sa na severozápadný bod parcely č. 2975/5, lomí sa južným smerom, lemuje východnú hranicu parcely č. 3721/1 až do východného bodu parcely č. 493 a pokračuje po východných hraniciach parciel č. 495, č. 496/6, č. 496/2, č. 496/7, č. 496/3, č. 497/1, č. 496/5, kde z južného bodu parcely č. 496/5 pretína vodný tok parcely č. 3771/1 a napája sa na severný bod parcely č. 523, pokračuje po severovýchodnej hranici parcely č. 524, č. 525, č. 517, č. 516, č. 515, č. 545, č. 550, č. 565, z ktorej východného bodu sa napája na triangulačný bod č.622, pričom pretína vodný tok parcely č. 3771/1, pokračuje po hranici parciel č. 568/3, č. 570, č. 3720/3, č. 3741, č. 579/1, č. 585, č. 588/9, č. 588/1, č. 589/1, č. 590/3, č. 590/5, č. 609/1, č. 610/3, č. 611, č. 615, č. 634, z južného bodu parcely č. 634 sa napája na severný bod parcely č. 635, pritom pretína riečku Štiavnicu, ďalej východne a juhovýchodne lemuje parcely č. 639, č. 641/3, č. 640/3, č. 641/1, č. 642, č. 643, č. 721/1, č. 648653, č. 651/1, č. 651/3 – lemuje po južnom a západnom obvode parcely č. 142/2, č. 144/1 po západnom obvode, parcely č. 148/1, č. 150/1, č. 150/2, č. 160, č. 159, pretína komunikáciu č. 3732 a plynulo sa napája na západnú hranicu parcely č. 189, pokračuje po západnej a severnej hranici parcely č. 198/11, v južnom bode parcely č. 196 sa lomí severne a pokračuje po západnej hranici parciel č. 197/11, č. 209, 208/1, č. 215/1, č. 219, č. 230/2, č. 238/1, č. 238/2, č. 256/3, č. 258/8, č. 258/7, č. 258/5, č. 282/2, č. 327, č. 329, č. 321, č. 319, č. 318, č. 336, č. 340, č. 343/2, č. 340, č. 343/2, č. 344, č. 352, č. 356, č. 363/1, č. 363/2, č. 366/1, č. 376/4, č. 376/3, č. 379/1, 382/2, č. 389, č. 392/2, č. 391/, č.403, č. 404/2, č. 414/1, 415/1, č. 425, č. 427/7, južnou hranicou parciel č. 459/4, č. 459/1, č. 460, č. 461/3, č. 461/2, č. 478, č. 473, č. 473/7, č. 473/1, č. 470/2, kde končí v jej severozápadnom bode.

C.2. INFORMÁCIA O ZANESENÍ HRANICE V KATASTRI A O OZNAČENÍ ÚZEMIA PRÍSLUŠNÝM KÓDOM V LISTOCH VLASTNÍCTVA A NA MAPE

Na výpisoch z katastra nehnuteľnosti - listoch vlastníctva nehnuteľností v pamiatkovom území je uvedený druh chránenej nehnuteľnosti :

201 – národná kultúrna pamiatka

203 – pamiatková zóna

D. ÚDAJE O ÚZEMNOPLÁNOVACEJ DOKUMENTÁCII, PODKLADOCH, PRAMEŇOCH, POUŽITEJ LITERATÚRE A PREDCHÁDZAJÚCICH VÝSKUMOCH

D.1. PREHĽAD ÚZEMNOPLÁNOVACÍCH DOKUMENTÁCII A ŠTÚDIÍ

Územný plán obce Liptovský Ján bol vypracovaný Projektovou kanceláriou A.U.R.A. – Ateliér urbanizmu a architektúry, Ing.arch. Jozefom Dižkom, Švermova 45, 974 00 Banská Bystrica v septembri roku 1996 a schválený bol uznesením obecného zastupiteľstva v Liptovskom Jáne dňa 30.10.1996. Závazná časť územného plánu bola prijatá VZN č.10 /1996, dňa 30.10.1996 s účinnosťou od 30.11.1996.

D.2. MAPOVÉ PODKLADY

- 1) Vojenská mapa – prvé vojenské mapovanie 1769-1775, M.
1:14400, HadtorténetiIntézetés Múzeum Budapest, Kópia mapy uložená v Archíve PÚ SR v Bratislave
- 2) Vojenská mapa – prvé vojenské mapovanie 1806-1869, M.
1:28800, HadtorténetiIntézetés Múzeum Budapest, Kópia mapy uložená v Archíve PÚ SR v Bratislave
- 3) Vojenská mapa – prvé vojenské mapovanie 1806-1869, M.
1:28800, HadtorténetiIntézetés Múzeum Budapest, Kópia mapy uložená v Archíve PÚ SR v Bratislave
- 4) Katastrálna mapa Liptovského Jána z roku 1881, Ústredný Archív geodézie a kartografie Bratislava, Kópia mapy v digitálnej podobe uložená v Archíve PÚ SR v Bratislave
- 5) mapa Pamiatkovej zóny v Liptovskom Jáne, M:1:20000, príloha Zásad, Slovenský ústav pamiatkovej starostlivosti Banská Bystrica

D.3. PRIESKUMY A VÝSKUMY, ARCHEOLOGICKÉ VÝSKUMY

- JANURA T.: Urbanistický vývoj obce Liptovský Ján z pohľadu historického vývoja, 2014. Interný materiál KPÚ Žilina.
- KRUŠINSKÝ , P. – SUCHÝ L. – ĎURIAN K. – GRÚŇOVÁ Z. – Historické krovové konštrukcie Liptova I., 2013
- Archívne materiály uložené v archíve Krajského pamiatkového úradu Žilina, pracovisko Ružomberok:
 - Zásady pamiatkovej starostlivosti Liptovský Ján, ŠÚPS Bratislava, rok 1982, archív Krajského pamiatkového úradu Žilina, pracovisko Ružomberok, č. 148/T
 - Návrh na vyhlásenie PZ, KÚŠPSOP Banská Bystrica, rok 1989, archív Krajského pamiatkového úradu Žilina, pracovisko Ružomberok, č. 49/T

- Zásady pamiatkovej starostlivosti, KÚŠPSOP Banská Bystrica 1990, archív Krajského pamiatkového úradu Žilina, pracovisko Ružomberok, č. 289/T
- Zámer obnovy pamiatky, kaštieľ, súp. č. 109, ÚZPF 10550, SVŠT Bratislava, 1988, archív Krajského pamiatkového úradu Žilina, pracovisko Ružomberok, č. 178/T
- Zámer obnovy, kaštieľ, súp. č. 109, ÚZPF 10550, Ing. Vaczulík Ladislav, 2002, archív Krajského pamiatkového úradu Žilina, pracovisko Ružomberok, č. 555/T
- Fotodokumentácia, kaštieľ č. 70, ÚZPF 327/0, PU Banská Bystrica, archív Krajského pamiatkového úradu Žilina, pracovisko Ružomberok, č. 374/T
- Zámer pamiatkovej úpravy, kaštieľ č. 69, 70, ÚZPF 327, OPS Liptovský Mikuláš, 1973, archív Krajského pamiatkového úradu Žilina, pracovisko Ružomberok, č. 45/T
- Prieskum, kaštieľ č. 58, ÚZPF 325, Dr. Kostka, archív Krajského pamiatkového úradu Žilina, pracovisko Ružomberok, č. 248/T
- Prieskum - zameranie, kaštieľ č. 58, ÚZPF 325, Chudomelka, archív Krajského pamiatkového úradu Žilina, pracovisko Ružomberok, č. 330/T
- Stavebno-historický prieskum, kaštieľ č. 58, ÚZPF 325, Dzúrik, Chudomelka, Kostka, archív Krajského pamiatkového úradu Žilina, pracovisko Ružomberok, č. 244/T
- Umelecko-historický prieskum, kaštieľ č. 58, ÚZPF 325, Dzúrik, Chudomelka, Kostka, 1970, archív Krajského pamiatkového úradu Žilina, pracovisko Ružomberok, č. 243/T
- Pamiatkový výskum, kaštieľ č. 58, ÚZPF 325, PUK Banská Bystrica, 1984, archív Krajského pamiatkového úradu Žilina, pracovisko Ružomberok, č. 252/T
- Zámer a zásady obnovy, kaštieľ č. 58, ÚZPF 325, SHÚ Bratislava, 1986-87, archív Krajského pamiatkového úradu Žilina, pracovisko Ružomberok, č. 181/T
- Prieskum zavlhnutia suterénu a fasád, kaštieľ č. 58, ÚZPF 325, Ing. Pichová, 2003, archív Krajského pamiatkového úradu Žilina, pracovisko Ružomberok, č. 607/T
- Projekt sanácie zákl. muriva a fasád, kaštieľ č. 58, ÚZPF 325, Ing. Pichová, 2004, archív Krajského pamiatkového úradu Žilina, pracovisko Ružomberok, č. 1130/A
- Pamiatkový prieskum, kaštieľ č. 166, ÚZPF 328/1, SÚPS Bratislava, 1993, archív Krajského pamiatkového úradu Žilina, pracovisko Ružomberok, č. 309/T
- Zámer a program pamiatkových úprav, rkk sv. Jána Krstiteľa, ÚZPF 323/0, SUPSOP Banská Bystrica, 1971, archív Krajského pamiatkového úradu Žilina, pracovisko Ružomberok, č. 47/T
- Architektonicko-historický prieskum, rkk sv. Jána Krstiteľa, ÚZPF 323/0, Prom. hist. Svatoň, 1972, archív Krajského pamiatkového úradu Žilina, pracovisko Ružomberok, č. 249/T
- Zameranie, rkk sv. Jána Krstiteľa, ÚZPF 323/0, OPS Liptovský Mikuláš, 1972, , archív Krajského pamiatkového úradu Žilina, pracovisko Ružomberok, č. 131/A
- Zameranie, rkk sv. Jána Krstiteľa, ÚZPF 323/0, Pamiatkostav Žilina, 1990, archív Krajského pamiatkového úradu Žilina, pracovisko Ružomberok, č. 134/A
- Pamiatkový výskum, rkk sv. Jána Krstiteľa, ÚZPF 323/0, PUK Banská Bystrica 1988, archív Krajského pamiatkového úradu Žilina, pracovisko Ružomberok, č. 43/T
- Statický posudok, rkk sv. Jána Krstiteľa, ÚZPF 323/0, PUK Bratislava, 1988, archív Krajského pamiatkového úradu Žilina, pracovisko Ružomberok, č. 48/T

- Výskumné dokumentácie

VD KPÚ Žilina 01/2011 „IBV Pod Sečnom – inžinierske siete SO-01, SO.02, SO-03, SO-04 a SO-11“ na pozemku č. 234/1 v k. ú. Liptovský Ján a z povrchového zberu z polohy „Pod Hrádkom“ v k. ú. Liptovský Ján

- Archív AÚ SAV Nitra

č. 13139/93
č. 13360/94
č. 14642/01

D.4. LITERATÚRA A ĎALŠIE PRAMENE

- BÁRTA, J. Tretie desaťročie speleoarcheologickej činnosti Archeologického ústavu v Nitre (1972-1982). Slovenský kras, roč. 22, 245-265.
- EISNER, J. Slovensko v pravěku. Bratislava 1933.
- FURMAN, M. – REPKOVÁ, S. Dokumentácia archeologického nálezu zisteného počas stavby v Liptovskom Jáne. AVANS v r. 2011, v tlači.
- HABOVŠTIK, A.: Stredoveká dedina na Slovensku. Bratislava 1985
- HAMPEL, J. Ujabb leletek. In. Arch. Ért. I. 1869, 147-151.
- HAMPEL, J. A bronzkor emlékei Magyarhonban, Budapest, I, 1886.
- HAMPEL, J. A bronzkor emlékei Magyarhonban, Budapest, II, 1892.
- HLAVIENKA, J. – ONDÁŠ, J. Sprievodca po Liptovskom Jáne a Jánskej doline. Liptovský Ján 2008.
- HLAVIENKA, J. – URBANOVÁ, M. Omrvinky z kultúrnych a literárnych tradícií. Liptovský Ján 2012.
- JANOŠKA, M. Praobydleniská v Liptove. Krásy Slovenska, roč. 3, č. 1. 1-13.
- JANURA, T.: Vidiecke šľachtické sídla v Liptovskej stolici, Liptovská galéria Petra Michala Bohúňa v Liptovskom Mikuláši, 2008
- KÜRTI, J. Zprávy liptovského múzea, ročník I., október 1931. Ružomberok 1931.
- NEUDECK, J. Germanische Befestigungen des oberen Waagthales. In: Mitteilungen der Wiener Anthropologischen Gesellschaft in Wien, IX, 1880, 29-59.
- PETROVSKÝ-ŠICHMAN, A. Severozápadné Slovensko v dobe laténskej a rímskej. Vlastivedný sborník Považia VII, 1965, 53-129.
- PIETA, K. Nálezy z počiatku sťahovania národov v Liptovskom Jáne. AVANS v r. 1990, Nitra 1992, 86-87.
- Kol. autorov. Liptovský Ján. 750 rokov prvej písomnej zmienky. Liptovský Ján 2013.
- Kol. autorov. Súpis pamiatok na Slovensku 2, Bratislava, 1968
- Kol. autorov. Vlastivedný slovník obcí na Slovensku II. Bratislava, 1977
- RIZNER, Ľ. V. Náleziská starožitností v Uhrách. In. Sborník MSS, 1903, ročník VIII, sv. 1, 24-54.
- ŠIMKOVÁ, Z. Osídlenie jaskýň Liptova (história speleoarcheologických výskumov a nálezov na Liptove. Slovenský kras (Acta Carsologica Slovaca) XLIV, Liptovský Mikuláš 2006, 119-141.
- UHLÁR, V. Mních pri Ružomberku v praveku a včasnej dobe dejinnej. In. Študijné Zvesti AÚ SAV 4, Nitra 1961, 139-179.
- ULIČNÝ, F. Dejiny osídlenia Liptova do konca 16. storočia. In. Liptov 8. Vlastivedný zborník, Ružomberok 1985, 133-208.
- ULIČNÝ F. : Dejiny Liptova od 9. do 19. Storočia. Liptovský Hrádok, 2014
- VOLKO-STAROHORSKÝ, J. Jaskyňa v Sokolove. Krásy Slovenska, roč. 29, č. 7, 159-160.
- ZACHAR, J. Aktualizačný list národnej kultúrnej pamiatky. Žilina 2005. Interný materiál KPÚ Žilina.

Archív PÚSR v Bratislave
Archív Liptovského múzea v Ružomberku
Archív obecného úradu v Liptovskom Jáne

Slovenská národná knižnica, Archív literatúry a umenia

www.lipt.jan.sk

www.osobnosti.sk

www.wikipedia.sk

E. HISTORICKÝ A URBANISTICKO-ARCHITEKTONICKÝ VÝVOJ ÚZEMIA

E.1. STRUČNÝ HISTORICKÝ A STAVEBNÝ VÝVOJ ÚZEMIA

- **1263** – prvá písomná zmienka o území neskoršieho Liptovského Jána, v ktorej kráľ Belo IV. daroval „rovinatú zem (planitiem terre) Wezueres“ šľachticovi Bohumírovi za verné služby. Podľa opisu hranice sa darovaný majetok rozprestieral na území dnešného Liptovského Jána, Závažnej Poruby a Nižnej Boce
- 1292 – výstavba kostola sv. Jána Krstiteľa v rozsahu jednolodia so svätýňou bez veže (zachované a dendrochronologicky overené torzo krovu nad loďou kostola a drevenej ukončovacej korunnej rímsy, dendrochronologicky datované prvky do roku 1292)
- kostol sa stal prvou kamennou stavbou na území budúceho Liptovského Jána, bol postavený na návrší v južnej časti obce na ľavobrežnej časti potoka Štiavnica
- koniec 13. storočia – Bohumírov syn Bodo po deľbe majetku získal územie Wezueresu, na ktorom založil osadu- osídlenie Liptovského Jána rodom Svätójánsky (formy rodového priezviska: zo Svätého Jána, Svätójánsky, Swathojansky, Szent – Ivan, Szentiványi)
- stavba pravdepodobne drevenej kúrie pre Bohumírovho syna Boda
- **začiatok 14. storočia** – prvá písomná zmienka o osade Svätý Ján v súvislosti so sťažnosťou Bohumírových synov pred kráľom Karolom I. o vykradnutí svätójánskeho kostola. Osada bola pomenovaná podľa patrocínia kostola. Názov obce Svätý Ján sa zachoval do začiatku 20. storočia s pridaním prídomku Liptovský
- druhá polovica 14. storočia – založenie poddanskej dediny Nemecká (dnes Závažná) Poruba pre vysídlenie poddanskeho obyvateľstva z Liptovského Jána a využitie uvoľnených pozemkov na stavbu šľachtických sídiel
- **pol. 15. storočia** – vznik prvej svetskej murovanej stavby – kúrie (v súčasnosti pravdepodobne Kaštieľ súp.č. 68) s vysokou podmurovkou, čiastočne zahĺbenou do terénu a s dreveným, prípadne murovaným obytným poschodím
- rod Svätójánsky vlastnil bane v Bociach, ktorých výnosy použili pri zveľadňovaní svojho majetku v Liptovskom Jáne
- 1465- v rodinnom spore o kúriu po nebohom Beňadikovi sa prvýkrát spomína vodný mlyn na potoku Štiavnica
- obdobie pustošivých vpádov do obce (magnátske spory, husiti), okolo roku 1468 pravdepodobne vypálenie domov, kúrie a kostola Štefanom z Ráztok
- 70. roky 15. storočia - deľba intravilánu obce medzi bratov Štefana III. a Blažej I. Svätójánskych. Štefan dostal územie medzi kostolom a kúriou a Blažej územie na sever od rodovej kúrie. Od tohto obdobia sa územie Liptovského Jána delilo na Štefanovu a Blažejovu hlavnú rodovú líniu. Štefan získal pravdepodobne zničenú kúriu č. 68, ktorú si s použitím starších konštrukcií obnovil a Blažej si postavil kúriu č. 17
- 1475-1477- Štefan III. Svätójánsky zastával funkciu liptovského podžupana, opravená pravdepodobne neskorogotická kúria č. 68 sa stala politickým centrom stolice
- stavba dvoch kúrii Štefanovými synmi Andrejom a Žigmundom. Andrej II. Svätójánsky, zakladateľ Andrejovej línie, Štefanovej hlavnej rodovej línie si postavil kúriu č. 162,166 a Žigmund I. Svätójánsky si postavil dnes už neexistujúcu kúriu pri kaštieli č. 169
- **16. storočie** – rozmach stavebnej činnosti vďaka stabilizácii pomerov v banskom podnikaní v bocianskej doline, v 50. rokoch nová výstavba renesančných kúrii a prestavba starších šľachtických objektov. Vytlačanie sedliakov z intravilánu obce do Závažnej Poruby

pre získanie priestoru pre novostavby kúrií a ich nutného zázemia (hospodárske a prevádzkové budovy, ovocné a zeleninové záhrady)

- 1529– vypálenie Liptovského Jána
- stavba kúrie č. 72 Michala III. (príslušník Blažejovej hlavnej rodovej línie). Základ kamennej stavby tvoril suterén s väčšou a menšou pivnicou, na ktorom stálo prvé nadzemné podlažie s dnes už nenexistujúcou nárožnou vežou. K veži sa pripájala časť obytných priestorov na druhom nadzemnom podlaží. Ku kamennej časti sa pripájali drevené objekty a celý areál obklopovala záhrada s včelínom a budovou pivovaru. Vnútorne členenie obytných priestorov vychádzalo z princípov renesančnej dispozície, ktorá sa uplatnila v istých obmenách aj v ostatných objektoch. Za hlavným vstupom sa nachádzal rozsiahly pitvor, kam umiestnili schody vedúce na druhé nadzemné podlažie a do priestoru, odkiaľ sa vchádzalo do dvoch pivníc. Z pitvora sa prechádzalo do veľkej svetlice s trámovým stropom, spojenej so zaklenutou miestnosťou – sklepom. Vo východnom trakte ešte existovala veľká kuchyňa. V západnom trakte, prístupnom taktiež z pitvora, bola menšia svetlica s trámovým stropom s pripojeným sklepom a menšia kuchyňa. Na druhom nadzemnom podlaží sa nad veľkou svetlicou na prízemí nachádzala ďalšia veľká svetlica. Do veže situovali menšiu svetlicu, z ktorej sa prechádzalo do komory.
- stavba kúrie Jána Svätójánskeho – súp.č. 58, v blízkosti kúrie sa nachádzali dielne kováča a krajčírka spojené s obytnou časťou
- okolo roku 1554 založenie šľachtickej protestantskej školy (zanikla na prelome 17. a 18. storočia)
- 1576- stavba zvonice pri Kostole sv. Jána Krstiteľa
- 1581- podľa súpisu bolo v Liptovskom Jáne osem zemianskych kúrií a desať želiarskych rodín s vlastným domom, ale bez pôdy. Išlo prapôvodne o poddanské rodiny, ktorých majetok postupne zabrali Svätójánsky.
- koniec 16. storočia – zemanovia obývali 9 kúrií, želiari dvadsaťjeden domov a desať domov bolo opustených
- **začiatok 17. storočia** – Liptovský Ján sa zaradil k najväčším a najvýznamnejším vidieckym osadám na Liptove

prvá stavba šľachtickej rezidencie za potokom Štiavnica, Kaštieľ č. 169 a za ním napojená dnes už neexistujúca kúria (torzo z kúrie je súčasťou domu č. 171)

zdroj: archív obecného úradu v Liptovskom Jáne

- prvá vlna odchodu rodových príslušníkov do iných uhorských stolíc
- stavebný rozmach v Liptovskom Jáne – postavenie 7 murovaných šľachtických rezidencií
- najstaršia kúria, č. 68 bola prestavaná a nadstavaná, v prameňoch označovaná ako „*murovaný kamenný dvojpodlažný dom postavený na spôsob kaštieľa*“. V kaštieli sa mohla nachádzať miestna humanistická šľachtická škola. V jeho blízkosti stál majer so stodolami a maštalami, nakoľko kaštieľ sa stal centrom správy majetkov. Medzi príjmy patrili poplatky za používanie spoločného rodového mlyna a zisk z predaja šindľa, ktorý sa vyrábala taktiež na spoločnej vodnej pile, stojacej na potoku Štiavnica.
- stavba kúrie č. 109 pre Jána ml. na dosiaľ nezastavanom riečnom ostrove potoka Štiavnica. Pri jej stavbe došlo k úprave riečného koryta.
- druhá tretina 17. storočia – stavba opevnenia okolo kostola
- **18. storočie** – úpadok baníctva na Boci, čo spôsobilo stratu príjmov a odchod ďalších príslušníkov rodu z Liptovského Jána (hlavne katolíkov)
- stavba dvoch kúrii, č. 22 a 128
- baroková prestavba kúrie č. 132 na kaštieľ so strešnou konštrukciou v tvare prevráteného lodného trupu
- 70. roky – zrušenie pohrebiska okolo kostola, nový cintorín situovaný na pravobrežnej časti Štiavnice
- 1785- stavba evanjelického chrámu
- koniec 18. storočia– príchod židovského obyvateľstva do Liptovského Jána
- **19. storočie** – odchod najbohatšej časti príslušníkov rodu Svätójánsky z Liptovského Jána do Bratislavskej, Gemerskej a Novohradskej stolice
- prerozdelenie opustených sídiel medzi ostatných, v Liptovskom Jáne ostávajúcich predstaviteľov rodu z oboch hlavných rodových línií
- 1808- prístavba veže kostola s cibulovou vežou
- 1834 – stavba poslednej šľachtickej rezidencie - empírová kúria pre Jána Svätójánskeho, súp.č. 247
- 1850 stavba murovanej katolíckej školy zo skál a tufu s miestnosťou pre výučbu a bytom pre učiteľa
- od druhej polovice 19. storočia bývalí poddaní odkupujú jednotlivé šľachtické objekty spolu s príslušnými pozemkami
- stavby nových domov ľudovej architektúry v bývalých panských záhradách
- okolo roku 1870 – príchod asi 50. židovských rodín do Liptovského Jána
- 1876 – požiar, ktorý zničil podstatnú časť horného konca s drevenou ľudovou architektúrou, stavba s využitím pôvodným základov murovaných domov
- formovanie Ulice Svätójánskej
- **20. storočie**
- Zahusťovanie intravilánu obce, bývalých šľachtických pozemkov, obytnými objektmi a adaptácie a stavebné úpravy šľachtických rezidencií
- 1907- požiar evanjelického kostola a školy a následne stavba nového kostola v rokch 1907-1908 podľa projektov Juraja Košúta
- 1927- založenie kúpeľov – Svätójánske Teplice Jozefom Svätójánskym, kúpeľný komplex vznikol úpravou areálu kúrie č. 97
- 1948 - obec odkúpila kaštieľ č. 132 a zriadila v ňom kultúrny dom
- 1950- vybudovanie miestneho rozhlasu a zriadenie pravidelnej autobusovej dopravy
- 1958 – výstavba vodovodu a požiarnej zbrojnice
- 1959- socializácia poľnohospodárstva a založenie Jednotného roľníckeho družstva

- 1965 – ukončený a slávnostne odhalený pomník padlých v prvej a druhej svetovej vojne
- 1974 – asfaltovanie cesty v starej časti obce
- 1981- regulácia potoka Štiavnica
- 1987-1988- zavedenie plynu do obce
- **21. storočie**
- 2005 - rekonštrukcia cesty do Jánskej doliny
- 2011- revitalizácia povrchov námestia pri Pomníku padlých, komunikácie a námestia pred katolíckym kostolom

E.2. ZÁSADNÉ URBANISTICKÉ VÝVOJOVÉ ETAPY ÚZEMIA

E.2.1 Stredoveká fáza -vo výkrese Zásad č. 2. - Slohová analýza objektov sú vyznačené červenou farbou

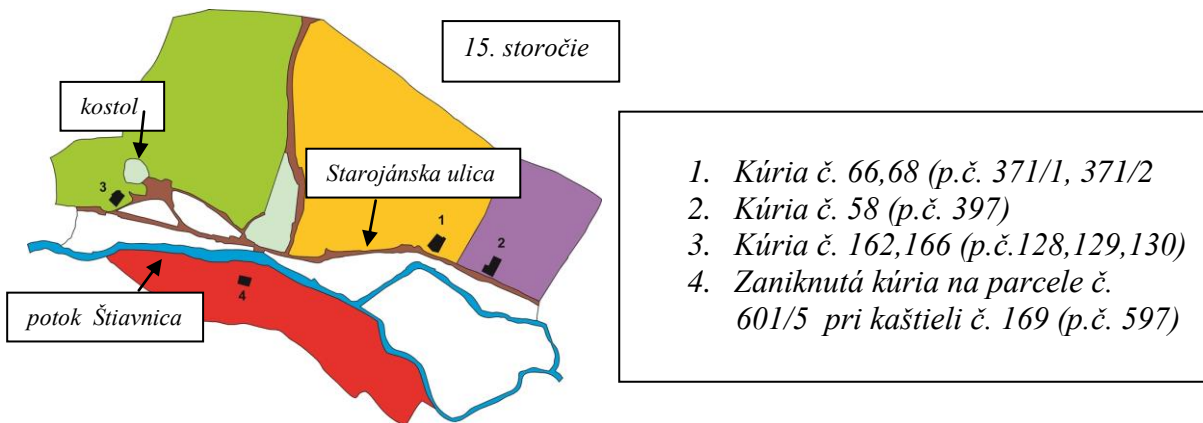
Rozhodujúcim činiteľom vzniku urbanistickej štruktúry Liptovského Jána bol zemiansky rod Svätójánsky (formy rodového priezviska: zo Svätého Jána, Svätójánsky, Swathojansky, Szent – Ivan, Szentiványi). Predok tohto rodu (Bohumír) v druhej polovici 13. storočia získal za vojenské zásluhy územie na Liptove, súčasťou ktorého bolo aj územie neskoršieho Liptovského Jána. Jeho potomkovia si následne medzi sebou rozdelili darované územie a stali sa zakladateľmi jednotlivých liptovských zemianskych rodov: Svätójánsky (Szentiványi), Baán (Trstiansky) a Smrečáni (Smreczanyi) a rodových sídiel.

Urbanistická štruktúra Liptovského Jána začala vznikať od 13. storočia. V tomto období bol na návrší v južnej, prípadne východnej časti chotára Wezueresu postavený kostol sv. Jána Krstiteľa. Jeho stavba súvisí so stredovekou koncepciou vytvárania dedinských sídiel v blízkosti ranostredovekého hrádka, v strategickej polohe na homolovitom pahorku, čím kostol plnil nielen sakrálnu, ale v prípade nebezpečenstva aj obrannú funkciu.

Hlavným kompozičným prvkom pri utváraní urbanizmu Liptovského Jána sa stal potok Štiavnica, ktorý sa v severnej časti pamiatkového územia rozvetvuje a vytvára dve ramená.

Stredoveké vymedzenie hraníc intravilánu obce sa rešpektovalo až do začiatku 20. storočia. Stavbou kostola sa určila južná hranica obce, zo západnej strany bola hranica intravilánu vymedzená cestou (v priestore západne od dnešnej Novej ulice), z východnej strany potokom Štiavnica a zo severnej strany severnou hranicou pozemku prislúchajúceho ku neskoršej kúrii č. 58 a cestou – v súčasnosti ju kopíruje ulica Stanislavova.

Zástavba sa formovala severne od Kostola sv. Jána Krstiteľa. Určujúcimi faktormi determinujúcimi osadenie jednotlivých objektov je potok Štiavnica so svojim záplavovým územím a komunikačná os smerom S-J (Starojánska ulica). Vzhľadom k výhodnej konfigurácii terénu, ktorá postupne stúpa západne od potoka Štiavnice, sú vznikajúce objekty nobility osádzané na území západne od komunikačnej osi. Tu sa formujú na širokých parcelách kuriálne usadlosti, vytvárajúce vlastné samostatné bloky prístupné zo Starojánskej ulice. Je treba zdôrazniť, že priestor západne od Starojánskej ulice a neskoršej Ulice J. Čajaka a východne od potoka Štiavnice bol až do začiatku 20. storočia vymedzený len pre rodových príslušníkov Svätójánskych a ich kuriálne usadlosti.

Vidiecka drevená zástavba bola situovaná pozdĺž potoka Štiavnice, medzi východnou časťou komunikačnej osi a západným brehom potoka Štiavnica.

Prvou profánnou stavbou z 15. storočia v Liptovskom Jáne bol pravdepodobne drevený objekt pre zakladateľa osady (na mieste budúceho kaštieľa č. 66, 69). Prvé kúrie sú riešené s dreveným podlažím a vysokou podpivničenou podmurovkou, slúžiacou aj na obranné účely. Jedna z nich (dnes už zaniknutá kúria na parcele č. 601/5 pri kaštieli č. 169) bola postavená za potokom Štiavnica, čím sa od 15. storočia určila nová východná hranica ohraničená masívom Kameničná.

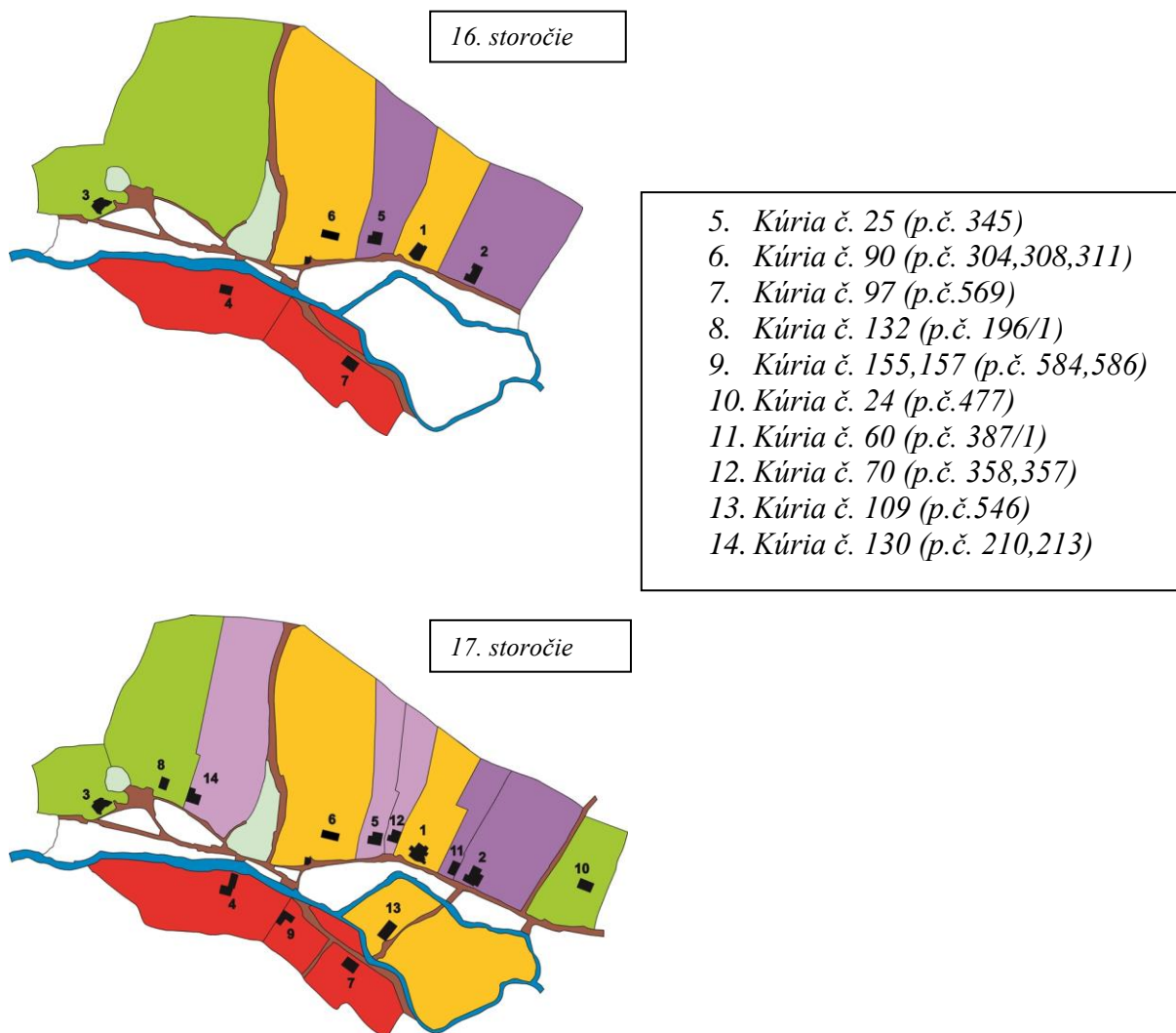
So stavbou kúrií sa spája aj vytvorenie cestných komunikácií v intraviláne. Hlavná komunikačná os viedla cez dnešnú Starojánsku ulicu (smer z Podturne a Uhorskej Vsi), neskôr vznikla kolmo na Starojánsku ulicu prístupová cesta smerom do Závažnej Poruby (Stanislavova ulica). Dnešná Farská ulica bola pôvodne nespevneným chodníkom napájajúcim sa na cestu do polí. Súbežne s cestnými komunikáciami sa formuje priestor pred Kostolom sv. Jána Krstiteľa.

Pri stavbe kúrií sa prihliadalo na dedičný pozemok, ich situovanie v blízkosti cestnej komunikácie a mimo záplavového územia potoka Štiavnica. Široké parcelné vymedzenie jednotlivých kuriálnych usadlostí vytváralo vlastný existenčný blok s hlavnou hmotou kúrie alebo kaštieľa orientované k prístupovej komunikácii, okolo ktorej boli v zadnej časti parcely zhluky hospodárskych drevených alebo murovaných stavieb. Postupne vznikala nepravidelná zástavba šľachtických rezidencií, pričom v časti severne od Farskej ulice môžeme hovoriť o reťazovitej zástavbe. Každá kúria mala svoj vymedzený priestor zahrňujúci hospodársky areál (sympárne, stodoly, maštale) a úžitkové záhrady. Poddanské obyvateľstvo osídlilo záplavové územie na západnom brehu potoka Štiavnica drevenými objektmi vytvárajúcu reťazovitú štruktúru.

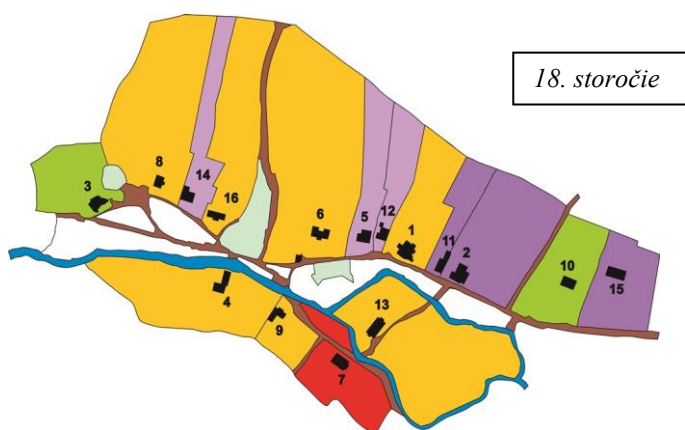
E.2.2 Renesancia a barok (16-18. storočie) - vo výkrese Zásad č. 2. - Slohová analýza objektov sú vyznačené modrou farbou

Stavebný rozmach od 16. do polovice 17. storočia znamenal výrazný vplyv na formovanie urbanizmu Liptovského Jána. V priebehu tohto obdobia vzniklo najviac šľachtických rezidencií. Dochádza k deleniu pôvodného parcelného vymedzenia na západnej strane Starojánskej ulice medzi jednotlivé vetvy rodu, čím sa parcely zužujú po šírke a zahusťuje sa objektová skladba architektúry nobility. Zároveň existujúce profánne stavby boli modernizované a prestavované v zmysle dobových architektonických tendencií. Prevažná väčšina nových objektov doplnila reťazovitú štruktúru na západnej strane Starojánskej ulice. Kúria č. 109 a dnes už zaniknutá kúria situovaná niekde v severnom priestore Ulice J. Kalinčiaka (asanovaná za 1. ČSR) boli postavené na riečnom ostrove

vytvorenom dvoma ramenami potoka Štiavnica a dve kúrie vznikli na východnom brehu potoka Štiavnica. Vybudovaním kúrie na riečnom ostrove vzniklo prvé stáله sídlo i na tomto mieste. Jeho stavba podmienila úpravu riečného koryta na zabezpečenie budúceho staveniska proti povodňam.

Obdobie 18. storočia znamenalo výrazný úpadok baníctva a tým pádom aj pokles z neho prameniacych výnosov, čo sa prejavilo odchodom časti rodových príslušníkov z Liptova a úpadkom stavebnej činnosti. Boli postavené dve kúrie (22 a 128), pričom kúria č.22 stavebne uzavrela severnú hranicu intravilánu obce. Vzhľadom k nutnosti stavebných pozemkov pre rozrastajúci sa rod Svätójánsky boli od 16. storočia postupne z Liptovského Jána vytlačení sedliaci. Ľudová drevená zástavba želiarov bola situovaná pozdĺž západného brehu potoka Štiavnica.

E.2.3 19. storočie - vo výkrese Zásad č. 2. - Slohová analýza objektov sú vyznačené zelenou farbou

V roku 1834 si Ján Svätojánsky dal postaviť empírovú kúriu (dnes súpisné číslo 247), čím sa ukončil päťstoročný urbanistický vývoj šľachtických rezidiencií. Od druhej polovice 19. storočia začali jednotlivé šľachtické kúrie spolu s príslušnými pozemkami odkupovať bývalí poddaní. Bývalé panské záhrady využili ako stavebné pozemky, čím sa začala objektová skladba územia zahusťovať. Architektonický výraz postavených objektov s rešpektovaním uličnej čiary dotvorili historickú štruktúru územia. Od druhej polovice 19. storočia začala vznikať radová štítová zástavba v južnej časti Starojánskej ulice na obdĺžnikových parcelách s užšou stranou orientovanou k prístupovej ceste. Murované domy boli situované len jej po východnej strane štítom orientovaným kolmo na komunikáciu, na západnej strane ulice boli umiestnené sýpky. Vzhľadom k absencii plôch určených na zastavanie, boli niektoré objekty riešené ako dvojdomy s dvoma bytovými jednotkami, aditívne radenými, ktoré ukončovala hospodárska stavba po celej šírke parcely.

15. Kúria č. 22 (p.č. 472/1,473/6)
 16. Kúria č. 128 (p.č. 223/1)
 17. Kúria č. 247, (p.č.638)

E.2.4 1. polovica 20.storočia - vo výkrese Zásad č. 2. - Slohová analýza objektov sú vyznačené žltou farbou

Na mieste požiarom zničeného dreveného evanjelického kostola v roku 1907 bol postavený nový murovaný evanjelický chrám v zmysle projektu Juraja Košúta z Popradu.

V roku 1927 vznikol v juhovýchodnej časti územia kúpeľný areál, ktorý sa stal základom Svätajánskych Teplíc. Bol založený Jozefom Svätajánskym na mieste kuriálnej usadlosti č. 97, pričom sa využili jednotlivé stavby obytného a hospodárskeho charakteru. Po ich prestavbe sa vytvoril komplex budov Grand hotela Termal s vonkajším bazénom situovaným v zadnej časti kúpeľného areálu (dnes už neexistuje).

V tomto období sa zahusťuje vidiecka štítová zástavba pozdĺž celej Starojánskej ulice. Fasády murovaných objektov sú zdobené historizujúcimi prvkami, uplatňuje sa dvoj alebo trojosová hlavná fasáda. Dvory jednotlivých domov sú ukončené stodolou. Kaštiele a kúrie prechádzajú stavebnými úpravami, v čase 1. ČSR sú odkupované od bývalých majiteľov a prispôbované pre účely viacerých bytových jednotiek. Zmeny sa týkajú najmä dispozičných úprav a s nimi súvisiace úpravy okenných a dverných otvorov.

E.2.5 2. polovica 20.storočia a začiatok 21. storočia - vo výkrese Zásad č. 2. - Slohová analýza objektov sú vyznačené šedou farbou

- deštrukčná fáza pamiatkovej zóny

Trend zahusťovania zástavby pokračoval vo väčšej miere v druhej polovici 20. storočia. Nová architektúra nenadviazala svojim situovaním, hmotovo-objemovým a výškovým usporiadaním na existujúcu zástavbu a negatívnym spôsobom zasiahla do urbanistickej štruktúry pamiatkovej zóny. Aj napriek vymedzeniu stavebných pozemkov po obvode historického intravilánu obce je neustále záujem zo strany vlastníkov a investorov dopĺňať urbanistickú štruktúru pamiatkovej zóny o objekty, ktoré svojim charakterom, výzorom alebo hmotovo-objemovým členením nezapadajú do jeho zachovanej urbanistickej štruktúry a v niektorých prípadoch výrazne determinujú jeho hodnoty ako sú silueta, hmotová zástavba a výzor. Sú to napríklad hotel Poludnica, či ulicová zástavba novodobých objektov rodinných domov – Ulica Za vodou. Vytvárajú sa nové ulice napojené kolmo na Starojánsku ulicu – Farská ulica a Ulica padlých hrdinov (pôvodné poľné cesty).

Negatívnym javom pre celé územie Liptovského Jána je výstavba diaľničnej cesty D1 spolu s vysokým mostným telesom Podturianskym mostom a hotelom Sorea.

F. CHARAKTERISTIKA PAMIATKOVÝCH HODNÔT ÚZEMIA

F.1. PAMIATKOVÉ HODNOTY ÚZEMIA HMOTNEJ POVAHY

Pamiatková zóna v Liptovskom Jáne je intaktným územím s čiastočne narušenou urbanistickou štruktúrou založenou v zmysle stredovekej koncepcie kuriálnej dediny s hlavnou dominantou územia Kostolom sv. Jána Krstiteľa na terénnej vyvýšenine a potokom Štiavnica ako hlavnou kompozičnou osou. Sformovala sa jedinečná sídelná štruktúra zahrňujúca kuriálne usadlosti situované po západnej strane Starojánskej ulice (ako hlavnej obecnej komunikácie prebiehajúcej pozdĺž potoka Štiavnica) a objekty vidieckeho charakteru po východnej strane ulice (umiestnené v záplavovej časti územia) s postupným rozšírením architektúry nobility na východný breh potoka Štiavnica a na ostrov vytvorený jeho dvoma ramenami. V priebehu druhej polovice 19. storočia bola sídelná štruktúra doplnená v južnej časti Starojánskej ulice radovou štítovou zástavbou vidieckej architektúry a neskôr ďalšími objektmi zahusťujúcimi reťazovitú vidiecku štruktúru vytvorenú v časti medzi západným brehom Štiavnice a východnou stranou Starojánskej ulice. Osobitnou súčasťou územia je kúpeľný areál, za potokom Štiavnica, ktorý vytvára osobitý, od okolia uzavretý priestor. Urbanistická štruktúra sídla sa spája s okolitým krajinným rámcom vrchov Poludnica, Smrekovica, Javorovica a masívom Kameničná, čím sa dokumentuje úzka väzba sídla na prírodný charakter územia, ktorý spolu s terénou vyvýšeninou determinuje panorámu a siluetu územia. Ku základným pamiatkovým hodnotám územia patrí rozsiahly fond národných kultúrnych pamiatok, ktoré svojim situovaním, hmotovo - objemovým riešením a funkčnou náplňou determinujú pamiatkové hodnoty územia a to hmotnej podstaty ako sú hmotová skladba zástavby, pôdorysná štruktúra sídla, strešná krajina a vnútorný a čiastočne aj vonkajší obraz územia.

V zmysle Všeobecného záväzného nariadenia č. 1/91 o vyhlásení územia Liptovský Ján je predmetom ochrany v pamiatkovej zóne pôdorysné usporiadanie historického urbanistického súboru s voľnou skladbou objektov vhodne zakomponovaných do okolitej zelene, historická silueta tvorená dominantným postavením dvoch kostolov, kaštieľov a kúrií, umelecko-historické a architektonické hodnoty pamiatkových objektov, ako aj hodnota objektov dotvárajúcich charakter historického jadra a významné plochy zelene.

F.1.1. Obraz krajiny – charakteristické pohľady

Pre územie obce Liptovský Ján je charakteristické jeho situovanie v rámci Jánskej doliny v mierne stúpajúcej terénnej plošine od údolia rieky Váh. Jánsku dolinu obkolesujú v jej začiatku dva menšie vrchy, na západnej strane homolovitý kopec Hrádku 877 m n.m. a rozsiahlejší avšak menej dominantný vrch na východnej strane Kaštieľske lazy 951 m n.m. Celý obraz krajiny a aj Jánskej doliny v južnom smere uzatvára pohorie Nízkych Tatier s vrchmi Biela Marušová 1098 m n.m. a Smrekovica 1285 m n.m.

Situovanie jedného z hlavných a najdôležitejších diaľkových pohľadov na pamiatkové územie je sústredené zo severnej nivovej strany územia smerom ku výrazným dominantám, ktorými sú homolovitý kopec Hrádku a homolovitý kopec s rímskokatolíckym kostolom sv. Jána Krstiteľa a následnou jeho zástavbou kuriálnej architektúry situovanej po oboch tokoch potoka Štiavnica. Ďalšie sa obmedzujú na hlavné prístupové komunikácie do územia zo západného, východného alebo severného smeru, ktorých obraz krajiny práve dotvárajú okolité pohoria.

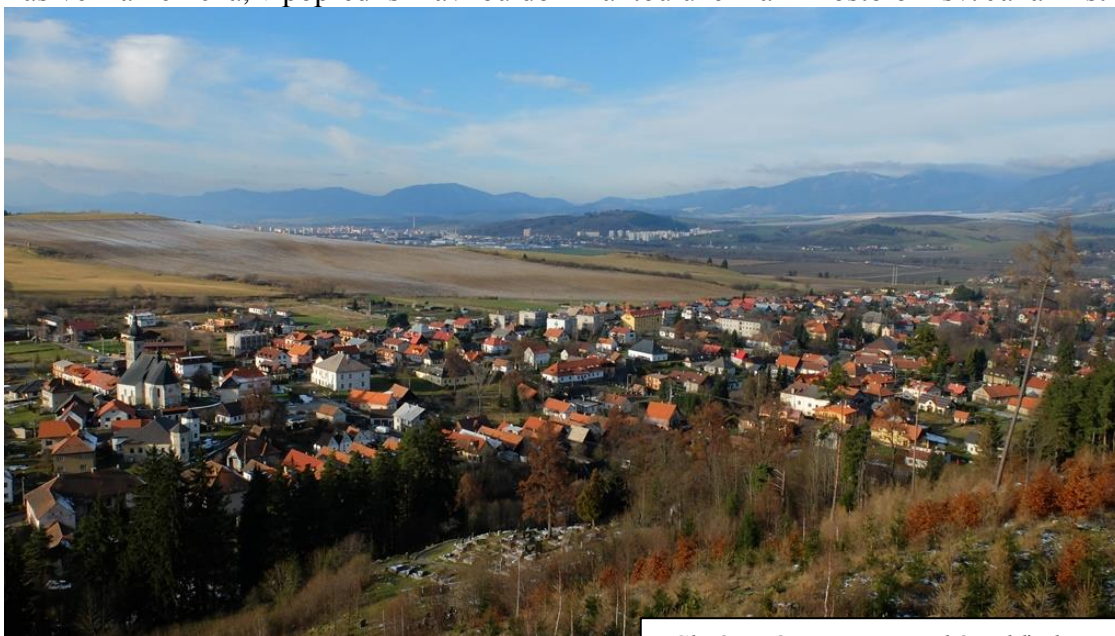
F.1.2. Vonkajší obraz územia

Obec Liptovský Ján sa nachádza v Nízkych Tatrách v nadmorskej výške 650 m. Východnú stranu chotára ohraničujú katastre troch obcí, Malužinej, Porúbky a Liptovského Hrádku, zo severnej strany Podtureň a Uhorská Ves a zo západnej strany Závažná Poruba, Ilanovská a Demänovská dolina. Špecifikom Liptovského Jána je bohatý výskyt minerálnych a termálnych prameňov, ktoré vyvierajú na južnom okraji obce.

Vonkajší obraz pamiatkovej zóny v Liptovskom Jáne je vnímateľný v dôsledku geomorfologických podmienok len so severnej strany z diaľnice D1 a z východnej strany z masívu Kameničná. Kostol sv. Jána Krstiteľa svojim umiestnením na návrší v južnej časti pamiatkovej zóny je hlavnou hmotovou a výškovou dominantou celého územia a jeho silueta je vnímaná z viacerých svetových strán.

Z hľadiska terénnej konfigurácie sa situovanie diaľkových pohľadov na pamiatkovú zónu obmedzuje na severnú a južnú polohu, konkrétne:

1. Chránený panoramatický pohľad na pamiatkovú zónu zo severnej strany, z diaľnice D1s hlavnou dominantou územia Kostolom sv. Jána Krstiteľa, v pozadí s končiarimi Nízkych Tatier
2. Chránený panoramatický pohľad na pamiatkovú zónu z východnej strany, z vyhlíadky na masíve Kameničná, v popredí s hlavnou dominantou územia - Kostolom sv. Jána Krstiteľa

*Chránený panoramatický pohľad na pamiatkovú zónu z východnej strany
foto: Martin Furman*

F.1.3. Vnútorň obraz územia

Vnútorň priestorový obraz je formovaný jednotlivými hmotami zástavby a zelene. Základnou osou je potok Štiavnica s hlavnou komunikačnou osou – Starojánskou ulicou prechádzajúcou pamiatkovou zónou. Hlavná komunikačná os stúpa južným smerom a nadväzuje na cestu do Jánskej doliny. Gradácia historických hmôt a terénu je ukončená v priestore pred Kostolom sv. Jána Krstiteľa.

Chránené pohľady z interiéru územia :

1. Chránený pohľad na Kostol sv. Jána Krstiteľa z priestoru pred kostolom

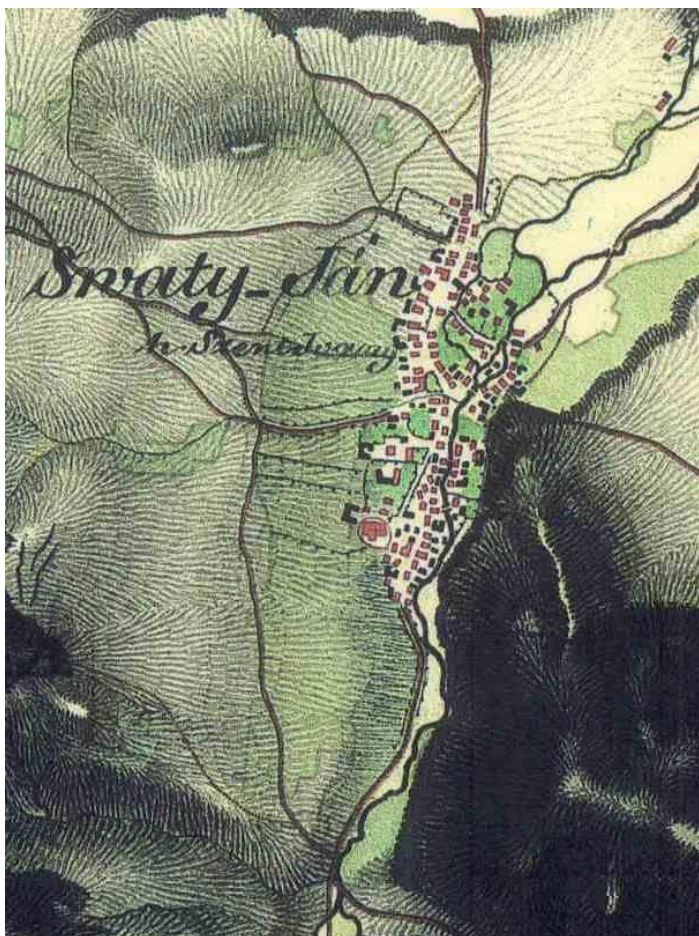

2. Chránený pohľad na časť Starojánskej ulice z juhu s radovou zástavbou murovaných obytných domov po ľavej strane a sýpok po pravej strane, v pozadí s vežou evanjelického kostola a končiarimi Západných Tatier

3. Chránený priehľad zo Starojánskej ulice cez parcely č. 62/2 a 62/1 na Ulicu Jána Čajaka s objektmi kúrii a sypárňou

F.1.3.1. Hmotová skladba zástavby

Formovanie objektovej skladby Liptovského Jána úzko súvisí s rodom Svätójánsky. Väčšina rodových príslušníkov vďaka vysokým výnosom zo svojich majetkov nebola nútená opustiť rodové sídlo a stavbou vlastnej rezidencie a prislúchajúceho hospodárskeho zázemia dopĺňala historickú štruktúru zóny od 14. až do 19. storočia. Výsledkom sú takmer dve desiatky kúrií a kaštieľov doplnené hospodárskymi objektmi.

Hmotovú skladbu zástavby určuje SJ os potoka Štiavnice a SJ komunikačná os Starojánskej ulice. Hmotová skladba územia je v západnej časti územia (po západnej strane Ulice J. Čajaka a Starojánskej ulice) tvorená solitérnymi stavbami najmä kaštieľov a kúrií. Ich osadenie v rámci parcely bolo podmienené konfiguráciou terénu a vytvorením reprezentačného záhradného

priestoru pred samotným objektom. Zástavba je nepravidelná, objekty sú prízemné alebo dvojpodlažné, zastrešené prevažne valbovou strechou. Stavby z druhej polovice 20. storočia rešpektujú uličnú čiaru, sú jednopodlažné so sedlovou strechou a murovaným štítom, avšak ich mierka nekorešponduje s historickou architektúrou a sú v tomto priestore rušivé. Východná strana Starojánskej ulice je z južnej strany tvorená radovou historickou zástavbou prízemných objektov obdĺžnikového pôdorysu, rešpektujúce uličnú čiaru. Sú zastrešené sedlovou strechou s murovanými štítmi a ich súčasťou sú hospodárske stavby (kamenno-drevená konštrukcia) uzatvárajúce po celej šírke parcelu.

Vo východnej časti (Ulica za vodou a časť Starojánskej ulice) za potokom Štiavnica sa nachádza v južnej časti nepravidelná zástavba prízemných objektov zastrešené sedlovou strechou, ktorá postupne prechádza do radovej zástavby blokových stavieb z druhej polovice 20. storočia a začiatku 21. storočia. Táto časť je silne narušená stavbami, ktoré v mierke a architektonickým výrazom nezohľadňujú prostredie pamiatkovej zóny a sú skôr rušivým prvkom v historickej zástavbe. Zástavba na Ulici Fraňa Kráľa je tvorená radovou zástavbou prízemných murovaných objektov po jej južnej strane a solitérnymi objektmi v severnej časti.

Z hľadiska charakterizovania jednotlivých stavebných typov ich môžeme začleniť do nasledujúcich skupín:

- architektúra nobility – prízemné kúrie a poschodové kaštiele (vznikli prestavbou kúrii). Sú riešené ako blokové stavby, konštrukčné dvojtrakty alebo trojtrakty, zastrešené prevažne valbovou strechou. Na fasádach objektov sa uplatňuje štuková prípadne maľovaná výzdoba, umelecko – remeselné prvky (kované mreže, zábradlia, okenice).

Kúria č. 109, rok 1929
zdroj: archív PÚSR v Bratislave

- vidiecka štítová architektúra z 19. storočia – murované stavby obdĺžnikového pôdorysu, dispozične trojpriestorové, zastrešené sedlovou strechou s murovanými štípmi, presvetlené dvojicou okienok a chránené železnými okenicami. Domy v južnej časti ulice Starojánska sú obdĺžnikového pôdorysu s aditívne radenými priestormi ukončené hospodárskou stavbou - stodolou, ktorá plošne prechádza po celej šírke parcely a uzatvára prednú časť dvora. Okenné a dverné výplne boli drevené, okenné výplne riešené ako dvojkrídlové šesťtabuľkové alebo s „T“ priečnikom. Fasády s hladkou omietkou mali jednoduchú štukovú výzdobu, plocha štítu bola často riešená hrubozrnnou omietkou olemovanou hladným pásom. Pôvodnou súčasťou vidieckej zástavby boli aj zrubové domy, omietané prípadne obielené z exteriéru. Boli kryté sedlovou strechou so štípmi ukončené vysokou podlomenicou.

Dnes už neexistujúca ulicová
zástavba v Starojánskej ulici,
rok 1934

- hospodárske stavby a oplotenia – boli neoddeliteľnou súčasťou areálu profánnych stavieb a vytvárali jeho hospodárske zázemie. Ich architektonický výraz vychádzal z obdobia vzniku stavby a najmä k príslušnosti či už k vidieckej architektúre alebo architektúre nobility. Do súčasnosti sa zachovali najmä sypárne, nachádzajúce sa v blízkosti kaštieľov, kúrií a ľudových obytných stavieb. Ide o murované objekty zastrešené sedlovou strechou s murovanými štítmi, často presvetlené dvojicou okienok a chránené kovanými okenicami. Veľké stodoly boli riešené konštrukciou z kamenných pilierov, vyplnené dreveným latovaním, prípadne tenkých guliáčov. Do súčasnosti je zachovaný rad stodôl v severnej časti Starojánskej ulice, ktorý pôvodne ohraničoval intravilán obce.

Torzo pôvodného oplotenia pri kúrii č. 72

Oplotenie sa využívalo len v predných častiach dvorov, u vidieckych stavieb na ohradenie predzáhradiek. Uplatňovalo sa drevené oplotenie zo zvislo kladených latiek, prípadne z tyčoviny. Pri kaštieľoch a kúriach sa používali kamenné stĺpiky zastrešené sedlovou alebo pultovou strieškou, medzi ktorými bola drevená latková výplň.

Oplotenie pri kúrii č. 116

- vidiecka architektúra z prvej polovice 20. storočia – vznikala na pôvodne šľachtických pozemkoch, v bývalých záhradách a poliach. Pri stavbách sa uplatňoval zaužívaný stavebný typ vidieckej architektúry, prípadne vznikli stavby poplatné vtedajším architektonickým tendenciám (trojosová hlavná fasáda, historizujúce prvky na fasádach objektov)

Dom č. 28 z roku 1920

- architektúra z druhej polovice 20. storočia a začiatku 21. storočia – je dokladom absencie plánovaného urbanizmu v pamiatkovej zóne a jeho riešenia v územnom pláne s ohľadom na pamiatkové hodnoty pamiatkovej zóny. Objekty narušili historický urbanizmus či už svojim výzorom alebo hmotovo-objemovým riešením, ktorý bol pre Liptovský Ján špecifický.

Domy č. 62 a 64

F.1.3.2 Strešná krajina

Strešná konštrukcia spolu so strešnou krytinou sú neodmysliteľnými prvkami architektúr a majú podstatný vplyv na ich zhodnotenie a celkové vnímanie. Samotný tvar strešnej konštrukcie napovedá o dobe vzniku objektu, strešná krytina zas dokáže podporiť svojou skladbou jeho vizuálnu stránku. Je dôležité, aby strešná krajina sa stala jedným z hlavných bodov pri revitalizácii pamiatkového územia. Jej výsledkom by malo byť zjednotenie strešnej krytiny z hľadiska použitia historicky podložených materiálov a použitie strešných konštrukcií podmienenými historickými a geografickými vplyvmi.

V prípade pamiatkovej zóny v Liptovskom Jáne je potrebné oddeliť z hľadiska použitia strešnej konštrukcie architektúru nobility a ľudovú architektúru. V prípade svetských stavieb vyššej vrstvy sa objavujú typologicky rôznorodé konštrukcie. Pravdepodobne najstaršie stavby boli zastrešené valbovou strechou krytou dreveným šindľom. Aj v neskoršom období sa preferuje valbová strecha s výnimkou kúrie č. 90, 130 a kaštieľa č. 132, na ktorých sa uplatnila manzardová strecha. Výnimočným tvarom manzardovej strešnej konštrukcie v podobe obráteného trupu lode vynikala strecha na kaštieli č. 132. Jej presnú podobu nepoznáme, pretože v súčasnosti je kaštieľ zastrešený valbovou strechou. Na fotografii zo začiatku 20. storočia je viditeľná strecha kaštieľa č. 162,166 s dvoma ihlancovými strechami nad stredovou hmotou kaštieľa. Aj v tomto prípade nebol pôvodný stav dodržaný, pravdepodobne jej úprava súvisí s novými vlastníckymi vzťahmi po roku 1918. Pôvodnou krytinou na objektoch bol drevený šindel, ktorý v priebehu 20. storočia bol nahradený tvrdou kusovou škridlou a eternitom.

*Pohľad na horný koniec obce, asi zo začiatku 20. storočia
Zdroj:SNK, ALU*

V prípade ľudových stavieb rozlišujeme materiálové konštrukčné riešenie objektov. V začiatkoch prevládali zrubové objekty kryté sedlovou strechou, pričom štít bol hlavne orientovaný do ulice a ukončený podlomenicou. Od druhej polovice 19. storočia sa objavujú murované objekty rešpektujúce sedlový tvar striech s murovaným štítom presvetlený dvojicou okienok. Ako strešná krytina bol použitý na oboch typoch objektov drevený šindel. Jeho postupné nahradzovanie za pálenú škridlu bolo spôsobené častými požiarmi. Po požiari v roku 1921 bola na všetkých murovaných objektoch na Starojánskej ulici položená dvojdrážková keramická škridla. Je zaujímavé, že zrubové stavby si ponechali na pokrytie striech aj naďalej drevený šindel.

Od druhej polovice 20. storočia sa objavujú nové typy strešných krytín, čím sa výrazným spôsobom disharmonizuje strešná krajina. Na objektoch sa objavuje popri tradičných krytín aj plechová krytina, eternitová, asfaltové strešné šindle, atď. Pri zobytnení podkrovných priestorov sa na ich presvetlenie využívajú vikiere s valbovou alebo sedlovou strechou a strešné okná.

F.1.4. Funkčné využitie územia

Od stredoveku až do začiatku 20. storočia bol Liptovský Ján rodovým sídlom zemianskej rodiny Svätójánsky. Väčšina príslušníkov spravovala priamo z Liptovského Jána dedičné majetky prislúchajúce ich rodu, čo si vyžiadalo okrem obytných objektov aj ďalšie prevádzkové stavby. Každá kúria, prípadne kaštieľ bol centrom správy majetkov zahŕňajúce aj okolité obce.

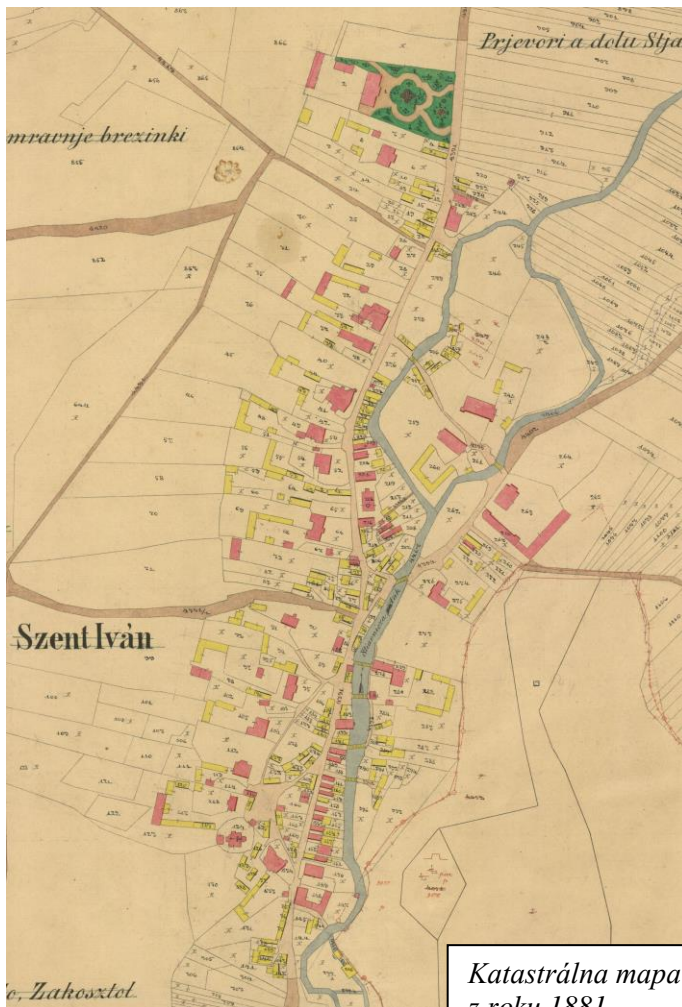
Od 16. storočia fungovala v Liptovskom Jáne známa šľachtická protestantská škola, ktorá s rôznymi obmenami pretrvala až do 19. storočia. Bola založená okolo roku 1554 a počas jej činnosti tu pôsobili významní učitelia a kazatelia tej doby.

V roku 1927 Jozef Svätójánsky využil potenciál miestnych termálnych prameňov a založil v severovýchodnej časti obce Svätójánske Teplice. Základom kúpeľného objektu sa stala jeho kúria, ktorá spolu s prestavanými bývalými maštalami a postaveným technickým zázemím vytvorila kúpeľný areál. Od tohto obdobia sa Liptovský Ján stal rekreačným strediskom a tento štatút si zachoval až do súčasnosti.

*Svätójánske Teplice, kúpalisko umiestnené za liečebným domom
Zdroj: obecný archív v Liptovskom Jáne*

Aj napriek umiestneniu rekreačných stredísk do Jánskej doliny (južne od intravilánu obce) poskytuje obec naďalej ubytovacie a reštauračné služby. Veľká časť objektov v pamiatkovej zóne slúži ako ďalšie ubytovacie kapacity. V súčasnosti je zvýšený dopyt zo strany súkromných investorov po vytváraní ďalších ubytovacích kapacít, čo vedie k nátlaku na zastavanie zelených plôch pamiatkového územia. Z tohto dôvodu je nutné konkretizovať rezervné plochy, aby nedochádzalo k umelému zahusťovaniu historickej zástavby a premietnuť ich do záväznej časti územného plánu.

Katastrálna mapa z roku 1881

F.1.5. Historický pôdorys

Historický pôdorys Pamiatkovej zóny v Liptovskom Jáne je líniový s hlavnými determinantami- Starojánskou ulicou, potokom Štiavnica a novších ulíc.

Ovplyvňujúcim faktorom pôdorysnej štruktúry Liptovského Jána sú geografické podmienky, s konfiguráciou terénu a potokom Štiavnica ako určujúcim faktorom pri osádzaní stavieb. Terén od najvyššieho bodu s Kostolom sv. Jána Krstiteľa postupne klesá severným a východným smerom. Zástavba sa v začiatkoch utvárala mimo záplavového územia potoka na vyvýšenom teréne v západnej časti Ulice J. Čajaka a Starojánskej ulice, južne od Kostola sv. Jána Krstiteľa. Hlavná komunikačná os – Starojánska ulica bola ešte v období stredoveku doplnená paralelnou komunikáciou vedúcou ku Kostolu sv. Jána Krstiteľa (Ulica J. Čajaka) aj s vyformovaným nepravidelným priestorom ako

nástupným miestom pred kostolom. Ostatné komunikačné vetvy s východo –západnou

orientáciou sa napájali kolmo na Starojánsku ulicu, pričom komunikačná os dnešnej Farskej ulice prechádzala mostom cez potok Štiavnicu na opačný breh potoka a sprístupňovala kuriálne usadlosti po jej východnej strane (dnes Kúpeľná ulica a časť Ulice Za vodou).

Na túto v 19. storočí nadviazali ulice Kalinčiaka a Kúpeľná s kuriálnymi objektmi. Táto je následne v 1. polovici 20. storočia uzavretá kúpeľným areálom. V 20. storočí sa vytvárajú ďalšie ulice a to v rámci pamiatkového územia – Za vodou, Padlých hrdinov a hlavne kontinuálna so Starojánskou - Nová ulica.

Súčasná komunikácia v Pamiatkovej zóne v Liptovskom Jáne:

Starojánska ulica – je najstaršou hlavnou obecnou komunikáciou, ktorá zároveň oddeľovala architektúru nobility po jej západnej strane od stavieb poddaných po jej východnej strane. Pôdorysnú skladbu územia je možné identifikovať na historickej katastrálnej mape z roku 1881.

Ulica Jána Čajaka – komunikácia vedúca z priestoru pred Kostolom sv. Jána Krstiteľa a napájajúca sa na Starojánsku ulicu. Bola prístupovou komunikáciou pre Kaštieľ č. 132, kúriu č. 130 a 128.

Farská ulica – ešte v 70. rokoch 20. storočia bola nespevneným chodníkom do polí a záhrad v západnej časti intravilánu.

Ulica Jána Stanislava – historická cesta vedúca do Závažnej Poruby, poddanskej dediny rodu Svätójánsky

Kúpeľná ulica – komunikačná cesta za potokom Štiavnica, ktorá sprístupňovala dve kúrie č. 97 a 155, 157 a cez severný most vyúsťovala do dnešnej Ulice Jána Kalinčiaka. Tá prechádzala ostrovom vytvoreným dvoma ramenami potoka Štiavnice a po jej stranách boli situovaná kúria č. 109 a dnes už zaniknutý kaštieľ po jej severnej strane.

Ulica Fraňa Kráľa – bola vytvorená zároveň s výstavbou radovej zástavby murovaných objektov v 1. polovici 20. storočia, pôvodne bola slepou ulicou, ktorú ukončovala tzv. Šamovské humno. Až po jeho asanácii v roku 1987 sa spojila s novovytvorenou Novou ulicou a dnes je vstupným priestorom do pamiatkovej zóny z južnej strany.

Ulica Pod vežami – novovytvorená prístupová komunikácia z druhej polovice 20. storočia

Ulica Za vodou – vznikla výstavbou rodinných domov v druhej polovici 20. storočia

Ulica Pod stráňou – pôvodne poľná cesta

Zachovanú historickú parceláciu je možné charakterizovať na základe katastrálnej mapy z roku 1881 ako z väčšej časti radovú čiastočne pravidelnú determinovanú hlavnou uličnou osou Starojánskej ulice a potokom Štiavnica. Západná časť Starojánskej ulice, Ulice J. Čajaka, východná časť Kúpeľnej ulice a južná časť Ulice Jána Kalinčiaka je tvorená širokými parcelami s rozsahom vychádzajúci z dedičných pozemkov jednotlivých vetiev rodu Svätójánsky a konfigurácie vyvýšeného terénu. Dvory parcel mali zväčša obdĺžnikový tvar a svojou užšou stranou boli orientované k ceste. Pri formovaní zástavby parcel bol určujúcim faktorom objekt kaštieľa alebo kúrie v prednej časti parcely, okolo ktorého bolo v zadnej časti parcel umiestnené hospodárske zázemie - stodôl, sýpok, maštali s nepravidelným situovaním jednotlivých objektov, ktoré vychádzali z potrieb konkrétneho sídla. Vzhľadom k deleniu vlastníckych práv a majetkov sa časť profánnej architektúry vyššej vrstvy nachádza aj na opačnej strane potoka Štiavnica, kde vytvorila nepravidelnú zástavbu kaštieľov a kúrií.

Forma parcelácie v rámci vidieckej zástavby bola úzka skoro s rovnakou šírkou parcel, v rámci ktorých bola riešená zástavba ako štítová s dlhým pozdĺžne orientovaným domom, na ktorú sa napájala hospodárska stavba uzatvárajúca parcelu po celej jej šírke v rámci dvora.

F.1.6. Objektová skladba územia

F.1.6.1. Dominanty a akcenty

Silueta Pamiatkovej zóny v Liptovskom Jáne je podmienená terénnou skladbou územia, postupne sa zvažujúcim terénom smerom na sever od najvyššieho bodu zóny, na ktorom sa nachádza Kostol sv. Jána Krstiteľa. Kostol je hlavnou dominantou nielen pamiatkovej zóny, ale celého územia. Je vnímateľný z viacerých diaľkových pohľadov (viď grafická časť mapa Širších vzťahov) a v južnej časti pamiatkovej zóny.

Vzhľadom ku konfigurácii terénu sa dvojpodlažné historické objekty s evanjelickým kostolom stávajú v porovnaní s Kostolom sv. Jána Krstiteľa vizuálne menšími dominantnými prvkami zóny. Ich výrazné výškové alebo hmotovo-objemové členenie sa stáva dominantným v tej časti, v ktorej sú umiestnené. Jedná sa historickú architektúru nobility situovanú po západnej strane a vežovú stavbu evanjelického kostola po východnej strane Starojánskej ulice, dvojpodlažný objekt č. 169 v časti Ulice Za vodou a č. 132 na Ul. Čajaka a vežovú kúriu č. 162, 166 na Ulici Pod vežami.

Prirodzené historické dominanty boli v druhej polovici 20. storočia potlačené výstavbou dvojpodlažných objektov a proporčne rozsiahlych hmotovo-objemových stavieb rodinných domov. Narušili výškovú koncepciu historickej zástavby a stali sa nežiaducou konkurenciou architektúry nobility.

F.1.6.2. Systém opevnenia

Na základe dostupných prameňov sa nepodarilo preukázať existenciu fortifikačného systému Liptovského Jána. S najväčšou pravdepodobnosťou si každá kúria riešila vlastný obranný systém samostatne. Tomu by nasvedčovala existencia dnes už zaniknutej veže na objekte kúrie č. 72, nazývanej „basticka“ a polozahĺbené kamenné základy najstarších šľachtických objektov, ktoré slúžili v prípade nebezpečenstva ako úkryt a obranná pevnosť stavby.

Jediným zachovaným pevnostným prvkom v Liptovskom Jáne je obranný kamenný múr okolo Kostola sv. Jána Krstiteľa, pochádzajúci z druhej tretiny 17. storočia. Samotný kostol stojí na tufovom brale nazývanom „parkanček“. Súčasťou ohradného múru je na juhovýchodnej strane predstúpená hranatá bašta, zachovaná v torzálnom stave a objekt bývalého Szentivánskeho archívu pri

vstupe na severovýchodnej strane (pôvodne slúžil ako zvonica). V južnej časti múru sú dodnes zachované strieľňové otvory, ktoré spolu so situovaním bašty poukazujú na ochranu vstupu do Liptovského Jána z južnej strany.

F.1.6.3. Priestory

Hodnotný urbanistický priestor:

*Pohľad na priestor pred Kostolom sv. Jána Krstiteľa, rok 1932
Zdroj: PÚ SR v Bratislave*

- Významným historickým zachovaným priestorom je voľné priestranstvo pred kostolom Sv. Jána Krstiteľa. Nie je dokázané, že by v minulosti plnil funkciu námestia, skôr išlo o nástupný priestor do kostola, ktorý bol prístupný z troch komunikácií zo severu a juhovýchodu. Je ohraničený z východnej strany sypárňou na parcele č. 83, domom č. 217, ktorý priestor uzatvára zo severnej strany, zo západu nezastavanou parcelou č. 192 a parcelou č. 193, na ktorej sa nachádzal pôvodne malý zrubový objekt.
- Plocha na parcelách č. KN 62/2 a 62/1, ktorá otvára hodnotné priehľady z Ulice J. Čajaka na radovú štítovú zástavbu Starojánskej ulice a zo Starojánskej ulice na Ulicu Jána Čajaka s voľnou skladbou kúrie č. 130 so sypárňou, kaštieľa č. 132 a kúrie č. 128.

Doplňkový hodnotný urbanistický priestor je bývalý kúpeľný areál pri kúrii č. 97. Jeho ústredná časť je v súčasnosti znehodnotená dnes už nefunkčným detským dopravným ihriskom so spevnenými plochami a nevhodnou parkovou úpravou.

Novovytvoreným oddychovým priestorom je priestranstvo pred Pomníkom padlých Hrdinov, po západnej strane Starojánskej ulice, oproti evanjelickému kostolu, ktorý vznikol v druhej polovici 20. storočia

Novovytvoreným oddychovým priestorom je priestor v strede obce (na Starojánskej ulici) v blízkosti potoka, ktorý vznikol po asanácii malej nízkopodlažnej zástavby na parcelách č. 41-43 na začiatku druhej polovice 20. storočia. Tento priestor je ešte rozšírený osadením objektu č.118 do hĺbky parcely č.249.

V rámci grafickej časti Výkresu Zásady sú vyznačené hodnotné pohľady v rámci interiéru územia:

1. Chránený pohľad na Kostol sv. Jána Krstiteľa z priestoru pred kostolom
2. Chránený pohľad na časť Starojánskej ulice z juhu s radovou zástavbou murovaných obytných domov po ľavej strane a sýpok po pravej strane, v pozadí s vežou evanjelického kostola a končiarimi Západných Tatier
3. Chránený priehľad zo Starojánskej ulice cez parcely č. 62/2 a 62/1 na Ulicu Jána Čajaka s objektmi kúrii a sypárňou

F.1.6.4. Zástavba

Liptovský Ján je výnimočným predstaviteľom kuriálnej obce s vysokým počtom kaštieľov a kúrií doplnený vidieckou zástavbou prízemných domov s hlavnou dominantou územia – Kostolom sv. Jána Krstiteľa. Zástavba Liptovského Jána sa začala formovať severne od kostola pozdĺž osi potoka Štiavnica popri hlavnej komunikácii – Starojánskej ulice. Tá oddeľovala architektúru nobility od vidieckej zástavby situovanej medzi západným brehom potoka a východnou časťou Starojánskej ulice.

Renesančná rytá výzdoba na kúrii č. 162,166

a maštaľami.

Zástavba nobility vytvárala vlastné samostatné usadlosti s hlavnou hmotou kaštieľa alebo kúrie v blízkosti prístupovej komunikácie. Blokové stavby jednopodlažné alebo dvojpodlažné (dvojtraktové alebo trojtraktové solitéry) boli zastrešené valbovou, prípadne manzardovou strechou umiestnené v teréne s čiastočným podpivničením. Súčasťou usadlostí bolo hospodárske zázemie tvorené murovanými sýpkami, drevenými stodolami

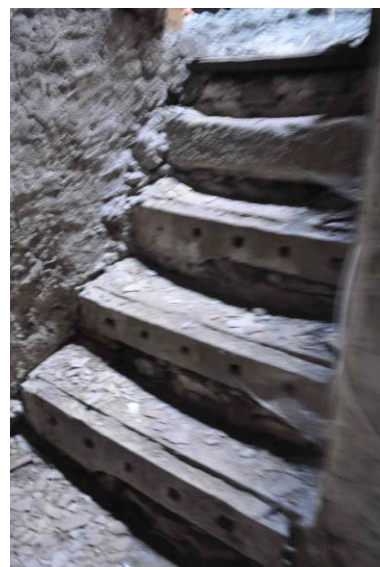
Pôvodná prízemná vidiecka zástavba bola drevená zrubová – s valbovou a neskôr sedlovou strechou so štítom ukončený podlomenicou. V priebehu 19. storočia bola častými požiarimi nahradená prízemnou murovanou zástavbou, ktorá rešpektovala pôvodné situovanie drevených stavieb. Od druhej polovice 19. storočia sa začala formovať radová štítová

zástavba ľudových prízemných domov so sedlovými zastrešeniami v južnej časti pamiatkovej zóny, ktoré ukončovala hospodárska stavba kamenno- drevenej konštrukcie prízemného tvaru s objemnejším sedlovým zastrešením. Vzhľadom ku konfigurácii terénu a ich situovaniu v blízkosti potoka Štiavnice boli domy bez podpivničenia.

Vstup do pivnice v kúrii č.60

Výnimočnosť získava Liptovský Ján vysokým počtom kaštieľov a kúrií s rôznymi vývojovými etapami. Mnohé z nich si dodnes zachovali pôvodnú výzdobu fasád a umelecko - remeselné prvky v interiéri.

Pôvodné kamenné ostenia okien v kúrii č. 58 boli sekundárne použité ako schody do podkrovia

Stredoveká výzdoba fasád na architektúre nobility sa do súčasnosti nezachovala. Kaštieľ č. 66, 68 a kúria č. 58 a č. 162,166 ako najstaršie profánne objekty majú stredoveký základ a je reálny predpoklad, že práve pivničné priestory pochádzajú z tohto obdobia. Dôsledkom absencie stavebno – historických výskumov v jednotlivých objektoch nevieme verifikovať údaje z archívnych prameňov. Z tohto dôvodu je kľúčovou etapou obnovy stavieb vykonanie výskumov (architektonicko – historický, reštaurátorský a archeologický), výsledky ktorých doložia najstaršiu existujúcu vývojovú etapu, prípadne ďalšie nálezové situácie.

Dokladom renesančnej úpravy fasád je kúria č. 162, 166 s fragmentom rytej výzdoby na severnej fasáde objektu, či zachované združené okno na kaštieli č. 169. Mnohé renesančné kúrie boli v priebehu baroka upravené, pôdorysne zväčšené a zastrešené manzardovou strechou. Príkladom je kaštieľ č. 132, ktorý vznikol prestavbou renesančnej blokovej stavby a ako väčšina kúrií bol v priebehu 19. storočia prefasádovaný.

Typickým reprezentantom klasicistických stavieb je kúria č. 22 s predstúpeným tympanónom a zachovanou čitateľnou dispozíciou.

Renesančný kozub v kaštieli č. 169

*Strop vo vstupnej palote
kúrie č. 58*

Základným stavebným materiálom v Liptovskom Jáne bol miestny kameň – vápenný tuf (travertín), ktorý využívali na stavbu podmuroviiek a neskôr aj objektov. Doplnkovým stavebným materiálom bolo drevo z okolitých lesov, z ktorého boli realizované hospodárske stavby a do polovice 19. storočia obytné ľudové stavby.

Historická skladba územia Liptovského Jána bol stavebne ukončená v prvej polovici 20. storočia. Stavby z druhej polovice 20. storočia doplnili urbanistickú štruktúru územia, zväčša sa jedná o murované objekty so sedlovou strechou, avšak ich výzor, mierka a výška strešného hrebeňa nekorešponduje s historickou architektúrou.

Špecifikom zástavby v Liptovskom Jáne je jej situovanie do krajinného rámca, s prírodným kompozičným činiteľom jej utvárania (potokom Štiavnica) a veľkými plochami zelene, ktoré dodávajú územiu krajinný charakter.

F.1.6.5. Zatriedenie nehnuteľností

Národné kultúrne pamiatky (vo výkrese Zásad sú vyznačené červenou farbou)

Národná kultúrna pamiatka je hnutel'ná alebo nehnuteľná vec pamiatkovej hodnoty, ktorá je z dôvodu ochrany vyhlásená za kultúrnu pamiatku. Ak ide o archeologický nález, kultúrnou pamiatkou môže byť aj neodkrytá hnutel'ná vec alebo neodkrytá nehnuteľná vec, zistená metódami a technikami archeologického výskumu.

Národné kultúrne pamiatky majú základnú ochranu zadanú v § 27 pamiatkového zákona, v prípade zámeru obnovy alebo reštaurovania musí vlastník postupovať v zmysle § 32 a 33 pamiatkového zákona.

Národné kultúrne pamiatky majú najvyšší stupeň ochrany v zmysle pamiatkového zákona, pre svoje zachované významné architektonicko – historické, umelecko – historické a urbanistické hodnoty. Pri ich ochrane, obnove alebo údržbe je potrebné dôkladne poznať ich stavebný vývoj, rozlišovať mieru zachovania originálu stavebných konštrukcií a detailov, ako aj potenciál a dôsledky ich súčasného alebo plánovaného využitia. Z týchto dôvodov je potrebné komplexný zámer obnovy hodnotiť z hľadiska realizovaných výskumov alebo ho podmieniť spracovaním výskumov v zmysle pamiatkového zákona a vyhlášky Ministerstva kultúry SR č.253/2010 Z.z. V mnohých prípadoch je tiež potrebné vypracovať prípravné

dokumentácie ako staticky, dendrochronologický posudok, posudok biotického poškodenia drevených konštrukcií alebo posúdenie a návrh sanácie porúch. Až na základe získaných poznatkov je možné pristúpiť k optimálnemu posúdeniu navrhovaných zámerov, architektonických a stavebných riešení. Najvhodnejšou metódou pri národnej kultúrnej pamiatke je metóda konzervačná, rešpektujúca a prezentujúca maximum jej pamiatkových hodnôt.

- **Kostol sv. Jána Krstiteľa – 323/0**

- súpisné číslo -148
- orientačné číslo – 0
- parcelné číslo - 122/1

- **Kaštieľ s areálom – 324/1-3**
Kaštieľ - 324/1

- súpisné číslo - 97
- orientačné číslo – 140
- parcelné číslo – 569

- **Dom liečebný- 324/2**

- súpisné číslo - 99
- orientačné číslo – 141
- parcelné číslo - 570, 571

- **Park- 324/3**

- parcelné číslo -568/3

- **Kaštieľ – 325/1**
 - súpisné číslo - 58
 - orientačné číslo – 17
 - parcelné číslo - 397

- **Kaštieľ – 326/1**
 - súpisné číslo – 66, 68
 - orientačné číslo – 66
 - parcelné číslo - 371/1, 371/2

- **Kaštieľ – 327/1**
 - súpisné číslo – 70
 - orientačné číslo – 70
 - parcelné číslo - 357, 358

- **Kaštieľ – 328/1**
- súpisné číslo – 162, 166
- orientačné číslo – 69
- parcelné číslo - 128, 129, 130

- **Dom pamätný a tabuľa pamätná – 387/1-2**

Dom pamätný - 387/1

- súpisné číslo - 127
- orientačné číslo – 127
- parcelné číslo - 2/1

Tabuľa pamätná - 387/2

- súpisné číslo - 127
- orientačné číslo – 127
- parcelné číslo- 2/1

- **Kaštieľ – 2088/1**
- súpisné číslo – 72
- orientačné číslo – 25
- parcelné číslo – 345

- **Kaštieľ – 10547/1**
- súpisné číslo – 22
- orientačné číslo – 22
- parcelné číslo - 472/1, 473/6

- **Kaštieľ – 10548/1**
- súpisné číslo – 60
- orientačné číslo – 60
- parcelné číslo - 487/1

- **Kaštieľ a sypanec–10549/1-2**
- Kaštieľ - 10549/1**
- súpisné číslo - 90
- orientačné číslo – 90
- parcelné číslo - 304, 308, 311
- Sypanec- 10549/2**
- parcelné číslo – 294

• **Kaštieľ s areálom-10550/1-4**

Kaštieľ - 10550/1

- súpisné číslo - 109
- orientačné číslo – 109
- parcelné číslo – 546

Sýpka- 10550/2

- parcelné číslo - 552

Stodola- 10550/3

- parcelné číslo - 557

Maštal' - 10550/4

- parcelné číslo - 552

• **Kúria s areálom – 10551/1-2**

Kúria - 10551/1

- súpisné číslo - 116
- orientačné číslo – 116
- parcelné číslo - 255/1

Sypanec- 10551/2

- parcelné číslo - 255/3

- **Kúria a sypanec – 10552/1-2**

Kúria - 10552/1

- súpisné číslo - 130
- orientačné číslo – 130
- parcelné číslo - 210, 213

Sypanec- 10552/2

- parcelné číslo - 214

- **Kúria a sypanec – 10553/1-2**

Kúria - 10553/1

- súpisné číslo - 132
- orientačné číslo – 132
- parcelné číslo - 196/1

Sypanec- 10553/2

- stavba neexistuje

- **Kaštieľ – 10554/1**

- súpisné číslo – 169
- orientačné číslo – 169
- parcelné číslo - 597

- **Dvor roľnícky – 10555/1-2**

Dom Púdový - 10555/1

- súpisné číslo - 217
- orientačné číslo – 217
- parcelné číslo - 81

Sypanec- 10555/2

- parcelné číslo - 83

- **Kaštieľ – 10556/1**

- súpisné číslo – 247
- orientačné číslo – 247
- parcelné číslo - 638

Nehnutelnosti vytipované na zápis do Ústredného zoznamu pamiatkového fondu (vo výkrese Zásad sú vyznačené oranžovou farbou)

Rozšírenie objektovej skladby Kostola sv. Jána Krstiteľa o nasledujúce objekty:

Sú to objekty dotvárajúce a uzatvárajúce areál Kostola sv. Jána Krstiteľa s pôvodne obrannou funkciou. Ich vyhlásením by sa rozšírila objektová skladba spomínaného Kostola. Jedná sa o:

Pohľad na areál kostola

- zvonica** – ako súčasť areálu Kostola Sv. Jána Krstiteľa, parcelné číslo 122/2
– pamiatkové hodnoty: U- urbanistická hodnota vo forme pripojenia k hmote opevnenia, H- hmota objektu s drevenými oknami a železnými okenicami, F- fasáda s maľovanou výzdobou, S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou strešného hrebeňa strechy
– bola postavená okolo roku 1576 a postupne do nej umiestnili štyri zvony. V druhej tretine 17. storočia pri opevňovaní kostola bola zvonica začlenená do obranného múru. Po stavbe veže ku kostolu v roku 1808 stratila zvonica svoju funkciu a stala sa miestom úradovania pereceptora rodinného komposesorátu rodiny rod Svätójánsky. Pri tejto zmene bola zvonica prestavaná a dverný a okenné otvory boli opatrené železnými vrátami a okenicami. Neskôr bol vo zvonici uložený rodový archív až do roku 1927.
- múr ohradný so vstupnou bránou**– ako súčasť areálu Kostola Sv. Jána Krstiteľa parcelné číslo 122/2
– pamiatkové hodnoty: U- urbanistická hodnota vo forme uzatvorenia priestoru Kostola sv. Jána Krstiteľa, H- hmota múru pôvodne ukončená šindľovou strieškou a so zachovanými strieľňovými otvormi a torzom hranatej bašty a vstupná brána
– bol postavený okolo druhej tretiny 17. storočia ako opevňovací múr s hranatou baštou a strieľňami, ktoré sú situované v južnej časti múru. Kamenná konštrukcia bola pôvodne chránená šindľovou strieškou.
- kostnica** – parcelné číslo 122/2 – ako súčasť areálu Kostola Sv. Jána Krstiteľa
U- urbanistická hodnota vo forme pripojenia k hmote opevnenia, H- hmota
- kamenná stavba obdĺžnikového pôdorysu umiestnená v prikostolnom areáli, v súčasnosti bez zastrešenia slúžila pre rod Szentivanyi.
- prikostolný areál**- parcelné číslo 122/2 – ako súčasť areálu Kostola Sv. Jána Krstiteľa, slúžil ako cintorín do 70. rokov 18. storočia, v jeho severovýchodnej časti bol do polovice 20. storočia aktívny termálny prameň.

Strielňa a torzo hranatej bašty

Železná okenica na zvonici

kostnica

Nehnutel'nosti s pamiatkovou hodnotou (vo výkrese Zásad sú vyznačené hnedou farbou)

Nehnutel'nosti, ktoré vhodne doplňajú prostredie pamiatkovej zóny a sú súčasťou historickej skladby územia. V grafickej časti výkresu Zásady ochrany pamiatkového územia sú vyznačené hnedou farbou. Tieto nehnuteľnosti nie sú zapísané do Ústredného zoznamu pamiatkového fondu, ale sú integrálnou súčasťou historickej zástavby reflektujúcou stáročný urbanistický a architektonický vývoj územia.

Zoznam objektov s pamiatkovou hodnotou:

1. súpisné číslo 24, parcelné číslo 477 (Starojánska ulica) - kúria – pamiatkové hodnoty: U- urbanistická hodnota vo forme osadenia na parcele H- hmota objektu, F- fasáda so štukovou výzdobou a presklenou verandou, S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou strešného hrebeňa strechy
Pôvodne prízemná kúria zo 17. storočia bola v prvej tretine 19. storočia prefasádovaná a okolo polovice 20. storočia nadstavená o jedno podlažie. Jej hmotovo-objemové členenie bolo narušené nadstavbou a prístavbou do zadného dvora. Výrazným architektonickým prvkom čelnej fasády je presklená loggia so štyrmi stĺpmi s iónskymi hlavicami.

*kúria pred prestavbou, asi 30.roky 20. storočia
archív obecného úradu Liptovský Ján*

2. súpisné číslo 28, parcelné číslo 480/2 a hospodárska stavba na parcele č. 480/1 (Starojánska ulica) -usadlosť– pamiatkové hodnoty: U- urbanistická hodnota vo forme osadenia na uličnej čiare a hĺbke parcely, H- hmota objektu, S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou strešného hrebeňa strechy obytného domu a hospodárskeho objektu. Dom bol postavený na základe vročenia v štíte v roku 1920, na čelnej fasáde sa uplatnili historizujúce prvky.

3. súpisné číslo 30, parcelné číslo 455/1 a 455/2 a hospodárska stavba na parcele č. 456 (Starojánska ulica) -usadlosť- pamiatkové hodnoty: U-urbanistická hodnota vo forme osadenia na uličnej čiare a hĺbke parcely, H- hmoty objektov, S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse avýškou strešného hrebeňa strechy obytnej stavby a hospodárskeho objektu. Objekt postavený v prvej tretine 20. storočia dokumentuje architektonické tendencie spolu s výzdobnými prvkami doby vzniku.

4. súpisné číslo 92, parcelné číslo 291 (Starojánska ulica) - rodinný dom – pamiatkové hodnoty: U- urbanistická hodnota vo forme osadenia na uličnej čiare, H- hmota objektu, S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou strešného hrebeňa strechy

*Objekt ešte s pôvodnými vstupmi do objektu a do prevádzok (pohostinstvo a obchod), asi 1. pol. 20. storočia
Archív PÚSR v Bratislave*

5. súpisné číslo 94, parcelné číslo 287 (Starojánska ulica) - rodinný dom s hospodárskou stavbou – pamiatkové hodnoty: U- urbanistická hodnota vo forme osadenia na uličnej čiare, H- hmota objektu, F- priečelie s omietkovou bosážou a štítom , S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou strešného hrebeňa strechy na rodinnom dome a hospodárskej časti

Objekt z prvej tretiny 20. storočia s pozdĺžnym pôdorysom ukončený hospodárskou stavbou. Ozdobnými prvkami v priečelí je náročná bosáž a štít. Pôvodne dvojsová fasáda s okennými výplňami s „T“ priečnikom boli sekundárne nahradení typizovanou výplňou.

6. súpisné číslo 96, parcelné číslo 286 (Starojánska ulica) - rodinný dom s hospodárskou stavbou – pamiatkové hodnoty: U- urbanistická hodnota vo forme osadenia na uličnej čiare, H- hmota objektu, F- priečelie s omietkovou výzdobou , S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou strešného hrebeňa strechy na rodinnom dome a hospodárskej časti

7. súpisné číslo 102, parcelné číslo 274 (Farská ulica) - rodinný dom– pamiatkové hodnoty: U- urbanistická hodnota vo forme osadenia na parcele, H- hmota objektu, S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou strešného hrebeňa strechy. Je jedným z mála zrubových objektov, ktoré sa zachovali z pôvodnej drevenej zástavby v pamiatkovej zóne. Zo zachovaných historických fotografií je zrejmé, že zrubové obytné domy bývali z exteriéru omietnuté, prípadne obielené a štít býval ukončený podlomenicou.

8. súpisné číslo 104, parcelné číslo 276 (Farská ulica) -rodinný dom– pamiatkové hodnoty: U- urbanistická hodnota vo forme osadenia na parcele, H- hmota objektu, S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou strešného hrebeňa strechy. Je jedným z mála zrubových objektov, ktoré sa zachovali z pôvodnej drevenej zástavby v pamiatkovej zóne. Dispozícia je trojdielna, trojpriestorová s jednoosovým priečelím. Zrubová konštrukcia je z exteriéru obielená.

9. súpisné číslo 118, parcelné číslo 249 (Starojánska ulica) - bývalá škola – pamiatkové hodnoty: U- urbanistická hodnota vo forme osadenia v hĺbke parcely, H- hmota objektu, S- tvar

Objekt s pôvodnými okennými výplňami, asi 80. roky 20. storočia

a forma zastrešenia spolu s výškou

jej osadenia na korunnej rímse a výškou strešného hrebeňa strechy

Bývalá rímskokatolícka škola bola postavená v roku 1848 s miestnosťou pre vyučovanie a bytom učiteľa. Svojmu účelu slúžila do roku 1952, následne sa stala miestom pre klubovne, obchody a iné.

10. súpisné číslo 125, parcelné číslo 514 (Starojánska ulica) -usadlosť– pamiatkové hodnoty: U- urbanistická hodnota vo forme osadenia na uličnej čiare a situovania hospodárskej stavby a sýpky, H- hmota objektu, S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou strešného hrebeňa strechy Pravdepodobne dvojosové priečelie rodinného domu bolo nahradené sekundárnou výplňou. Kolmo na obytný dom je situovaná hospodárska stavba (parc.č. 514). Sýpka (parc.č.513) uzatvára dvor z južnej strany.

11. súpisné číslo 128, parcelné číslo 223/1 (Ulica Jána Čajaka) - kúria – pamiatkové hodnoty: U- urbanistická hodnota vo forme osadenia voči parcele H- hmota objektu, , S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou strešného hrebeňa strechy

Baroková kúria pôvodne s manzardovou strechou vznikla v polovici 17. storočia. Súčasťou bývalého hospodárskeho zázemia je dodnes zachovaná dvojpodlažná sýpka v zadnej časti parcely č. 227.

12. súpisné číslo 129, parcelné číslo 1/2 (Starojánska ulica) - evanjelický kostol – pamiatkové hodnoty: U- urbanistická hodnota vo forme osadenia na uličnej čiare, H- hmota objektu, F- fasáda so štukovou výzdobou, S- tvar a forma zastrešenia.

Evanjelický kostol bol postavený na mieste staršej stavby, zničenej požiarom v roku 1907. Výstavba prebiehala v rokoch 1907-1908 podľa projektov Juraja Košúta z Popradu.

13. súpisné číslo 133, parcelné číslo 9 (Starojánska ulica) -rodinný dom– pamiatkové hodnoty: U- urbanistická hodnota vo forme osadenia na uličnej čiare, H- hmota objektu,S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou strešného hrebeňa strechy

14. súpisné číslo 134, parcelné číslo 191/3 a hospodárska stavba 191/1 (Ulica Fraňa Kráľa) - usadlosť– pamiatkové hodnoty: U- urbanistická hodnota vo forme osadenia na uličnej čiare a situovania hospodárskej stavby na parcele , H- hmota objektu, S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou strešného hrebeňa strechy na rodinnom dome s hospodárskej časti

Objekt obytného domu s vonkajšími znakmi kúrie bol postavený v druhej polovici 19. storočia ako bloková stavba obdĺžnikového pôdorysu, ktorá bola neskôr rozšírená o drevenú verandu

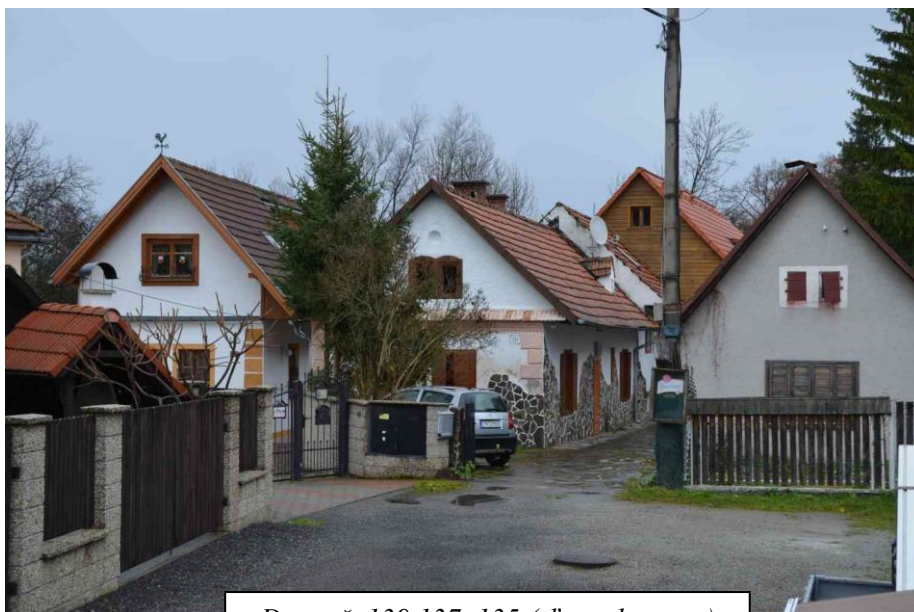

uzatvárajúca vstup do domu (v súčasnosti je už vymurovaná) Súčasné okenné otvory nekorešponujú s umiestnením a veľkosťou pôvodných otvorov. Ich historické orámovanie je zachované už len na severnej fasáde na sekundárne zaslepených otvoroch.

15. súpisné číslo 135, parcelné číslo 13 -rodinný dom (Starojánska ulica) – pamiatkové hodnoty: U- urbanistická hodnota vo forme osadenia na uličnej čiare, H- hmota objektu, S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou strešného hrebeňa strechy

16. súpisné číslo 137, parcelné číslo 16 (Starojánska ulica) -rodinný dom– pamiatkové hodnoty: U- urbanistická hodnota vo forme osadenia na uličnej čiare, H- hmota objektu, F- fasáda s architektonickým členením, S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou strešného hrebeňa strechy

17. súpisné číslo 139, parcelné číslo 20 (Starojánska ulica) -rodinný dom– pamiatkové hodnoty: U- urbanistická hodnota vo forme osadenia na uličnej čiare, H- hmota objektu, F- fasáda s architektonickým členením, S- tvar a forma zastrešenia

Domy č. 139,137, 135 (zľava doprava)

18. súpisné číslo 145, parcelné číslo 29 (Starojánska ulica) -rodinný dom– pamiatkové hodnoty: U- urbanistická hodnota vo forme osadenia na uličnej čiare, H- hmota objektu, F- fasáda s architektonickým členením, S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou strešného hrebeňa strechy.

19. súpisné číslo 150, parcelné číslo 120 (Ulica pod vežami) -rodinný dom– pamiatkové hodnoty: U- urbanistická hodnota vo forme osadenia na uličnej čiare, H- hmota objektu, F- fasáda s náročnou omietkovou bosážou, S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou strešného hrebeňa strechy

20. súpisné číslo 155-157, parcelné číslo 584,586 (Kúpeľná ulica) -kúria– pamiatkové hodnoty: U- urbanistická hodnota vo forme osadenia v hĺbke parcely, H- hmota objektu, S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou strešného hrebeňa strechy.

Kúria vznikla pravdepodobne v 17. storočí a s dnes už odstráneným dvorovým krídlom mala pôdorys „L“. Jej súčasťou boli drevené hospodárske stavby v zadnej časti parcely.

21. súpisné číslo 172, parcelné číslo 136 (Starojánska ulica) - rodinný dom – pamiatkové hodnoty: U- urbanistická hodnota vo forme osadenia na uličnej čiare, H- hmota objektu, F- východná fasáda s gánkom , S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou strešného hrebeňa strechy

22. súpisné číslo 191, parcelné číslo 63/2 a stodola na parcele č. 63/1 (Starojánska ulica) - usadlosť – pamiatkové hodnoty: U- urbanistická hodnota vo forme osadenia obytného domu na uličnej čiare a stodole v hĺbke parcely, H- hmota objektu, F- čelná fasáda domu s omietkovou výzdobou, S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou strešného hrebeňa strechy Dom na základe vročenia v čabrake v štíte pochádza z roku 1921, jednoduchá fasáda je zdobená omietkovými rozetami, korunnou rímsou a štítom s hrubozrnnou omietkou olemovaný hladkými pásmi.

23. súpisné číslo 199, parcelné číslo 68 (Starojánska ulica) - rodinný dom s hospodárskou stavbou – pamiatkové hodnoty: U- urbanistická hodnota vo forme osadenia na uličnej čiare, H- hmota objektu, F- priečelie s architektonickým členením, S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou strešného hrebeňa strechy na rodinnom dome a hospodárskej časti

24. súpisné číslo 207, parcelné číslo 70 (Starojánska ulica) - rodinný dom s hospodárskou stavbou – pamiatkové hodnoty: U- urbanistická hodnota vo forme osadenia na uličnej čiare, H- hmota objektu, F- priečelie s architektonickým členením, S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou strešného hrebeňa strechy na rodinnom dome a hospodárskej časti

25. súpisné číslo 213, parcelné číslo 71 (Starojánska ulica) - rodinný dom s hospodárskou stavbou – pamiatkové hodnoty: U- urbanistická hodnota vo forme osadenia na uličnej čiare, H- hmota objektu, F- priečelie s architektonickým členením, S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou strešného hrebeňa strechy na rodinnom dome a hospodárskej časti

26. súpisné číslo 219, parcelné číslo 72 (Starojánska ulica) - rodinný dom s hospodárskou stavbou – pamiatkové hodnoty: U- urbanistická hodnota vo forme osadenia na uličnej čiare, H- hmota objektu, S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou strešného hrebeňa strechy na rodinnom dome s hospodárskej časti

27. súpisné číslo 221, parcelné číslo 85 (Starojánska ulica) - rodinný dom s hospodárskou stavbou – pamiatkové hodnoty: U- urbanistická hodnota vo forme osadenia na uličnej čiare, H- hmota objektu, S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou strešného hrebeňa strechy na rodinnom dome s hospodárskej časti

28. súpisné číslo 225, parcelné číslo 86 (Starojánska ulica) - rodinný dom s hospodárskou stavbou – pamiatkové hodnoty: U- urbanistická hodnota vo forme osadenia na uličnej čiare, H- hmota objektu, F- priečelie s architektonickým členením, S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou strešného hrebeňa strechy na rodinnom dome s hospodárskou časťou

29. súpisné číslo 229, parcelné číslo 90,91 (Starojánska ulica) - rodinný dom s hospodárskou stavbou – pamiatkové hodnoty: U- urbanistická hodnota vo forme osadenia na uličnej čiare, H- hmota objektu, F- priečelie s architektonickým členením, S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou strešného hrebeňa strechy na rodinnom dome s hospodárskej časti

30. súpisné číslo 233, parcelné číslo 102 (Starojánska ulica) -rodinný dom– pamiatkové hodnoty: U- urbanistická hodnota vo forme osadenia na uličnej čiare, H- hmota objektu, F- fasáda s s architektonickým členením, S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou strešného hrebeňa strechy na rodinnom dome s hospodárskej časti

31. súpisné číslo 237, parcelné číslo 106 (Starojánska ulica) - rodinný dom s hospodárskou stavbou – pamiatkové hodnoty: U- urbanistická hodnota vo forme osadenia na uličnej čiare, H- hmota objektu, F- priečelie s architektonickým členením, S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na strechy na rodinnom dome a hospodárskej časti

32. súpisné číslo 239, parcelné číslo 107 (Starojánska ulica) - rodinný dom s hospodárskou stavbou – pamiatkové hodnoty: U- urbanistická hodnota vo forme osadenia na uličnej čiare, H- hmota objektu, F- priečelie s architektonickým členením, S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou strešného hrebeňa strechy na rodinnom dome s hospodárskej časti

33. súpisné číslo 243, 332, parcelné číslo 113, 114 (Starojánska ulica) - rodinný dom– pamiatkové hodnoty: U- urbanistická hodnota vo forme osadenia na uličnej čiare, H- hmota objektu, F- priečelie s architektonickým členením, S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou strešného hrebeňa strechy na rodinnom dome s hospodárskej časti

34. parcelné číslo 54/3 a 58/3 (Starojánska ulica) - stodoly– pamiatkové hodnoty: U- urbanistická hodnota vo forme osadenia na uličnej čiare, H- hmota objektu, S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou strešného hrebeňa strechy

35. parcelné číslo 81 (Starojánska ulica) - stodola– pamiatkové hodnoty: U- urbanistická hodnota vo forme osadenia na uličnej čiare, H- hmota objektu, S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou strešného hrebeňa strechy

36. parcelné číslo 92 (Starojánska ulica) - sýpka– pamiatkové hodnoty: U- urbanistická hodnota vo forme osadenia na uličnej čiare, H- hmota objektu, F- fasáda so zachovanými železnými okenicami a vstupnými dverami, S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou strešného hrebeňa strechy

37. parcelné číslo 97 (Starojánska ulica) - sýpka– pamiatkové hodnoty: U- urbanistická hodnota vo forme osadenia na uličnej čiare, H- hmota objektu, F- fasáda so zachovanými železnými okenicami a vstupnými dverami, štítom, S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou strešného hrebeňa strechy

sýpka na parcele č. 97

38. parcelné číslo 99 - sýpka – pamiatkové hodnoty: U- urbanistická hodnota vo forme osadenia na uličnej čiare, H- hmota objektu, F- fasáda so zachovanými železnými okenicami a vstupnými dverami, S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou strešného hrebeňa strechy

rad sypární, vpredu sýpka (parcele č. 99) s vročením v štíte z roku 1881

39. parcelné číslo 117- sýpka (Starojánska ulica) – pamiatkové hodnoty: U- urbanistická hodnota vo forme osadenia na parcele, H- hmota objektu, S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou strešného hrebeňa strechy

40. parcelné číslo 122/2- Kríž pred areálom Kostola sv. Jána Krstiteľa – pamiatkové hodnoty: U- urbanistická hodnota vo forme osadenia na parcele, H- hmota objektu, Ur. -
 – plastické prvky na pilier a kríži
 Kovový kríž s korpusom Krista pochádza z druhej polovice 19. Storočia. je postavený na kamennom pilieri ozdobený figurálnymi reliéfmi. Ramená kríža sú zdobené plastickými prvkami vo forme gotickej kružby

41. parcelné číslo 241 (Ulica Jána Čajaka)- objekt– pamiatkové hodnoty: U- urbanistická hodnota vo forme osadenia na parcele, H- hmota objektu, S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou strešného hrebeňa strechy

42. parcelné číslo 239/4 (Ulica Jána Čajaka - sýpka – pamiatkové hodnoty: H- hmota objektu, F- fasáda so zachovanými železnými okenicami a vstupnými dverami, S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou strešného hrebeňa strechy

43. parcelné číslo 275 (Farská ulica) - sýpka – pamiatkové hodnoty: H- hmota objektu, F- fasáda so zachovanými železnými okenicami a vstupnými dverami, S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou strešného hrebeňa strechy

44. parcelné číslo 337/2- Pomník padlých (Starojánska ulica) – pamiatkové hodnoty: U- urbanistická hodnota vo forme osadenia na parcele, H- hmota objektu
Pomník postavený v roku 1965 obetiam prvej a druhej svetovej vojny pochádzajúci z Liptovského Jána

45. parcelné číslo 326/1 (Starojánska ulica) - stodola– pamiatkové hodnoty: U- urbanistická hodnota vo forme osadenia na uličnej čiare, H- hmota objektu, S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou strešného hrebeňa strechy

46. parcelné číslo 413 (Starojánska ulica) - sýpka – pamiatkové hodnoty: H- hmota objektu, F- fasáda so zachovanými železnými okenicami a vstupnými dverami, S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou strešného hrebeňa strechy Pôvodne bola súčasťou hospodárskeho zázemia kúrie č. 58

47. parcelné číslo 446/1 a 452 (Starojánska ulica) - hospodárske stavby – pamiatkové hodnoty: U-urbanistická hodnota vo forme osadenia v hĺbke parcely, H- hmota objektu, S- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou strešného hrebeňa strechy na rodinnom dome s hospodárskej časti

48. parcelné číslo 582 a 585 (Kúpeľná ulica) - hospodárske stavby – pamiatkové hodnoty: U-urbanistická hodnota vo forme osadenia v hĺbke parcely, H- hmota objektu, S tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou strešného hrebeňa strechy na rodinnom dome s hospodárskej časti

Stodoly pravdepodobne boli súčasťou hospodárskeho areálu, prislúchajúci ku kúrii č. 155,157

49. parcelné číslo 635/1(Starojánska ulica) - hospodárska stavba – pamiatkové hodnoty: U-urbanistická hodnota vo forme osadenia v hĺbke parcely, H- tvar a forma zastrešenia spolu s výškou jej osadenia na korunnej rímse a výškou strešného hrebeňa strechy na rodinnom dome s hospodárskej časti

Stodola je súčasťou hospodárskeho dvora prislúchajúci k domu č. 245

Nehnutel'nosti rešpektujúce pamiatkové hodnoty územia (vo výkrese Zásad sú vyznačené fialovou farbou)

Nehnutel'nosti, ktoré rešpektujú historický pôdorys územia, uličnú čiaru, osadenie v rámci parcely, objektovú skladbu, výškové a priestorové usporiadanie. Do tejto kategórie sú zahrnuté aj objekty, ktoré svojim architektonickým výrazom a mierkou nekorešpondujú s historickou zástavbou, ale svojim situovaním neohrozujú pamiatkové hodnoty územia.

V grafickej časti vo výkrese Zásady ochrany pamiatkového územia sú vyznačené fialovou farbou.

Zoznam objektov rešpektujúce pamiatkové hodnoty územia:

1. súpisné číslo 27, parcelné číslo 491
(Starojánska ulica) - rodinný dom

2. súpisné číslo 34, parcelné číslo 441
(Starojánska ulica) - rodinný dom

3. súpisné číslo 36, parcelné číslo 437, 440
(Starojánska ulica) - rodinný dom a hospodárska
stavba na parcele č. 435

4. súpisné číslo 54, parcelné číslo 418,
(Starojánska ulica) - rodinný dom a hospodárska
stavba

5. súpisné číslo 60, parcelné číslo 387/4,
(Starojánska ulica) - rodinný dom

6. súpisné číslo 74, parcelné číslo 346/2,
(Starojánska ulica) - rodinný dom

7. súpisné číslo 82, parcelné číslo 296/1,
(Starojánska ulica) - rodinný dom

8. súpisné číslo 100, parcelné číslo 261, (Starojánska ulica) -
rodinný dom

9. súpisné číslo 106, parcelné číslo 259/2,
(Farská ulica) - rodinný dom

10. súpisné číslo 107, parcelné číslo 566/2,
(Kúpeľná ulica) - rodinný dom a hospodárska
stavba

11. súpisné číslo 108, parcelné číslo 259/3,
(Farská ulica) - rodinný dom

12. súpisné číslo 111, parcelné číslo 517, (Ulica
Jána Kalinčiaka) - rodinný dom

13. súpisné číslo 113, parcelné číslo 525, (Ulica
Jána Kalinčiaka) - rodinný dom

14. súpisné číslo 114, parcelné číslo 252/1,
(Farská ulica) - rodinný dom

15. súpisné číslo 117, parcelné číslo 501,
(Starojánska ulica) - rodinný dom

16. súpisné číslo 119, parcelné číslo 503/2,
(Starojánska ulica) - rodinný dom

17. súpisné číslo 121, parcelné číslo 506,
(Starojánska ulica) - rodinný dom

18. súpisné číslo 123, parcelné číslo 510,
(Starojánska ulica) - rodinný dom

19. súpisné číslo 126, parcelné číslo 239/3, (Ulica
Jána Čajaka) - rodinný dom

20. súpisné číslo 131, parcelné číslo 5,
(Starojánska ulica) - rodinný dom

21. súpisné číslo 140, parcelné číslo 160/1, (Ulica
Fraňa Kráľa) - rodinný dom

22. súpisné číslo 141, parcelné číslo 23,
(Starojánska ulica) - rodinný dom

23. súpisné číslo 142, parcelné číslo 157, (Ulica
Fraňa Kráľa) - rodinný dom a hospodárska stavba
na parcele č.158

24. súpisné číslo 144, parcelné číslo 154, (Ulica
Fraňa Kráľa) - rodinný dom a hospodárska stavba

25. súpisné číslo 146, parcelné číslo 153, (Ulica Fraňa Kráľa) - rodinný dom

26. súpisné číslo 147, parcelné číslo 33, (Starojánska ulica) - rodinný dom

27. súpisné číslo 149, parcelné číslo 35, (Starojánska ulica) - rodinný dom

28. súpisné číslo 152, parcelné číslo 123, (Ulica Pod vežami) - rodinný dom a hospodárska stavba na parcele č. 126

29. súpisné číslo 154, parcelné číslo 149, (Ulica Pod vežami) -
rodinný dom

30. súpisné číslo 158, parcelné číslo 148/2, (Ulica
Pod vežami) - rodinný dom a hospodárska stavba
na parcele č. 147/4

31. súpisné číslo 160, parcelné číslo 147/1, (Ulica
Pod vežami) - rodinný dom

32. súpisné číslo 173, parcelné číslo 590/4,
(Starojánska ulica) - rodinný dom

33. súpisné číslo 174, parcelné číslo 140/2,
(Starojánska ulica) - rodinný dom

34. súpisné číslo 175, parcelné číslo 592/1,
(Starojánska ulica) - rodinný dom

35. súpisné číslo 177, parcelné číslo 238/9, (Ulica
Jána Čajaka) - rodinný dom

36. súpisné číslo 178, parcelné číslo 651/2,
(Starojánska ulica) - rodinný dom a hospodárska
stavba na parcele č. 651/3

37. súpisné číslo 179, parcelné číslo 600,
(Starojánska ulica) - rodinný dom

38. súpisné číslo 183, parcelné číslo 215/7,
(Starojánska ulica) - rodinný dom

39. súpisné číslo 185, parcelné číslo 54/2,
(Starojánska ulica) - rodinný dom

40. súpisné číslo 197, parcelné číslo 613,
(Starojánska ulica) - rodinný dom

41. súpisné číslo 203, parcelné číslo 69,
(Starojánska ulica) - rodinný dom

42. súpisné číslo 209, parcelné číslo 628/1,
(Starojánska ulica) - rodinný dom

43. súpisné číslo 211, parcelné číslo 624/2,
(Starojánska ulica) - rodinný dom

44. súpisné číslo 241, parcelné číslo 116/1,
(Starojánska ulica) - rodinný dom

45. súpisné číslo 245, parcelné číslo 636,
(Starojánska ulica) - rodinný dom

46. súpisné číslo 249, parcelné číslo 640/1, 640/2
(Starojánska ulica) - rodinný dom

47. súpisné číslo 251, parcelné číslo 642,
(Starojánska ulica) - rodinný dom

48. súpisné číslo 323, parcelné číslo 230/1, (Nová
ulica) - rodinný dom

49. súpisné číslo 338, parcelné číslo 572/3,
(Kúpeľná ulica) - rodinný dom

50. súpisné číslo 341, parcelné číslo 641/5,
(Starojánska ulica) - rodinný dom

51. súpisné číslo 399, parcelné číslo 590/7,
(Starojánska ulica) - rodinný dom

52. súpisné číslo 468, parcelné číslo 591,
(Starojánska ulica) - rodinný dom

53. súpisné číslo 538, parcelné číslo 252/5,
(Farská ulica) - rodinný dom

54. parcelné číslo 2/3, (Starojánska ulica) -
hospodárska stavba

55. parcelné číslo 38, (Starojánska ulica) -
hospodárska stavba

56. parcelné číslo 57/3, (Starojánska ulica) -
hospodárska stavba

57. parcelné číslo 82/2, (Starojánska ulica) -
hospodárska stavba

58. parcelné číslo 143/2, (Starojánska ulica) -
hospodárska stavba

59. parcelné číslo 238/11, (Ulica Jána Čajaka) -
hospodárska stavba

60. parcelné číslo 255/3 (Farská ulica) -
hospodárska stavba

61. parcelné číslo 269,270 (Farská ulica) -
hospodárska stavba

62. parcelné číslo 297, 298, 299, 300, 301, 302,
303, (Starojánska ulica) - hospodárske stavby

63. parcelné číslo 345 (Ulica padlých hrdinov) -
hospodárska stavba

64. parcelné číslo 336/24, (Ulica Padlých hrdinov) - hospodárska stavba

65. parcelné číslo 429/1, (Ulica Jána Stanislava) - hospodárska stavba

66. parcelné číslo 461/1, (Ulica Jána Stanislava) - rodinný dom

67. parcelné číslo 567/5, (Kúpeľná ulica) - požiarna zbrojnica

68. parcelné číslo 580, (Kúpeľná ulica) - hospodárska stavba

69. parcelné číslo 609/2, (Starojánska ulica) -
hospodárska stavba

70. parcelné číslo 612/1, (Starojánska ulica) -
hospodárska stavba

71. parcelné číslo 630, (Starojánska ulica) -
hospodárska stavba

Nehnutel'nosti nerešpektujúce pamiatkové hodnoty územia (vo výkrese Zásad sú vyznačené žltou farbou)

Nehnutel'nosti, ktoré nespĺňajú charakteristiku pamiatkových hodnôt územia podľa § 29 pamiatkového územia sú v grafickej časti vo výkrese Zásady ochrany pamiatkového územia vyznačené žltou farbou. Sú to objekty, ktoré svojim hmotovo- objemovým riešením, výškovým usporiadaním a architektonickým stvárnením nezohľadňujú historický pôdorys, parceláciu, výškové a priestorové usporiadanie, objektovú skladbu a charakteristické pohľady vo vnútornom obraze pamiatkovej zóny. Ich súčasťou sú objekty, ktoré vznikli v čase, kedy stavebná činnosť nepodliehala regulatívom zohľadňujúcim pamiatkové hodnoty územia a objekty, ktorých obdobné architektonické riešenie nie je vhodné aplikovať pri ďalšej stavebnej činnosti.

Každú úpravu tejto nehnuteľnosti je potrebné posudzovať individuálne v kontexte okolitej časti, konkrétneho rušivého parametra nehnuteľnosti, rozsahu zámeru úpravy a pod.

Vysvetlenie pojmov:

Rekonštrukcia: účelové obnovenie predchádzajúceho stavu alebo účelová prestavba a prepracovanie celkového konceptu. Pod rekonštrukciou sa rozumie aj prestavba či znovupostavenie stavieb alebo ich častí. Predstavuje taký zásah do konštrukčno- výrobného systému stavby, ktorý má za následok zásadnú zmenu jej parametrov. V krajnom prípade predstavuje až obnovenie pôvodnej – zaniknutej stavby, jej časti, vzhľadu či funkcie.

Humanizácia: Poľudštenie architektúry alebo jej okolia pomocou výrazových, tvaroslovných a kompozičných prostriedkov pri získaní hodnotného architektonického diela, architektonického alebo urbanistického prostredia.

Zoznam objektov nerešpektujúce pamiatkové hodnoty územia:

1. súpisné číslo 26, parcelné číslo 478/6 (Ulica Starojánska) - rodinný dom – narušuje objektovú skladbu, historické hmotovo- objemové usporiadanie návrh: humanizácia a rekonštrukcia objektu, optimálnym riešením je jeho nahradenie novostavbou

2. súpisné číslo 31, parcelné číslo 496/8 (Ulica Starojánska) - rodinný dom – narušuje historické hmotovo- objemové a výškové usporiadanie

3. súpisné číslo 32, parcelné číslo 448/1, 448/2 (Ulica Starojánska) - rodinný dom – narušuje objektovú skladbu, historické hmotovo- objemové a výškové usporiadanie

4. súpisné číslo 35, parcelné číslo 497/2 (Ulica Starojánska) - rodinný dom – narušuje objektovú skladbu, historické hmotovo- objemové a výškové usporiadania

5. súpisné číslo 40, parcelné číslo 445/2 (Ulica Jána Stanislava) - rodinný dom a hospodárska stavba na parcele č. 459/4

6. súpisné číslo 42, parcelné číslo 459/3, (Ulica Jána Stanislava) - rodinný dom

7. súpisné číslo 44, parcelné číslo 460, (Ulica Jána Stanislava) - rodinný dom

8. súpisné číslo 46, parcelné číslo 460, (Ulica Jána Stanislava) - rodinný dom

9. súpisné číslo 47, parcelné číslo 428/3, (Ulica Jána Stanislava) - rodinný dom

10. súpisné číslo 48, parcelné číslo 427/12, (Ulica Jána Stanislava) - rodinný dom

11. súpisné číslo 50, parcelné číslo 430/2 (Ulica Starojánska) - rodinný dom – narušuje objektovú skladbu, historické hmotovo- objemové a výškové usporiadanie

12. súpisné číslo 52, parcelné číslo 423 (Ulica Starojánska) - rekreačný dom– narušuje objektovú skladbu, historické hmotovo- objemové a výškové usporiadanie

13. súpisné číslo 56, parcelné číslo 411 (Ulica Starojánska) - rodinný dom – narušuje objektovú skladbu, historické hmotovo- objemové a výškové usporiadanie

14. súpisné číslo 62, parcelné číslo 379/2 (Ulica Starojánska) - rodinný dom – narušuje objektovú skladbu, historické hmotovo- objemové a výškové usporiadanie

15. súpisné číslo 64, parcelné číslo 376/2 (Ulica Starojánska) - rodinný dom – narušuje objektovú skladbu, historické hmotovo- objemové a výškové usporiadanie
garáž prislúchajúca k objektu – parc.č. 376/12

16. súpisné číslo 76, parcelné číslo 336/9 - hotel Poludnica – narušuje objektovú skladbu, historické hmotovo- objemové a výškové usporiadanie
návrh: humanizácia a rekonštrukcia objektu

17. súpisné číslo 101, parcelné číslo 572/2 (Ulica pod stráňou) - bytový dom – narušuje objektovú skladbu, historické hmotovo- objemové a výškové usporiadanie

18. súpisné číslo 105, parcelné číslo 567/2 (Kúpeľná ulica) - rodinný dom – narušuje objektovú skladbu, historické hmotovo- objemové a výškové usporiadanie

19. súpisné číslo 115, parcelné číslo 499 (Starojánska ulica) - rodinný dom – narušuje historické hmotovo-objemové a výškové usporiadanie

20. súpisné číslo 120, parcelné číslo 246/1 (Ulica Starojánska) - rodinný dom, narušuje historické hmotovo- objemové a výškové usporiadanie

21. súpisné číslo 122, parcelné číslo 242/1 (Ulica Starojánska) - rodinný dom, narušuje historické hmotovo- objemové a výškové usporiadanie
návrh: zmena farebnosti fasád

22. súpisné číslo 124, parcelné číslo 239/2 (Ulica Jána Čajaka)- rodinný dom – narušuje objektovú skladbu, historické hmotovo- objemové a výškové usporiadanie
návrh odstránenie dreveného obkladu, zmena farebnosti fasád

23. súpisné číslo 151, parcelné číslo 39 (Ulica Starojánska) - rodinný dom – narušuje objektovú skladbu, historické hmotovo- objemové a výškové usporiadanie
návrh: odstránenie dreveného obkladu

24. súpisné číslo 153, parcelné číslo 579/3 (Kúpeľná ulica) - rodinný dom – narušuje objektovú skladbu, historické hmotovo- objemové a výškové usporiadanie

25. súpisné číslo 159, parcelné číslo 588/7 (Kúpeľná ulica) - rodinný dom – narušuje objektovú skladbu, historické hmotovo- objemové usporiadanie
návrh: humanizácia a rekonštrukcia objektu, optimálnym riešením je jeho nahradenie novostavbou

26. súpisné číslo 161, parcelné číslo 588/6 (Ulica Za vodou) - rodinný dom - narušuje historické hmotovo- objemové a výškové usporiadanie

27. súpisné číslo 163, parcelné číslo 588/11 (Ulica Za vodou) - rodinný dom a garáž 588/12– narušuje objektovú skladbu, narušuje historické hmotovo-objemové a výškové usporiadanie

28. súpisné číslo 164, parcelné číslo 148/11 -
rodinný dom – narušuje objektovú skladbu z dôvodu
pohľadovej zrubovej konštrukcie
návrh: rekonštrukcia objektu - omietnuť fasády
objektu

29. súpisné číslo 165, parcelné číslo 589/2 (Ulica
Za vodou) - rodinný dom - narušuje historické
hmotovo- objemové a výškové usporiadanie

30. súpisné číslo 167, parcelné číslo 589/3 (Ulica
Za vodou) - rodinný dom - narušuje historické
hmotovo- objemové a výškové usporiadanie

31. súpisné číslo 168, parcelné číslo 144/3 (Ulica
Starojánska) - rodinný dom – narušuje historické
hmotovo- objemové a výškové usporiadanie

32. súpisné číslo 170, parcelné číslo 142/1 (Ulica Starojánska) - rodinný dom –historické hmotovo-objemové a výškové usporiadanie

33. súpisné číslo 171, parcelné číslo 601/5, 601/4 - rodinný dom – narušuje objektovú skladbu, historické hmotovo-objemové a výškové usporiadanie
návrh: humanizácia a rekonštrukcia objektu, zmena farebnosti fasád

34. súpisné číslo 176, parcelné číslo 646/1 (Ulica Starojánska) - rodinný dom –historické hmotovo-objemové a výškové usporiadanie
návrh: humanizácia a rekonštrukcia objektu

35. súpisné číslo 177, parcelné číslo 602/2 (Ulica Starojánska) - rodinný dom – narušuje objektovú skladbu, historické hmotovo-objemové a výškové usporiadanie
návrh: humanizácia a rekonštrukcia objektu

36. súpisné číslo 187, parcelné číslo 57/2 (Ulica Starojánska) - rodinný dom – narušuje objektovú skladbu, historickú uličnú čiaru, historické hmotovo-objemové a výškové usporiadanie
návrh: humanizácia a rekonštrukcia objektu

37. súpisné číslo 189, parcelné číslo 58/2 (Ulica Starojánska) - rodinný dom – narušuje historické hmotovo- objemové a výškové usporiadanie, historickú uličnú čiaru
návrh: humanizácia a rekonštrukcia objektu

38. súpisné číslo 193, parcelné číslo 612/2 (Ulica Starojánska) - rodinný dom – narušuje historické hmotovo- objemové a výškové usporiadanie
návrh: humanizácia a rekonštrukcia objektu

39. súpisné číslo 215, parcelné číslo 74 (Ulica Starojánska) - rodinný dom – narušuje svojim architektonickým výrazom a stavebným materiálom objektovú skladbu
návrh: rekonštrukcia objektu - omietnuť fasády objektu

40. súpisné číslo 223, parcelné číslo 84 (Ulica Starojánska) - rodinný dom – narušuje objektovú skladbu, historické hmotovo- objemové a výškové usporiadanie
návrh: humanizácia a rekonštrukcia objektu

41. súpisné číslo 290, parcelné číslo 258/2 (Farská ulica) - rodinný dom – narušuje objektovú skladbu, historické hmotovo- objemové a výškové usporiadanie
návrh: humanizácia a rekonštrukcia objektu

42. súpisné číslo 292, parcelné číslo 609/4 (Ulica Starojánska) - rodinný dom – narušuje objektovú skladbu, historické hmotovo- objemové a výškové usporiadanie

43. súpisné číslo 322, parcelné číslo 606/2 (Ulica Starojánska) - rodinný dom – narušuje objektovú skladbu, historické hmotovo- objemové a výškové usporiadanie

návrh: humanizácia a rekonštrukcia objektu

44. súpisné číslo 328, parcelné číslo 572/4 (Kúpeľná ulica) - rodinný dom – svojim dodatočnými úpravami narušuje objektovú skladbu a historické hmotovo- objemové usporiadanie

návrh: humanizácia a rekonštrukcia objektu

45. súpisné číslo 334, parcelné číslo 195/3 (Ulica Jána Čajaka) - rodinný dom – narušuje objektovú skladbu, historické hmotovo- objemové a výškové usporiadanie

návrh: humanizácia a rekonštrukcia objektu – odstránenie dreveného obklad

46. súpisné číslo 337 parcelné číslo 189/1 (Ulica Fraňa Kráľa) - rodinný dom – narušuje objektovú skladbu, historické hmotovo- objemové a výškové usporiadanie

47. parcelné číslo 31 - rodinný dom – narušuje objektovú skladbu, nevhodný výraz
návrh: omietnuť tehlové murivo

48. parcelné číslo 150/11 - rodinný dom - bungalov– narušuje objektovú skladbu, historické hmotovo- objemové usporiadanie, objekt nepovolený pamiatkovým úradom
návrh: humanizácia a rekonštrukcia objektu

49. Súpisné číslo 156, parcelné číslo 150/3 (Ulica Fraňa Kráľa) - rodinný dom – narušuje objektovú skladbu, historické hmotovo- objemové a výškové usporiadanie
návrh: humanizácia a rekonštrukcia objektu

50. súpisné číslo 383, parcelné číslo 560/2 (Ulica Jána Kalinčiaka)- rodinný dom, garáž p.č. 560/3 a rodinný dom bungalového typu na parcele č. 560/4 – narušuje objektovú skladbu, historické hmotovo-objemové a výškové usporiadanie
návrh: humanizácia a rekonštrukcia objektu

51. parcelné číslo 215/6 (Ulica Jána Čajaka) - hospodársky objekt – narušuje objektovú skladbu, historické hmotovo- objemové usporiadanie
návrh: humanizácia a rekonštrukcia objektu

52. parcelné číslo 477 (Starojánska ulica) - rekreačný objekt – narušuje objektovú skladbu, historické hmotovo- objemové a výškové usporiadanie. Ide o prístavbu k historickému objektu kúrie č. 24 z druhej polovice 20. storočia
 návrh: humanizácia a rekonštrukcia objektu

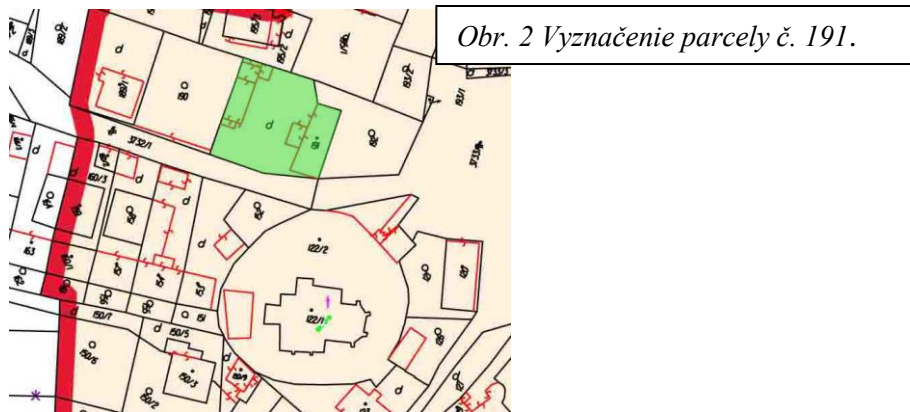
F.1.7. Archeologické náleziská a miesta pod zemou ako pozostatky zaniknutých stavieb

F.1.7.1. Archeologický výskum v pamiatkovom území a na kultúrnych pamiatkach

Počiatky písanej histórie obce Liptovský Ján sa spájajú z osídlením rovinatej zemi „Wezueres“, ktorú Belo IV roku 1263 daroval šľachticovi Bohumírovi za verné služby (Janura 2014, 1). Najstaršia správa, ktorá menovite uvádza dedinu Liptovský Ján pochádza z roku 1327, kedy sa synovia Bohumíra sťažovali Karolovi Róbertovi, že údajne pred piatimi rokmi vykradli zlodeji svätójánsky kostol a odniesli z neho aj listinu kráľa Ladislava o jednom ich majetku (Uličný 1985, 161). Takto sa nepriamo dozvedáme, že kostol v Liptovskom Jáne stál už v 20. rokoch 14. storočia. Zasvätený bol Jánovi Krstiteľovi a podľa neho dostala obec aj názov. V roku 1600 v obci stálo už deväť zemianskych kúrií, dom richtára, 21 domov želiarov a 10 opustených domov (Uličný 1985, 162). Stavebná činnosť v obci sa nezastavila ani v nasledujúcom období. Poslednú kúriu dal postaviť Ján Szentiványi v roku 1834 (Janura 2014, 9). Historická ortofotomapa zachytáva urbanizmus obce v roku 1950. V tom čase ešte neexistovala Nová ulica, poľnohospodárske družstvo a množstvo objektov v rámci jadra obce. Napriek masívnej zástavbe z druhej polovice 20. storočia, archeologické aktivity v obci nemáme vôbec evidované (obr. 1).

Obr. 1 Porovnanie rozsahu osídlenia Liptovského Jána z rokov 1950 a 2010 na podklade ortofotomáp (zdroj: <http://mapy.tuzvo.sk/HOFM/>)

Obr. 2 Vyznačenie parcely č. 191.

Jedinou zmienkou o archeologickom výskume v obci je krátka správa v AVANS-e¹ za rok 1989. Pri stavbe pivnice na parcele 191/3 bola porušená sídlisková vrstva s nálezmi keramiky a zvieracích kostí datovaná do 13. – 14. storočia. Autor výskumu P. Múdry, ako zamestnanec Liptovského múzea v Ružomberku, preskúmal v tejto súvislosti 50 m² (Múdry 1991, 67). Parcela, na ktorej sa mal výskum realizovať je situovaná severne od kostola, na mieste rodinného domu č. 134 (obr. 2). V Liptovskom múzeu v Ružomberku sa však nenachádza žiadna výskumná dokumentácia ani huteľné archeologické nálezy, o ktorých sa autor článku zmiňuje.² V roku 2014 počas obhliadky stavebných prác na prístavbe rodinného domu na rovnakej parcele 191 Krajský pamiatkový úrad Žilina zachytil sídliskovú vrstvu pozdĺž severnej steny objektu. Huteľný archeologický materiál tvorili novoveké, resp. neskorostredoveké fragmenty keramiky a kachlíc.³

Archeologické nálezisko „Hrádok“ zapísané v Ústrednom zozname pamiatkového fondu pod č. 2169/1-2 sa nachádza juhozápadne od obce, na homolovitom kopci, ktorý predstavuje súčasť horského pásma Nízkych Tatier.

Obr. 3 Poloha Hrádok – pohľad zo severovýchodu. Foto M. Furman

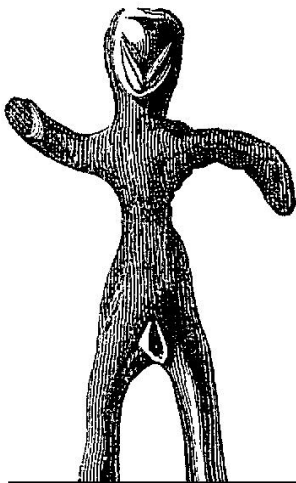
Prvé rámcové zameranie a popis Hrádku urobil už J. Neudeck v roku 1871 (Zachar 2005). V roku 1908 na lokalite robil povrchový zber J. Volko. M. Janoška v článku z r. 1923

¹ Archeologické výskumy a nálezy na Slovensku v roku 1989. Vydáva Archeologický ústav SAV v Nitre.

² Za informácie a snahu nájsť požadované nálezy/výskumnú dokumentáciu z Liptovského Jána touto cestou ďakujem pracovníkom Liptovského múzea.

³ Krajský pamiatkový úrad Žilina na základe zistených skutočností podal podnet na príslušný stavebný úrad na zabezpečenie nálezov. Bližšie pozri spis č. KPUZA-2014/13317

uvádza podrobný popis lokality, presnú lokalizáciu, zmieňuje sa o pôvodnej prístupovej komunikácii a opevnenie elipsovite obopínajúcom vrcholové plateau tvorené valom z nasucho kladených kameňov. Zároveň na lokalite predpokladá stredovekú vežu. Hrádok vo svojich prácach uvádzajú tiež A. Petrovský-Šichman a J. Bárta ako púchovský hrádok z doby rímskej. O najpodrobnejší prieskum s najzaujímavejším materiálom sa zaslúžil K. Pieta, ktorý v 90. rokoch 20. storočia realizoval niekoľko prieskumov detektorom kovov a sondážny výskum. Z výskumu K. Pietu sa získala výrazná kolekcia keramiky ktorá až na niekoľko zlomkov staršieho pôvodu patrí do doby rímskej a sťahovania národov. Len ojedinele, priamo na chodníku vedúcom po hrebeni, sa našiel neskorostredoveký črep (č. VD 13139/93). Jediné miesto podľa K. Pietu kde je možné predpokladať i stredoveké opevnenie, ktoré by mohlo súvisieť s pôvodným sídlom rodu Svätójánsky sa nachádza na najvyššom mieste v severozápadnej časti hrádku (č. 13360/94). V roku 2001 K. Pieta počas zalesňovacích prác na Hrádku v jamke pre stromček objavil železnú sponu spojenej konštrukcie. Na ďalších miestach boli nájdené koláče surového železa a lupy vyhňovej trosky, veľké kusy mazanice trojuholníkového prierezu a dva železné nože (č. 14642/01). Pri juhovýchodnom úpätí vrchu

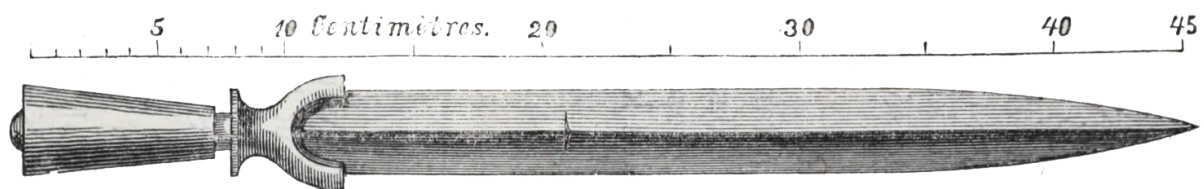

Obr. 4 Bronzová soška z Liptovského Jána podľa J. Hampela 1886, tab. LXIX: 2

v smere od Liptovského Jána našiel prof. A. Húšťava bronzovú sponu typu Almgren 84 (č. 13139/93). Pri severnom úpätí sa v polohe Chopce nachádza údajne sídlisko, z ktorého sú v Liptovskom múzeu uložené črepy predpúchovskej a staršej púchovskej fázy (č. 13139/93). V polohe Sečno, na severovýchodnom úpätí hrádku v roku 2011 Krajský pamiatkový úrad Žilina povrchovým zberom zachytil stopy osídlenia. Početný keramický materiál bol datovaný do doby rímskej a nevýrazný hrubostenný materiál rámcovo do praveku (Furman/Repková, v tlači).

Z katastra obce Liptovský Ján je známy nález bronzovej sošky, ktorá podľa Eisnera (1933, 183)⁴ pochádza z doby laténskej (obr. 4). Nálezové okolnosti bohužiaľ nie sú známe.

József Hampel (1868, 148) v príspevku o nových nálezoch uvádza nález bronzového meča z Lipovského Jána. V roku 1862 bol údajne nájdený pri kopaní sýpky „granarium“ (obr. 5). Ide o zvláštny typ meča – jeho rukoväť sa výrazne odlišuje od mečov liptovského typu, s ktorým ho autor porovnáva.

Obr. 5 Bronzový meč z Liptovského Jána (podľa J. Hampela 1868, 148)

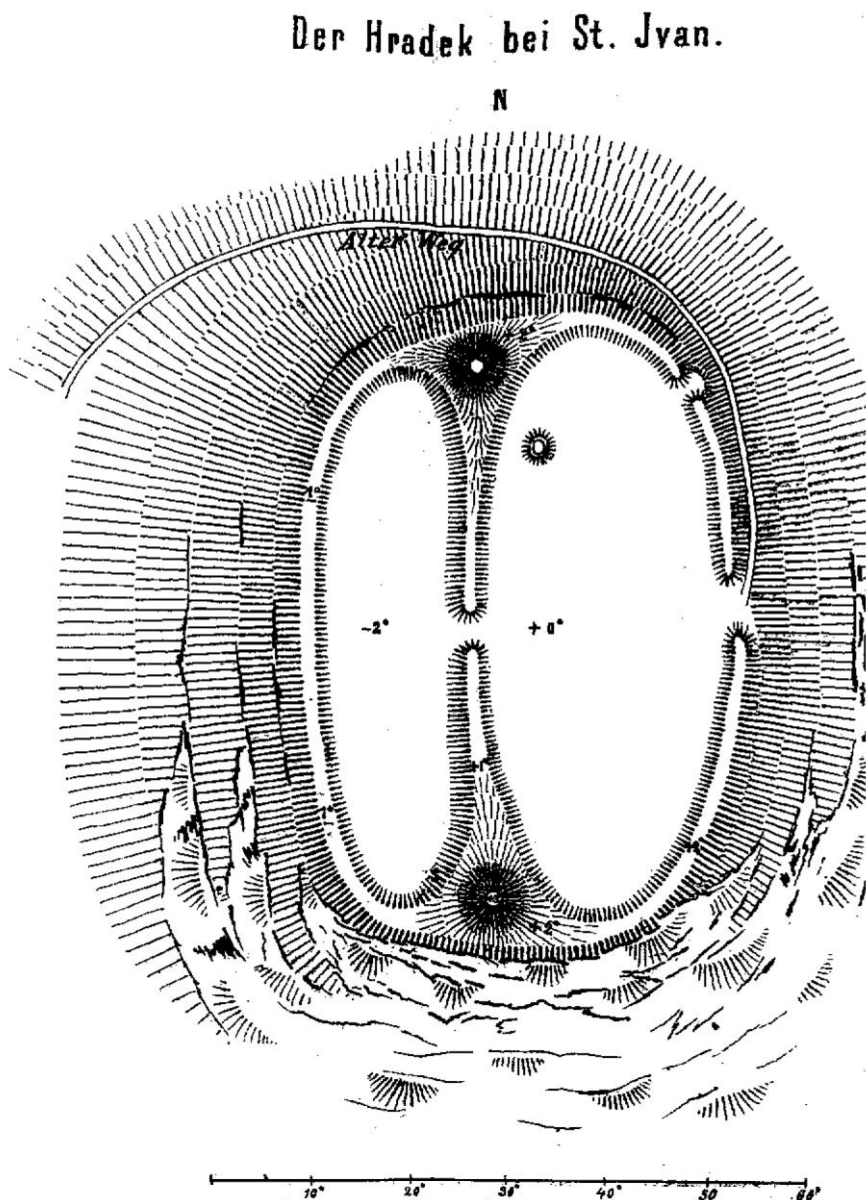
Vychádzajúc z opísaných nálezových okolností je veľmi pravdepodobné, že meč bol nájdený priamo v historickej časti obce, kde sa sýpky budovali.

⁴ Bližšie pozri Hampel 1886, Tab. LXIX; Hampel 1892, 78

F.1.7.2. Archeologické náleziská v Liptovskom Jáne evidované v CEANS-e

F.1.7.2.1 Archeologicky skúmané plochy na území pamiatkovej zóny a na národných kultúrnych pamiatkach (obr. 2, 3, 6)

r. 1871 – J. Neudeck prvý krát opísal a rámcovo zameral lokalitu „Hrádok“

Obr. 6 Pôdorys Hrádku podľa Neudecka (1880)

r. 1961 – V. Uhlár nachádza na severných svahoch Hrádku púchovskú keramiku.

r. 1989 - Pri stavbe pivnice na parcele 191/3 (pozri obr. 2) bola porušená sídlisková vrstva s nálezmi keramiky a zvieracích kostí datovaná do 13. – 14. storočia. Autor výskumu P. Múdry – Liptovské múzeum Ružomberok.

r. 1990 – Archeologický ústav SAV pod vedením K. Pietu realizoval zameranie lokality, prieskum detektorom kovov a archeologický výskum formou sondáže.

r. 1992, 1999, 2001 - Archeologický ústav SAV pod vedením K. Pietu monitoroval polohu „Hrádok“ pričom z nej získal početný predovšetkým kovový materiál.

F.1.7.2.2 Ostatné správy o archeologických nálezoch z územia pamiatkovej zóny

- nález bronzového meča počas stavby sýpky (bližšie pozri kapitolu č. F.1.7.1)

F.1.7.2.3 Evidované archeologické náleziská a ojedinelé nálezy mimo pamiatkovej zóny obce Liptovský Ján⁵

V katastri obce Liptovský Ján sú v Centrálnnej evidencii archeologických nálezísk na Slovensku (tzv. CEANS) a v odbornej literatúre evidované nasledovné archeologické náleziská/nálezy:

- Malá stanišovská jaskyňa – stredoveké a praveké(?) osídlenie (Janoška 1923; Bárta 1984; Šimková 2006)
- Jaskyňa Sokolová/jaskyňa v Sokole/Jaskyňa pod Bystrou – pravdepodobné stopy osídlenia - staršie správy o náleze ľudských kostí (Volko 1952; Šimková 2006)
- Poloha Kameničná – viditeľné opevnenie obdĺžnikového pôdorysu spomínané už Janoškom v r. 1923. Podľa V. Uhlára ide o hradisko s rozlohou 75 x 40 m. Väčšina plochy je obohaná valom. Z lokality nemáme datovací archeologický materiál.
- Depot bronzov - meč, nôž, sekera, kopija a iné bronzы – bronzové špirálky na vonkajšej strane členené a tri bronzové šálky s uškom. K nálezovým okolnostiam je uvedené, že nálezy boli nájdené počas prác na poli. Bližšia lokalizácia však nie je známa.
- Strieborná minca z r. 1624 (Georga Wilhelma Brandenb. Vojvodcu) nájdená v Liptovskom Jáne – do liptovského múzea daroval Alexander Húščava (Zprávy liptovského múzea, ročník I., október 1931, 36)

F.1.8. Historická zeleň, plochy záhrad a parkov

Na vytváraní vnútorného obrazu sídla ale aj hľadiska spoluvytvárania jeho vonkajšieho obrazu mal svoj podiel aj systém zelene, ktorý bol determinovaný urbanistickou štruktúrou, skladbou zástavby a spôsobom parcelácie. Jeho štruktúra prešla vývojom od prirodzenej pasívnej existencie vegetácie až po cielene upravené plošno-priestorové štruktúry.

Základ tvorili a aj do súčasnosti tvoria úžitkové záhrady, vznikajúce ako následok tradičného a regionálne podmieneného spôsobu hospodárenia. Prirodzene najrozsiahlejšie sa nachádzali pri šľachtických usadlostiach. Záhrady mali vo väčšine prípadov úžitkový charakter – pestovanie ovocia a zeleniny. Pri prechode do krajiny nadväzoval ovocný sad, okrasnú funkciu mala tá časť záhrad, ktorá bola orientovaná do ulice.

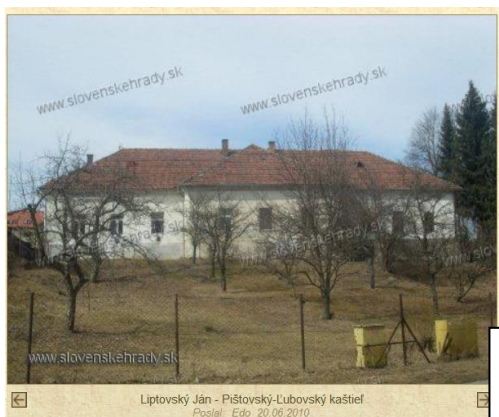
⁵ Poloha Vislavce – výšinná poloha často priradovaná ku Liptovskému Jánu sa nachádza na kat. území Vislaviec. Prvýkrát uvádzaná v práci Neudecka (1880, 48)

Záhrada sa spomína v súvislosti s popisom kúrie, ktorú dal postaviť Michal Svätójánsky (súpis. č. 72) v 16. storočí. Ku kamennej stavbe kúrie boli pripojené drevené objekty a areál obklopovala záhrada s včelínom a budovou pivovaru. Kúriu Jána Svätójánskeho (súpis. č. 58) obklopovala zeleninová časť záhrady nazývaná „Ohrad“ a ovocný sad s prevládajúcimi jablňami, tzv. štepnic. Zeleninová a ovocná záhrada sa uvádza aj v súvislosti s prestavbou kúrie (súpis. č. 68) na „kamenný dvojpodlažný dom postavený na spôsob kaštieľa“ v 17. storočí.

V rámci archívneho výskumu (2014) Janura uvádza, že v súvislosti v barokovými stavebnými úpravami kúrie (súpis. č. 90) *pred východnou fasádou vznikla malá baroková terasovitá záhrada, pôvodne asi s geometricky usporiadanými a upravovanými kríkmi buxusu*. Barokové úpravy záhrady potvrdzuje aj stav zachytený na dobovej fotografii z roku 1890. Koncom 19. storočia sú barokové úpravy síce už narušené, avšak na obrázku sú viditeľné terasy spevnené múrikmi, stredové schodisko umiestnené osovo na fasádu kúrie a sieť cestičiek lemovaná strihanými plôtkami.

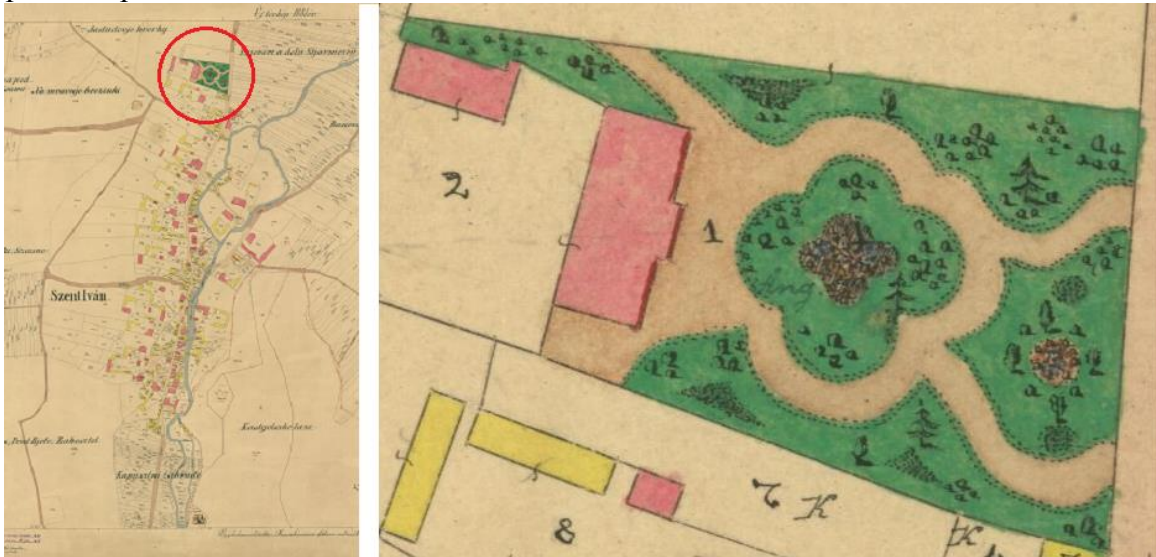
Stav záhrady zachytenej na dobových fotografiách r. 1890 a 1930

V súčasnosti je záhrada zaniknutá, v druhej polovici 20. storočia na jej mieste boli vysadené ovocné stromy.

<http://www.slovenskehrady.sk/kastiel-liptovsky-jan/obrazok/24>

Na mape z roku 1881 je zachytený rozsah (hranice) a dispozičné usporiadanie záhrady pred východnou fasádou kúrie (súp. č. 22), postavenej v tom čase v extraviláne v priestore tzv. Kussnijerovskej záhrady. Naznačený pôdorys zachytáva veľkorysú úpravu záhrady. Ústredným motívom je trávnatá plocha v tvare štvorlístka umiestnená osovo na kúriu vymedzená komunikačnou sieťou. V strede plochy je naznačený veľký kvetinový záhon. Kvetinový kruhový záhon menších rozmerov je vyznačený aj vo východnej časti záhrady, v strede trávnikov skupiny stromov alebo solitéry. Kontúrne línie komunikácií boli zdôraznené výsadbami pravdepodobne strihaných buxusových plôtikov. Nakoľko takáto veľkolepá úprava bola aj zrealizovaná sa vzhľadom na nedostatok iných archívnych zdrojov nepodarilo preukázať.

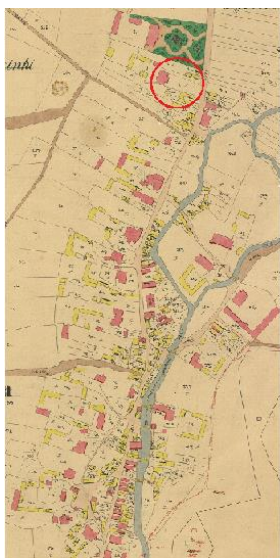
Výrez z mapy r. 1881

Na dobovej fotografii z prvej tretiny 20. storočia sú zachytené iba výsadby čiastočne tvarovaných krov.

Dobová fotografia r. 1930

Okrasnú funkciu plnila časť záhrady situovaná pred východnou fasádou kúrie (súp.č.24).

30. roky 20. storočia

Na dobových fotografiách z 30. roky 20. storočia sú zobrazené sadovnícke úpravy areálu kaštieľa (súp. č. 97) a k nemu prislúchajúcich objektov. Na základe zachytených vzrastlých drevín je možné predpokladať, že areál bol upravený už v pol. 19. storočia pri klasicistickej úprave stavebných objektov. Mladšie výsadby boli realizované pravdepodobne v súvislosti s adaptáciou kaštieľa a hospodárskych budov na kúpeľné objekty v polovici 20. storočia. Pôvodne sa pred budovou kaštieľa nachádzala fontána, v súčasnosti už zaniknutá. Záhrada je súčasťou národnej kultúrnej pamiatky Kaštieľ s areálom, č. ÚZPF 324/3.

30. roky 20. storočia

F.1.9 Prvky uličného interiéru a uličného parteru

Súčasná komunikačná sieť vychádza z historickej tradície, podľa ktorej väčšina ulíc kopíruje staršie cestné komunikácie. Na základe absencie archeologických výskumov pri úprave a spevňovaní povrchov jednotlivých komunikácií ako aj nedostatku historickej fotodokumentácie nemôžeme vierohodne dokladovať materiálové zloženie povrchu komunikácií. S najväčšou pravdepodobnosťou boli cesty udržiavané v mlatovej úprave s možnosťou použitia riečnych kameňov, prípadne kamenných kociek na spevnenie dôležitých komunikačných častí, napríklad pred vstupom do významných objektov.

Súčasný mobiliár a úprava priestranstva pred areálom Kostola sv. Jána Krstiteľa je výsledkom rekonštrukčných prác v roku 2011. Materiálová a farebná skladba povrchu priestranstva ako aj výber mobiliáru nezodpovedá historickému charakteru prostredia.

Reklama a informačné zariadenia nie sú osobitne usmerňované a systematicky riešené v rámci všeobecne záväzných nariadení obce. Vzhľadom k turistickému potenciálu obce je nutné zväziť ich úpravu a stanoviť požiadavky na ich umiestnenie, mierku a celkový výraz.

F.2. PAMIATKOVÉ HODNOTY ÚZEMIA NEHMOTNEJ POVAHY

Liptovský Ján je typickým predstaviteľom tzv. kuriálnej dediny, ktorú založil rod Svätójánsky. Prvým členom rodu Svätójánsky, ktorý bol povýšený do šľachtického stavu, bol Vavrincov syn Bohumír a prvý raz sa spomína v roku 1263 v listine Bela IV., v ktorej dostal územie neskoršieho Liptovského Jána. Traja synovia Bohumíra sa stali zakladateľmi troch významných liptovských rodov : Bán, Smrečiansky a Svätójánsky. Zakladateľom rodu Svätójánsky bol Bohumírov syn Bodo. Spolu s rodom Pongráczy patrili k najvýznamnejším predstaviteľom liptovskej šľachty a jeho členovia sa postupom času dostali do viacerých stolíc Uhorska. Rod Svätójánsky až do zániku monarchie ovplyvňoval dejiny Liptova, nakoľko jeho príslušníci zastávali mnohé funkcie v stoličnej správe.

Martin Svätójánsky (20.10. 1633 Liptovský Ján – 29.3.1705) – patril k významným osobnostiam Univerzity v Trnave. Uznávaný filozof, prírodovedec, kňaz, špecialista na kanonické právo v Uhorsku napísal 55 latinských diel, 20 polemických protireformačných spisov v biblickej češtine. V dejinách slovenských prírodných vied má priekopnícke postavenie v oblasti hydrologie s dielom O podivuhodných silách a vlastnostiach vôd. V diele sa okrem iného zamerával aj na minerálne pramene na Slovensku a i v samotnom Liptovskom Jáne.

Štefan Svätójánsky (1725-1773) – doktor filozofie a teológie, prednášal rétoriku, cirkevné právo, gréčtinu a filozofiu na trnavskej univerzite. Je autorom príležitostných veršov.

Karol Svätójánsky –(1765-1838) – v roku 1814 mu ako plukovníkovi bol udelený rytiersky kríž Rádu Márie Terézie, najvyššie vojenské vyznamenanie

Martin Svätójánsky (1815-1895) – poslanec uhorského snemu a hlavný župan Liptova, zúčastnil sa memorandového zhromaždenia

Jozef Svätójánsky (1817-1905) – založil klimatické kúpele na Štrbskom plese a zaslúžil sa o rozvoj turistiky vo Vysokých a Nízkych Tatrách. Je posledným príslušníkom rodu, ktorý je pochovaný v Liptovskom Jáne.

Dr. Jozef Svätójánsky (1884-1941) – založil vaňové kúpele v Liptovskom Jáne, ktoré sa stali známym kúpeľným strediskom v rámci Rakúsko –Uhorska.

Osobnosti žijúce a tvoriace v obci Liptovský Ján:

Čajakovci – sú to tri generácie slovenských spisovateľov, prechádzajúce literárnymi obdobiami od romantizmu cez realizmus až k medzivojnovému synkretizmu slohov.

Janko Čajak – (5.1.1830 Paludza – 4.2.1867 Liptovský Ján)

Štúrovský básnik, ktorý začal publikovať v porevolučných rokoch. Patril do druhého sledu romantických tvorcov. Od roku 1851 pôsobil ako domáci učiteľ v rodine hlavného župana Liptovskej stolice Martina Svätójánskeho v Liptovskom Jáne, kde ho v roku 1858 dramatik Ján Chalupka vysvätil za evanjelického kňaza. 30.09.1861 ho cirkev svätójánska zvolila za kazateľa. Janko Čajak sa oženil s Adelou Medveckou, sestrou Terézie Vansovej. V jeho básňach, písaných v duchu ľudovej piesne, prevládajú melancholické a smutné témy. Jeho rozsiahle dielo vyšlo posmrtné pod názvom Básne Janka Čajaka a v knihe „Zrná“, ktorú zostavil Rudo Brtáň. Od r. 1861 bol aj liptovským seniorálnym notárom a dekanom. Zomrel na tuberkulózu po nachladení vo veku 37 rokov.

Ján Čajak – (19.12.1863 Liptovský Ján – 29.5.1944 Báčsky Petrovec, Juhoslávia)

Bol realistickým prozaikom. Na štúdiách bol pre národné povedomie prenasledovaný a musel viackrát prestúpiť na inú školu. Po maturite začal študovať teológiu v Bratislave, kde ho vylúčili pre slovenské zmýšľanie. Rozhodol sa preto pre učiteľskú dráhu. Na Slovensku pôsobil na viacerých miestach napr. na Liptove, Kokave, Kráľovej Lehote a v roku 1893 odišiel na Dolnú zem, kde najprv učil v Selenči a v roku 1899 prešiel do Petrovca kde začal literárne tvoriť. Námety čerpal zo slovenského prostredia, zo spomienok na Liptovskú a Gemerskú dolinu. Do literatúry vstúpil s druhou vlnou realistických spisovateľov, avšak väčšina jeho próz nesie znaky začiatočného obdobia nášho realizmu. Prevažná časť jeho diela je poznačená autorovými svetonázormi a umeleckými koncepciami. Ján Čajak napísal: Predaj Hory, Prvé spomienky, Pred oltárom, Ja si svoj mliečnik nenačnem, Strýc Miško, Ujčekov Miškov posledný deň, Jožkova svadba, Vyst'ahovalec, Obyčajná história, Bába Kalinský, Suchoty, Únos, Vohľady, Eccehomo, Cholera, román rodina Rovesných. Literárna tvorba Jána Čajaka má pre dolnozemskej Slovákov zakladateľský význam a zároveň má popredné miesto v domácich slovenských reláciách literárneho charakteru. V Petrovci sa Ján Čajak

oženil v r. 1895 s Kornéliou rod. Belohorskou a 18. júla 1897 sa mu narodil prvorođený syn Ján a tento sa stal nielen pokračovateľom rodového mena, ale aj spisovateľskej tradície, a to spolu so sestrou Adelou.

Ján Čajak ml. – (18.7.1897 Selenča – 3.7.1982 Bratislava) – čestný občan Lipt. Jána
Bol tiež prozaikom, písal najprv dolnozemske príbehy s bohatým lokálnym zafarbením a nárečovým slovníkom a až po druhej svetovej vojne prešiel na slovenskú tematiku. Študoval v Báčskom Petrovci, Sarvaši, Novom Vrsabe a Novom Sade, v Bratislave, Prešove, Belehrade. Bol profesorom na gymnáziu v B. Petrovci, v Liptovskom Mikuláši, pritom bol redaktorom viacerých časopisov. Písal poviedky, drámy, romány, publicistické články, prekladal z Juhoslávskej tvorby a v druhej polovici 30. rokov sa scenármi podieľal na tvorbe slovenských etnografických filmov v Juhoslávii. Z jeho dolnozemských próz vyšla knižka folklórno-humoristických poviedok *Dumný briežko*, *Zuzka Turanová* a po vojne satirický román *Zypa Cupák*. Povstalecké zážitky spracoval v črtách knihy *Po stopách generála Viesta*, neskôr vydal *Miscellanea*. Vyvrcholením jeho prozaickej tvorby je historický román *V zajatí na Holíčskom hrade*. Pretože so svojou manželkou Editou rod. Harsádyovou nemali potomstvo, ním vymrel po meči Čajakovský rod, ktorého bol dôstojným reprezentantom ako publicista a spisovateľ.

Ján Stanislav – (12.12.1904 Liptovský Ján – 29.7.1977 Liptovský Mikuláš) – jazykovedec a univerzitný profesor pochádzal z Liptovského Jána, kde sa narodil v roku 1904. Po maturite na gymnáziu v Liptovskom Mikuláši študoval v rokoch 1924 - 1928 slavistiku a romanistiku na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Ako asistent a docent v Slovanskom seminári Filozofickej fakulty pôsobil v rokoch 1929 - 1936. Od roku 1936 bol profesorom porovnávacej slovanskej jazykovedy a staroslovienčiny na FF UK v Bratislave. Svojimi prácami vytvoril Ján Stanislav základ ďalšieho historického výskumu slovenčiny aj vo vzťahu k slovanským jazykom.

Štefan Luby – (05.01.1910 Liptovský Hrádok – 10.10.1976 Bratislava)
Bol právnik, akademik ČSAV a SAV, rozpracoval teóriu právnej zodpovednosti. Počas vysokoškolského štúdia publikoval monografickú prácu pod názvom: „Liptovský a turčiansky register z roku 1391“. Taktiež absolvoval študijný pobyt na Právnickej fakulte v Paríži. Po skončení štúdia v Bratislave absolvoval dlhodobé študijné pobyty na univerzitách v Nemecku, Rakúsku a vo Švajčiarsku. Neskôr sa vrátil do Francúzska, do Paríža, kde mu v roku 1937 vyšla monografická práca pod názvom: „Le problème des changements monétaires en matière d'obligations“. Ako asistent Právnickej fakulty UK v Bratislave napísal habilitačný spis „Peniaze a peňažné pohľadávky“. Po obhájení práce sa stal ako dvadsaťsedemročný docentom a o dva roky neskôr, po obhájení kvalifikačnej práce „Obyčajové právo a súdna prax“, bol vymenovaný za profesora Právnickej fakulty UK v Bratislave. V publikačnej a pedagogickej činnosti možno Štefana Lubyho hodnotiť aj ako právneho historika a zakladateľa právnej komparatistiky na Slovensku. Trvalý komparatistický aspekt v jeho diele je podmienený aj historickou povahou vývoja práva na Slovensku.

Ján Kalinčiak (10.08.1822 Horné Záturčie – 16.06.1871 Martin)

Od svojich 9. rokov vyrastal na evanjelickej fare v Liptovskom Jáne, kde jeho otec bol od roku 1831 farárom. Svojou tvorbou sa Kalinčiak radí do obdobia slovenskej romantickej literatúry. Taktiež zapisoval slovenské ľudové rozprávky a prekladal. Spočiatku písal najmä v češtine, no v roku 1843 mu vyšla prvá báseň v štúrovskej slovenčine, čím sa zaradil medzi prvých autorov, ktorý písali v kodifikovanej forme. K obci Liptovský Ján sa viaže i dej jeho

známeho diela *Reštaurácia*, v ktorom opisuje boj rodiny Svätajánsky s Kysel'ovcami o stoličné úrady.

Ján Chalupka – vyučoval v ľudovej cirkevnej škole v Liptovskom Jáne

Fraňo Kráľ –v roku 1933 napísal v Liptovskom Jáne román *Cesta zarúbaná* a pričínal sa o vybudovanie základnej školy v obci

Kaštiele i okolie obce sa stali inšpiračným zdrojom pre maliara Janka **Alexyho**. Dejinami Liptovského Jána sa zaoberali **Dr. R. Brtáň, Dr. K. Jarábek**. Ďalšími pozoruhodnými osobami v Liptovskom Jáne boli: **Ján Méchanopaeus** - humanistický básnik, **Sartorius Eliáš** – pedagóg, **Klimovci** - remeselno-učiteľský rod, **Ján Nemessanyi** - pedagóg, publicista, **Felix Nemessanyi** - husliarsky majster, **Imrich Majerský** - spisovateľ, osvetár, **Eduard Grečner** - pedagóg, osvetový pracovník, **Bohuslav Kompiš** - drevársky odborník, **Stanislav Šrol** – speleológ, **Darina Harmanová** - pedagóg, spisovateľ, **Vladimír Brtáň** –športovec, **Petr Hipman** - speleológ.

Vývoj názvu obce:

1230 Mogiorfolu

1263-1294 Wezueres, Vezueres, Vesueres

1299 Domanyulese, Domanwlese

1326 Scent Iwan

1327 Szent János

1358-1360 Zenth Iwan

1379-1383 Zenth Iuan, Zentyan, Sendywan, Zentiwan

1386 S. Johannes

1387 Yvanusfalua

1401-1600 Zenhywan, Sentywan, Zentiwan, Zenthluan, Sent Iwan, Swaty Jan, Zenth Iwan, Swaty Jan

1773- Sanctus Joannes, Szent János, Swaty Ján

1786- S(ent) – Iwán, S(ent) – Jánosch, S(ank)t-Johann, Sw(atý) Ján

1808-1862 Szent – Ivány, Swatý Ján

1863-1919 Szentiván

1920-1927 Svätý Ján

1927-1960 Liptovský Svätý Ján

1960 – Liptovský Ján

F.3. VYHODNOTENIE PAMIATKOVÝCH HODNÔT ÚZEMIA A ODÔVODNENIE JEHO OCHRANY

Obec Liptovský Ján je typickým predstaviteľom tzv. kuriálnej dediny. Pre zemiansku rodinu Svätajánskych sa stala rodovým sídlom a tento štatút si zachovala až do 19. storočia. Rozrastajúca sa početnosť rodových príslušníkov spolu s výnosmi z bocianskych baní a rodových majetkov umožnilo jednotlivým členom rodu sa osamostatniť a budovať si vlastné šľachtické rezidencie. Tento trend začal v 14. storočí a pokračoval až do polovice 19. storočia, kedy bola postavená posledná kúria v Liptovskom Jáne. Reprezentatívne obytné stavby boli obkolesené hospodárskym zázemím, tvorené stodolami a sýpkami. V archívnych prameňoch sa dokladá aj existencia pivovaru, pálenice, mlyna a ľadovne. Vysoká koncentrácia šľachtických rezidiencií na malej ploche intravilánu obce mala za následok vytlačenie poddanského obyvateľstva (sedliakov) do poddanskej dediny Závažná Poruba. V obci tak žili

okrem rozvetvenej rodiny Svätójánsky len želiari obývajúci jednoduché pravdepodobne drevené zrubové domy. Až v druhej polovici 19. storočia dochádza k zahusťovaniu zástavby murovanými domami vidieckeho charakteru a formovaniu radovej zástavby Starojánskej ulice.

Stavebná aktivita rodu Svätójánsky v Liptovskom Jáne bola určujúcim činiteľom pri formovaní urbanizmu a charakteru zástavby územia. Liptovský Ján je ojedinelým reprezentantom obce, v ktorej rodoví príslušníci po stáročia zotrávajú v rodovom sídle a neustále dopĺňajú sídelnú štruktúru. Dôsledkom je vysoká koncentrácia kaštieľov a kúrií, ktoré spolu s hospodárskym zázemím a plochami zelene vytvárajú miestny genius loci. Podobný charakter sídla sa uplatnil v minulosti v obciach Vyšný Kubín, Horné a Dolné Jaseno, Pečovská Nová Ves, Brezovica, či Beckov.

Pamiatková zóna v Liptovskom Jáne je intaktným územím s čiastočne urbanisticky narušenou štruktúrou založenou v zmysle stredovekej koncepcie existencie sakrálneho objektu ako dominantného objektu celého územia a k nemu „prislúchajúcej“ profánnej architektúry s čitateľným historickým pôdorysom, parceláciou, hmotovou a kompozičnou osou. Významnou a jedinečnou súčasťou územia (i v samotnom priestore Liptova) je široká skladba kaštieľov a kúrií, ktoré spolu s hospodárskymi stavbami a vidieckou architektúrou sú zakomponované do krajinného zázemia so zeleňou. K základným pamiatkovým hodnotám patrí fond národných kultúrnych pamiatok, ktoré svojim situovaním a hmotovo - objemovým riešením determinujú pamiatkové hodnoty územia a to hmotnej podstaty ako sú hmotová skladba zástavby, pôdorysná štruktúra sídla, strešná krajina a vnútorný a čiastočne aj vonkajší obraz územia. Mnohé objekty situované v pamiatkovej zóne si udržali vysokú mieru zachovania pôvodného vzhládu fasád, ako aj interiérov so vzácnymi umeleckoremeselnými detailmi. Obec možno zaradiť k reprezentatívnemu dokladu kuriálnej dediny s jedinečnou urbanistickou skladbou zakomponovanej do krajinného rámca Nízkyh Tatier.

Pamiatkové hodnoty obce boli dôvodom pre vyhlásenie historickej časti v roku 1991 všeobecne záväzným nariadením Okresného úradu v Liptovskom Mikuláši za pamiatkovú zónu.

F.3.1. Urbanisticko– historické hodnoty štruktúr pamiatkového územia

- historická urbanistická štruktúra tvorená nepravidelnou zástavbou kaštieľov a kúrií (ovplyvnená rodovým delením majetkov rodu Svätójánsky), dvomi kostolmi a objektmi ľudovej architektúry
- kompozičný prístup pri regulácii zástavby, v ktorom hlavným kompozičným prvkom sa stáva potok Štiavnica so svojim vedľajším ramenom
- objektová skladba s voľnou kompozíciou kaštieľov a kúrií s hlavnou dominantou Kostolom sv. Jána Krstiteľa a s historickým jadrom vidieckej zástavby obytných domov a hospodárskych objektov
- v plochách zelene dotvárajúce historický a prírodný charakter územia
- čitateľný historický pôdorys územia a výškovými a hmotovo-objemovými dominantami
- historická komunikačná sieť so zachovanou plošnou zeleňou
- architektonický výraz jednotlivých typov stavieb s ich charakteristickým stvárnením z obdobia doby vzniku, prípadne historických prestavieb

F.3.2. Architektonicko–historické hodnoty objektov pamiatkového územia

- architektonické tendencie historických období odzrkadľujúce sa na architektonickom a hmotovo- objemovom riešení jednotlivých stavieb
- v historickej spojitosti jednotlivých objektov so zemianskym rodom Svätójánsky
- v uplatňovaní historických materiálov a postupov typických pre dané územie

F.3.3. Umelecko– historické hodnoty štruktúr pamiatkového územia

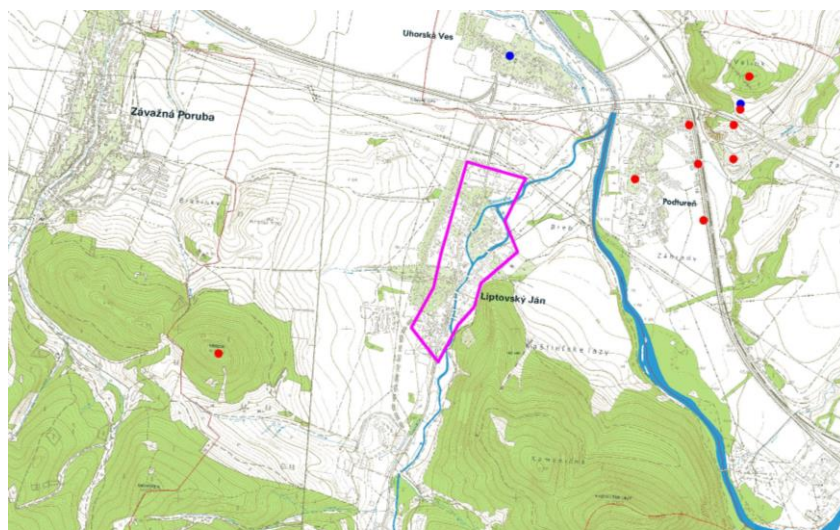
- štuková a maliarska výzdoba fasád objektov
- štuková výzdoba klenieb a stropov
- drevené prvky – zachované historické dverné a okenné otvory
- kovové prvky uplatňujúce sa na exteriérových okeniciach, mrežiach, dverných výplniach a zábradliach

F.3.4. Kultúrne a pamiatkové hodnoty archeologických nálezov a nálezísk

- Bohatá história obce Liptovský Ján s početnou historickou architektúrou vyvíjajúcou sa od stredoveku, predpokladá nemenej hojné doklady hnutelných archeologických pamiatok. Bohužiaľ, doterajšie vedomosti o histórii obce na podklade archeologických prameňov z obce Liptovský Ján sú ojedinelé a absolútne nedostatočné. Nepochybne má to viacero príčin, jednou z hlavných je slabá osвета a povedomie u miestnych obyvateľov, ale i nezáujem a nechota miestnych úradov spolupracovať s pamiatkovým úradom pri zabezpečovaní ochrany archeologického dedičstva. Masívna výstavba v druhej polovici 20. storočia neprispela k obohateniu hnutelného archeologického fondu. Nové nálezy z posledných rokov z obce nasvedčujú, že napriek dlhoročnej absencii archeologických aktivít počas výstavby zväčša rodinných domov je v obci stále obrovský archeologický potenciál, ktorý môže priniesť nové poznatky nielen o stredovekom, či novovekom osídlení Liptovského Jána.
- Vyššie spomínané archeologické náleziská, nálezy a archeologické aktivity v obci Liptovského Jána a z jeho blízkeho okolia upozorňujú na bohatú históriu obce.
- Archeologický ústav SAV v Nitre, ktorý podľa § 41 pamiatkového zákona eviduje archeologické náleziská Slovenskej republiky, poskytol Krajskému pamiatkovému úradu Žilina aktuálnu evidenciu a topografické údaje archeologických nálezísk v k.ú. Liptovský Ján⁶. Zároveň na mapovom podklade vyčlenil približný archeologický potenciál mesta na základe II. vojenského mapovania.⁷ Súčasnú hranicu pamiatkovej zóny približne kopírujú a z časti presahujú rozsah vymedzený Archeologickým ústavom SAV v Nitre. Z vyššie uvedených dôvodov celá plocha s vyznačeným archeologickým potenciálom obce Liptovský Ján predstavuje územie, na ktorej možno očakávať hnutelné a nehnuteľné archeologické nálezy (§ 2 ods. 5 pamiatkového zákona) dokladajúce osídlenie zrejme od praveku, o čom svedčia doterajšie archeologické nálezy.

⁶ AÚ SAV Nitra eviduje len archeologické aktivity na NKP – Hrádku, č. ÚZPF 2169/1-2.

⁷ Približný rozsah archeologického potenciálu vychádza z nepresného georeferencovania druhého vojenského mapovania s podkladnými mapami.

Obr. 7 Vyznačenie archeologického potenciálu obce Liptovský Ján na podklade II. vojenského mapovania. Autor AÚ SAV Nitra.

F.3.5. Odôvodnenie ochrany pamiatkového územia

Všetky vyššie uvedené hodnoty spoluvytvárajú obraz sídla s jedinečnou urbanistickou skladbou zakomponovanou do krajinej scenérie a výnimočným obrazom kuriálnej dediny s vysokým počtom kaštieľov a kúrií a hlavnou dominantou územia – Kostolom sv. Jána Krstiteľa.

G. NÁVRH ZÁSAD OCHRANY, OBNOVY A PREZENTÁCIE HODNÔT ÚZEMIA PAMIATKOVEJ ZÓNY V LIPTOVSKOM JÁNE

G.1 TEXTOVÁ ČASŤ

Zásady ochrany pamiatkového územia Pamiatková zóna v Liptovskom Jáne boli spracované na základe Usmernenia Pamiatkového úradu SR k spracovaniu dokumentácie „Zásady ochrany pamiatkového územia“. Zásady sú podľa § 29 Zákona č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov súčasťou priemetu ochrany kultúrnych hodnôt územia, ktorý je podkladom na spracovanie územno-plánovacej dokumentácie podľa osobitného predpisu.

Pamiatková zóna v Liptovskom Jáne je intaktným územím s čiastočne urbanisticky narušenou štruktúrou založenou v zmysle stredovekej koncepcie existencie sakrálneho objektu ako dominantného objektu celého územia a k nemu „prislúchajúcej“ profánnej architektúry s čitateľným historickým pôdorysom, parceláciou, hmotovou a kompozičnou osou. Významnou a jedinečnou súčasťou územia (i v samotnom priestore Liptova) je široká skladba kaštieľov a kúrií, ktoré spolu s hospodárskymi stavbami a vidieckou architektúrou sú zakomponované do krajinného zázemia so zeleňou. K základným pamiatkovým hodnotám patrí fond národných kultúrnych pamiatok, ktorý svojim situovaním a hmotovo - objemovým riešením determinuje pamiatkové hodnoty územia a to hmotnej podstaty ako sú hmotová skladba zástavby, pôdorysná štruktúra sídla, strešná krajina a vnútorný a čiastočne aj vonkajší obraz územia. Mnohé objekty situované v pamiatkovej zóne si udržali vysokú mieru zachovania pôvodného vzhľadu fasád, ako aj interiérov so vzácnymi umeleckoremeselnými detailmi. Obec možno zaradiť k reprezentatívnemu dokladu kuriálnej dediny s jedinečnou urbanistickou skladbou zakomponovanej do krajinného rámca Nízkych Tatier.

G.1.1. Všeobecné požiadavky na primerané funkčné využitie

Pamiatková zóna v Liptovskom Jáne svojim plošným rozsahom takmer korešponduje s historickým intravilánom obce. Na jeho území sa kumulovala obytná funkcia s hospodárskou a poľnohospodárskou, cirkevnou, administratívnou-správnou, obchodnou a školskou. Z tohto hľadiska je potrebné udržiavať historické funkcie so súčasnými funkciami zahrňujúcimi rekreačnú a spoločensko-obslužnú funkciu.

1. Zachovať funkciu pamiatkového územia s dôrazom na jeho historickú funkciu v spojitosti so súčasnou funkciou.
2. Vylúčiť funkcie znehodnocujúce pamiatkové hodnoty územia a objektov, ktoré sú v rozpore s jeho historickou funkciou (priemyselná veľkovýroba, skladové hospodárstvo, veľké dopravné areály, veľkopredajné priestory, čerpacie stanice pohonných hmôt)
3. Dôsledky nového funkčného využitia jednotlivých stavieb a nehnuteľností nesmú poškodzovať pamiatkové hodnoty územia, prípadne znemožniť ich vhodnú prezentáciu

G.1.2. Všeobecné požiadavky na zachovanie, údržbu a regeneráciu historického pôdorysu a parcelácie

G.1.2.1 Požiadavky na zachovanie a ochranu historickej pôdorysnej schémy, verejných priestranstiev, námestí, hlavných a vedľajších uličných priestorov, uličných čiar

1. Zachovať, udržiavať a regenerovať historický pôdorys pamiatkovej zóny s dominantou územia Kostolom sv. Jána Krstiteľa, voľnou skladbou kaštieľov a kúrií doplnenou vidieckou architektúrou a hospodárskymi stavbami.
2. Pri umiestnení stavieb vychádzať z historickej zastavovacej štruktúry s rešpektovaním historickej uličnej čiary v konkrétnej časti územia.
3. Plošný a objemový rozsah zástavby na jednotlivých parcelách je limitovaný vývojom urbanistickej štruktúry v danom území. Pôdorysný rozsah kaštieľov a kúrií nie je merítkom pri stavebných úpravách alebo novostavbách. Merítkom je zachovaná vidiecka skladba zástavby prízemných objektov so sedlovými zastrešeniami.
4. Zachovať, udržiavať a regenerovať princíp historickej parcelácie pamiatkovej zóny.
5. Zachovať, udržiavať a regenerovať hodnotné urbanistické priestory s ohľadom na rešpektovanie historických a stavebno-historických súvislostí. Ich regenerácia bude spočívať v obnove zelene, povrchu komunikácii a drobnej architektúry v zmysle zachovanej fotodokumentácie, prípadne analógii historických území.
6. Zachovať a regenerovať cestné komunikácie, ktorú sú súčasťou pamiatkového územia a ktoré vychádzajú z historickej infraštruktúry. Vytváranie nových cestných komunikácií je možné len v prípade zaniknutých historických ciest.

G.1.2.2 Požiadavky na reguláciu novej zástavby a určenia a riešenie rezervných plôch

Sídelné územie Liptovského Jána bolo kompozične riešené ako rozptýlená zástavba solitérnych objektov nobility, ktorá vo východnej časti Starojánskej ulice prechádzala do štítovej radovej zástavby. Objekty boli zasadené do krajinného rázu s veľkou plochou zelene. Tento trend voľnej skladby objektov v kombinácii s radovou vidieckou zástavbou bol narušený v druhej polovici 20. storočia, kedy dochádza k postupnému zahusťovaniu historickej skladby územia a nerešpektovaniu historickej mierky a výšky pri situovaní jednotlivých objektov.

1. Nová zástavba je možná len v miestach zaniknutých architektúr na základe zachovaných historických fotografií a katastrálnych máp a na vymedzených rezervných plochách.
2. Hmotovo-objemové a výškové usporiadanie novostavieb bude zohľadňovať dominantné postavenie historickej architektúry prezentované kaštieľmi, kúriami a dvomi kostolmi.
3. Novostavby obytných domov riešiť ako jednopodlažné objekty (1 NP + podkrovia) obdĺžnikového pôdorysu s užšou stranou orientovanou do ulice zastrešené sedlovou strechou so sklonom strešných rovín cca 40 -45°.
4. Osadenie objektu musí rešpektovať konfiguráciu terénu s osadením priamo na terén (bez využitia vyrovnávajúcej terasy) s možnosťou čiastočného podpivničenia, pokiaľ to umožňuje konfigurácia terénu.
5. Architektonický výraz novostavieb bude vychádzať zo zachovanej typológie vidieckych stavieb z druhej polovice 19. a prvej tretiny 20. storočia.
6. Neuplatňovať typologické a typizované druhy stavieb a areálov, ktoré nie sú v súlade s hodnotami pamiatkového územia.
7. Pri navrhovaní druhu a rozsahu presvetlenia podkrovia vychádzať z priestorových parametrov strechy a plošných parametrov strešných rovín. Dbieť na primeranú veľkosť a počet strešných okien a vikierov vo vzťahu k strešným rovínám.
8. Pri výbere stavebných materiálov uprednostniť tradičné stavebné materiály pred novodobými. Je nežiaduce aplikovať historické materiály na takých častiach stavieb

a v takých architektonických a stavebných súvislostiach, v ktorých sa v minulosti v PZ Liptovský Ján nevyskytovali.

9. Použitie materiálov s modernou povrchovou úpravou je nežiaduce. Nevhodné sú plastové dielce, kamenné a betónové obklady, keramické exteriérové obklady, kovové obkladové šablóny a pod.

10. Ako strešnú krytinu navrhovať tvrdú kusovú škridlu v tehlovej farbe.

11. Použiť jemnozrnné omietky s veľkosťou zrna do 1 mm.

12. Pri výbere farebnosti fasád je nutné zohľadňovať farebnosť okolitých nehnuteľností z hľadiska harmónie farebných vzťahov. Nežiaduce sú expresívne sýte tóny fasádnych náterov, uprednostniť zemité odtiene.

13. Drobné stavby budú posudzované individuálne, s ohľadom na ich situovanie a architektonický výraz.

Rezervné plochy

R1 – plocha za Kostolom sv. Jána Krstiteľa,

- parc. č. 144/1, 144/6, 144/7, 147/4, 148/1, 148/5, 148/6, 148/8, 148/9
- možnosť zástavby prízemnými jednoduchými murovanými stavbami o maximálnej miere zastavanosti 150 m² so zapusteným suterénom, sedlovým zastrešením s využitým podkrovím
- v rámci danej lokality je možné predĺženie existujúcej ulice, prípadne vytvorenie novej

R2 – parc.č. 88 a 89

- zaniknutá stavba na predmetných parcelách
- stavba na parcele č. 88 doplní radovú štítovú zástavbu murovaných objektov s rešpektovaním uličnej čiary, pôdorysu a mierky pôvodného asanovaného objektu (na základe jeho existujúceho zamerania)

R3 – parc.č. 631

- možná stavba o maximálnej miere zastavanosti 150 m² so zapusteným suterénom, sedlovým zastrešením s využitým podkrovím, zohľadňujúca vidiecku zástavbu južnej časti Starojánskej ulice
- jej situovanie a orientácia na parcele bude nadväzovať na existujúce hospodárske stavby na predmetnej nehnuteľnosti

R4 – parc.č. 51/1

- možnosť zástavby jednoduchou prízemnou murovanou stavbou o maximálnej miere zastavanosti 150 m² so zapusteným suterénom a sedlovým zastrešením s využitým podkrovím
- jej orientácia, mierka a architektonický výraz bude vychádzať z dnes už zaniknutého objektu na danej parcele v zmysle zachovanej fotodokumentácie

R5 – parc.č. 615

- možnosť zástavby prízemnými jednoduchými murovanými stavbami o maximálnej miere zastavenosti 150 m² so zapusteným suterénom a sedlovým zastrešením s využitým podkrovím

R6 – parc.č.609/1, 609/9

- možnosť zástavby prízemnými jednoduchými murovanými stavbami o maximálnej miere zastavanosti 150 m² so zapusteným suterénom a sedlovým zastrešením s využitým podkrovím

R7 - parc.č.588/1, 588/2, 588/3, 588/9, 589/1,589/7

- možnosť zástavby prízemnými jednoduchými murovanými stavbami o maximálnej miere zastavanosti 150 m² so zapusteným suterénom a sedlovým zastrešením s využitým podkrovím

R8 – parc.č.496/3, 496/7

- možnosť zástavby jednoduchou prízemnou murovanou stavbou o maximálnej miere zastavanosti 150 m² so zapusteným suterénom a sedlovým zastrešením s využitým podkrovím
- stavba na parcele doplní štítovú zástavbu murovaných objektov s rešpektovaním uličnej čiary, pôdorysu a mierky vidieckej zástavby

R9 – parc.č.496/1, 496/4

- možnosť zástavby jednoduchou prízemnou murovanou stavbou o maximálnej miere zastavanosti 150 m² so zapusteným suterénom a sedlovým zastrešením s využitým podkrovím, o maximálnej miere zastavanosti 150 m²
- stavba na parcele č. 88 doplní štítovú zástavbu murovaných objektov s rešpektovaním uličnej čiary, pôdorysu a mierky vidieckej zástavby

G.1.3. Všeobecné požiadavky na zachovanie, údržbu a regeneráciu hodnotnej objektivej skladby pamiatkového územia

G.1.3.1 Požiadavky na ochranu charakteru tradičnej skladby zástavby

1. Zachovať a regenerovať charakteristický spôsob zástavby voľnej skladby kaštieľov a kúrií doplnenej radovou a ulicovou vidieckou zástavbou v celej ploche územia v rámci hlavnej komunikačnej osi (Starojánska ulica) a na ňu nadväzujúcich ulíc (Farská ulica, ulica J. Kalinčiaka, Kúpeľná ulica, ulica Za vodou, ulica J. Čajaka, ulica Pod vežami, ulica Jána Stanislava)

2. Nezahusťovať historickú skladbu zástavby s výnimkou vyznačených rezervných plôch a plôch po zaniknutých objektoch.

Strecha

3. Ako strešnú krytinu navrhovať tvrdú kusovú škridlu v tehlovej farbe. Plechovú krytinu imitujúcu tvrdú kusovú škridlu je možné použiť len v odôvodnených prípadoch, podložených statickým posudkom, ktorý vylúči použitie tvrdej kusovej krytiny z hľadiska jej neúnosnosti pre existujúci krov.

4. Pri presvetľovaní objektov uplatňovať strešné okná, v prípadoch historického opodstatnenia je možné využiť vikiere valbového alebo sedlového tvaru.

5. Nerealizovať balkóny a francúzske okná v čelnom štíte.

Okná a dvere

6. Okenné a dverné výplne riešiť v drevenej konštrukcii, prípadne plastové s povrchovou úpravou vo farbe dreva.

7. Zachovať, regenerovať a obnovovať pôvodné tvaroslovné prvky, historické okenné a dverné výplne s pôvodným členením ako cennú súčasť exteriéru a interiéru objektov.

8. Uprednostniť opravu a repasáciu historických výplní okenných a dverných otvorov pred realizáciou kópii alebo novotvarov.

9. Chýbajúce výplne historických okenných a dverných otvorov vyrobiť podľa podobných starších prvkov zachovaných na objekte, prípadne miestnej analógie.

Fasády

10. Pri obnovách šetrne odstraňovať následky neodborných úprav, ktoré znehodnotili historickú architektúru.
11. Chýbajúce časti štukovej výzdoby, architektonické alebo dekoratívne prvky realizovať v pôvodnom tvare, členení a materiáli – analogicky podľa zachovaných častí.
12. Zachovať kovové prvky ako súčasť objektov.
13. Zachovať historické omietkové riešenie štítov hrubozrnnou omietkou, olemovanej hladnými pásmi.
14. Sekundárne negatívne stavebné zásahy do objektov zapríčiňujúce nedostatočné vetranie alebo zvýšené vlhnutie murív je potrebné odstrániť alebo upraviť tak, aby sa docielil optimálny stav – odstrániť súvislé betónové vrstvy v suterénoch, nevhodné obklady stien, nevhodné cementové omietky a nástreky, rôzne nesprávne realizované odvodňovacie systémy
15. Zachovať všetky historické architektonické články architektúry (štukové členenie, opracované kamenné články, historické prefabrikáty, pôvodné dvere, brány, okná, sokle,...)
16. Zachovať a regenerovať historickú podstatu fasády a parteru (hmotnú aj estetickú) najmä: slohový výraz, členenie, rytmizáciu, osovosť, gradáciu, akcenty, tvaroslovie, tektoniku, proporcie plôch, veľkosť otvorov, kompozičné vzťahy a pod.
17. Pri úpravách fasád objektov odstrániť následky nevhodných stavebných úprav (nepriechodné nátery, betónové vysprávky a nástreky, keramické, kamenné a umelokamenné obloženia parterov a soklov).
18. Zatepľovanie fasád s historickými architektonickými článkami je neprípustné.
19. Pri výbere stavebných materiálov uprednostniť tradičné stavebné materiály pred novodobými. Je nežiaduce aplikovať historické materiály na takých častiach stavieb a v takých architektonických a stavebných súvislostiach, v ktorých sa v minulosti v PZ Liptovský Ján nevyskytovali.
20. Použiť hladké omietky alebo jemnozrnné omietky s veľkosťou zrna maximálne do 1 mm.
21. Použitie materiálov s modernou povrchovou úpravou je nežiaduce. Nevhodné sú plastové dielce, betónové a kamenné obklady, keramické exteriérové obklady, kovové obkladové šablóny a pod.
22. Reklamné, propagačné a informačné zariadenia nesmú rušiť estetický výraz objektu.

G.1.3.2 Požiadavka na zachovanie a ochranu historických dominánt a akcentov

- Rešpektovať hlavnú dominantu pamiatkového územia – Kostol sv. Jána Krstiteľa a ďalšie dominujúce historické objekty hmotovo-objemového alebo výškového charakteru ako určujúce dominanty sídla z diaľkových pohľadov a vo vnútornom obraze krajiny

G.1.3.3 Požiadavky na zachovanie, ochranu a prezentáciu systému opevnenia

Vzhľadom k absentujúcemu fortifikačnému systému Liptovského Jána je jediným obranným prvkom opevňovací múr Kostola sv. Jána Krstiteľa s torzom hranatej bašty a predstúpenou vežou.

- Zachovať a regenerovať opevňovací systém Kostola sv. Jána Krstiteľa s fortifikačnými prvkami (bašta, strielne, veža) na základe predchádzajúceho stavebno-historického a archeologického výskumu.

G.1.4. Všeobecné požiadavky na zachovanie, údržbu a regeneráciu výškového a priestorového usporiadania objektov

Nosnými a dominantnými prvkami v Pamiatkovej zóne v Liptovskom Jáne je výšková a hmotovo-objemová skladba dvoch kostolov, kaštieľov a kúrii. Ostatné stavby majú dopĺňať a dotvárať urbanistické prostredie bez narušenia dominantnosti týchto objektov.

1. Výškové a priestorové usporiadanie pri rekonštrukciách a prístavbách existujúcich objektov a novostavbách musí byť prispôsobené nižším výškovým usporiadaním a hmotovo-priestorovým členením oproti spomínaným akcentom dvoch kostolov, kaštieľov a kúrii
2. Novostavby situovať na mieste zaniknutej zástavby alebo na rezervných plochách s rešpektovaním historického pôdorysu, parcelácie, uličnej čiary a nivelety.
3. Objekty riešiť ako nízkopodlažné, 1NP s obytným podkrovím v šikmej streche s uplatnením tradičného tvaru a spôsobu zastrešenia (so sklonom striech 40 -45°) . Výška hlavných ríms a výška strešného hrebeňa musí korešpondovať s okolitou nízkopodlažnou zástavbou.
4. Pri presvetľovaní objektov uplatňovať strešné okná, v prípadoch historického opodstatnenia je možné využiť vikiere valbového alebo sedlového tvaru.
5. Neuplatňovať typologické a typizované druhy stavieb a areálov (napr. bungalovy), ktoré nie sú v súlade s hodnotami pamiatkového územia.
6. Nehnutelnosti nerešpektujúce pamiatkové hodnoty územia výrazovo (architektonické riešenie exteriéru) alebo hmotovo (objemové členenie, výškové usporiadanie) korigovať v záujme ich optimálneho začlenenia do historickej urbanistickej štruktúry pamiatkovej zóny do doby ich úpravy alebo celkového nahradenia.
7. Akékoľvek pozemné stavby na plochách komunikácií a verejných priestranstiev nie sú možné.

G.1.5. Všeobecné požiadavky na zachovanie, údržbu a regeneráciu prvkov interiéru a uličného parteru

1. Zachovať, udržiavať a regenerovať stvárnenie uličných fasád historických objektov s typickou osovosťou okenných a vstupných otvorov, architektonickým a výtvarným riešením, rytmom, tektonikou, výplňami otvorov a pod.
2. Zachovať a regenerovať, resp. obnoviť historické oplotenia a oporné múry v identickom tvare, rozmeroch, materiáli a farebnosti.
3. Nové oplotenia riešiť tradičným spôsobom pre danú časť pamiatkového územia (drevený latkový plot, murované piliere s drevenou plotovou výplňou). Výška oplotenia od úrovne terénu max. 1,60 metra.
4. Regenerovať hodnotné urbanistické priestory.
5. Nezahusťovať historickú skladbu zástavby s výnimkou vyznačených rezervných plôch a plôch po zaniknutých objektoch.
6. Umiestnenie veľkoplošných reklám (billboardy, bigboardy, banery, obrazovky, etc.) na území pamiatkovej zóny je neprípustné.
7. Informačné, reklamné, propagačné alebo iné technické zariadenia umiestnené na pamiatkach, nehnuteľnostiach a na priestoroch v pamiatkovom území musia rozmermi, technickým a výtvarným prevedením zohľadňovať a rešpektovať architektonický a estetický výraz priestranstva pamiatkovej zóny alebo objektu (základné členenie priečelia a jeho významné detaily).

8. Dočasné stavby (letné sedenia, terasy a pod.) svojim architektonickým stvárnením, objemovými parametrami, vzhľadom, účinkami prevádzky (užívaním) a použitými materiálmi nesmú znehodnocovať pamiatkové územie

G.1.5.1 Požiadavky na ochranu typických a výber a použitie charakteristických stavebných materiálov

1. Zachovať, udržiavať a regenerovať uličné fasády historických objektov (objektov s pamiatkovou hodnotou a objektov rešpektujúce pamiatkového hodnoty územia) s typickou osovosťou okenných a dverných otvorov, architektonickým a výtvarným riešením, tektonikou, výplňami otvorov a pod.
2. Sekundárne osadené okenné výplne na historických objektoch nahradiť novými v tvare a členení zodpovedajúcimi dobe vzniku stavby (v zmysle dobovej fotodokumentácie alebo podľa analógie).
3. Uprednostňovať drevené konštrukcie okenných a dverných výplní, vylučuje sa použitie zlatých predeľovacích mriežok.
4. Používať stavebné materiály charakteristické pre danú oblasť – drevo, kameň, omietka v historickom kontexte (neaplikovať historické materiály na takých častiach stavieb a v takých architektonických a stavebných súvislostiach, v ktorých sa v minulosti v PZ Liptovský Ján nevyskytovali).
5. Vylúčiť úpravy fasád stavieb novodobými obkladmi, ktoré sú z historického hľadiska neopodstatnené (z dreva, kameňa, plastu, kovu)
6. Pri povrchových úpravách fasád sa vylučuje hrubozrnná výrazne štrukturovaná omietka. Je nutné použiť hladkú alebo jemnozrnnú omietku s veľkosťou zrna max. 1 mm. Úpravu soklových častí realizovať omietkou.
7. Na pamiatkových objektoch je neprípustné používať typizované výplne dverí a okien. Je potrebné používať atypické riešenie do pôvodných otvorov, v súlade s celkovým výrazom objektu. Je vylúčené používanie oceľových dverí, okien, zárubní a výkladov.
8. Farebnosť fasád musí zohľadňovať historické prostredie. Pri výbere farby povrchového náteru vychádzať z primárnych farebných vrstiev na objekte príp. zvoliť náter v jemných zemitých farbách.

G.1.5.2 Požiadavky na zachovanie, ochranu, obnovu a údržbu pamiatkových hodnôt drobnej architektúry a výtvarných diel

1. Prvky drobnej architektúry a ostatného vybavenia (lavičky, smetné koše, stojany na bicykle, nádoby mobilnej zelene, informačné zariadenia, etc.) uplatniť ako dotvárajúce prvky uličného interiéru.
2. Pri situovaní prvkov drobnej architektúry v uličnom interiéri prihliadať na ich funkčnosť a ich rozsah minimalizovať.
3. Sochy, plastiky, pomníky, pamätníky a ostatné umelecké diela uplatniť ako dotvárajúce prvky uličného interiéru
4. Informačné a propagačné zariadenia riešiť na vysokej umelecko-remeselnej a výtvarnej úrovni s uprednostnením originálnych stvárnení a použitím ušľachtilých materiálov.

G.1.5.3 Požiadavka nasvetlenia – iluminácie historických priestorov a budov

1. Osvetlenie a nasvetlenie uličných interiérov je primárne funkčno-účelovým prvkom a svojim stvárnením je estetickým doplnkom ulice.
2. Realizáciu prvkov verejného osvetlenia – druh, typ, veľkosť, tvar, materiál a iné podstatné charakteristicky prispôsobiť danostiam jednotlivých ulíc.

G.1.5.4 Požiadavky pre riešenie infraštruktúry vrátane jej technických zariadení

1. Komunikačná sieť ulíc a verejných priestranstiev v PZ Liptovský Ján je daná a stavebným a historickým vývojom územia definovaná, fixne daná a stabilizovaná.
2. Akékoľvek zásadné zmeny v komunikačnej sieti historického jadra Liptovského Jána sú nežiaduce.
3. Pri povrchových úpravách spevnení komunikačnej siete a verejných priestranstiev prihliadať na účel využitia (vozovka, pešie plochy).
4. Pri dláždených plochách uplatňovať prírodné materiály.
5. Povrch vozoviek určených pre motorovú dopravu je prednostne možné realizovať z tradičných materiálov.
6. Minimalizovať situovanie a rozsah technickej infraštruktúry v spevnených povrchoch, v nevyhnutných prípadoch ich vizuálne eliminovať.
7. Rešpektovať nivelety pôvodných vstupov do objektov.
8. Umiestnenie sezónnych terás a sedení je viazané na letnú sezónu, pričom konkrétne podmienky určuje osobitné územné rozhodnutie.
9. Mobilnú zeleň považovať za sezónnu estetizáciu uličného interiéru a udržiavať jej vysokú kvalitu.
10. Zariadenia technickej infraštruktúry (plynomery, ELI rozvodné skrinky, trafostanice, klimatizačné jednotky, satelitné a telekomunikačné zariadenia, kolektory a iné) neumiestňovať v pohľadovo prístupných polohách uličného interiéru, v nevyhnutných prípadoch ich vizuálne eliminovať.

G.1.6. Všeobecné požiadavky na zachovanie, údržbu a regeneráciu charakteristických pohľadov, siluety a panorámy územia

Pri požiadavkách na zachovanie, údržbu a regeneráciu siluety a panorámy územia je určujúca dominanta Kostola sv. Jána Krstiteľa s ďalšími historickými výškovými a hmotovo-objemovými dominantami evanjelického kostola, kaštieľov a kúrií.

V rámci grafickej časti vo výkrese Širšie vzťahy sú zadefinované diaľkové pohľadové uhly

1. Chránený panoramatický pohľad na pamiatkovú zónu zo severnej strany, z diaľnice D1s hlavnou dominantou územia Kostolom sv. Jána Krstiteľa, v pozadí s končiarimi Nízkyh Tatier.
2. Chránený panoramatický pohľad na pamiatkovú zónu z východnej strany, z vyhliadky na masíve Kameničná, v popredí s hlavnou dominantou územia - Kostolom sv. Jána Krstiteľa.

Významné pohľady v rámci interiéru:

1. Chránený pohľad na Kostol sv. Jána Krstiteľa z priestoru pred kostolom.
2. Chránený pohľad na časť Starojánskej ulice z juhu s radovou zástavbou murovaných obytných domov po ľavej strane a sýpok po pravej strane, v pozadí s vežou evanjelického kostola a končiarimi Západných Tatier.

3. Chránený priehľad zo Starojánskej ulice cez parcely č. 62/2 a 62/1 na Ulicu Jána Čajaka s objektmi kúrií a sypárňou.

G.1.7. Požiadavky na zachovanie, údržbu a regeneráciu archeologických nálezísk

1. Výhodiskom pre vypracovanie zásad pamiatkovej ochrany archeologického kultúrneho dedičstva na území Liptovského Jána sú:

- medzinárodné dohovory a charty (Charta ICOMOS o ochrane a zabezpečení archeologického Dedičstva, Lausanne 1990, Európsky dohovor o ochrane archeologického dedičstva, Rada Európy, Malta 1992, platné legislatívne normy; Deklarácia Národnej rady Slovenskej republiky o ochrane kultúrneho dedičstva, Uznesenie Národnej rady Slovenskej republiky č. 91/2001 Z. z. zo dňa 28.2.2001, zákon č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov – ďalej len pamiatkový zákon, Vyhláška Ministerstva kultúry Slovenskej republiky č. 231/2014 Z. z. - ďalej len vyhláška, zákon č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku v znení neskorších predpisov - ďalej len stavebný zákon, zákon č. 71/1967 Zb. o správnom konaní v znení neskorších zmien a doplnkov - ďalej len Správny poriadok
- územný rozvoj obce v intenciách jej územného a strategického plánovania (územný plán) a z toho vyplývajúca regulácia stavebných zámerov v procese územného a stavebného konania,
- stavebná činnosť ako hlavný zdroj nových archeologických nálezov,
- odborná literatúra, výskumné dokumentácie z archeologických výskumov a iné zdroje, ktoré obsahujú komplexné alebo čiastkové výsledky početných pamiatkových výskumov, mapovania, opisy a analýzy kultúrno-historických, archeologických a krajinno-prírodných prvkov posudzovaného územia, vyhodnotenia ich pamiatkových hodnôt a zdôvodnenia ich ochrany,
- poznatky, skúsenosti a skutočnosti všeobecne známe a skutočnosti známe správnomu orgánu na ochranu pamiatkového fondu z jeho úradnej činnosti.

2. Územie archeologického potenciálu obce Liptovský Ján vymedzené Archeologickým ústavom SAV v Nitre (pozri obr. 7) považuje KPÚ Žilina vzhľadom na platný stupeň pamiatkovej ochrany za plochu s rozmanitým archeologickým potenciálom na jednotlivých polohách nerovnakej závažnosti a rôznej výpovednej hodnoty - od náhodných povrchových nálezov až po úroveň známeho, evidovaného alebo predpokladaného archeologického náleziska, čo je topograficky vymedzené územie s odkrytými alebo neodkrytými archeologickými nálezmi v pôvodných nálezových súvislostiach (§ 2 ods. 6 pamiatkového zákona).

3. Predmetom pamiatkovej ochrany archeologického kultúrneho dedičstva na území vymedzenom Archeologickým ústavom SAV v Nitre (pozri obr. 7) sú:

archeologické nálezy a náleziská evidované v Centrálnej evidencii archeologických nálezov Slovenska (CEANS), ako aj dosiaľ neznáme alebo neevidované nálezy a náleziská pod zemou a vo vode. Preto z hľadiska všeobecnej ochrany pamiatkových hodnôt predkladané investično-rozvojové zámery či akákoľvek územno-stavebná činnosť na území obce Liptovský Ján - na zastavanom území mesta i mimo neho, na území vymedzenom Archeologickým ústavom SAV v Nitre (pozri obr. 7) či v jeho okolí, podliehajú príslušnému zisťovaniu podkladov a následnému posudzovaciemu procesu KPÚ Žilina definovaného príslušnými ustanoveniami pamiatkového zákona.

4. V nadväznosti na vyššie uvedené KPÚ Žilina ako príslušný správny orgán na ochranu pamiatkového fondu v prvom stupni v pamiatkovej zóne Liptovský Ján uplatňuje nasledovné zásady:

- pri akejkoľvek stavebnej činnosti v hraniciach vymedzených Archeologickým ústavom SAV v Nitre (pozri obr. 7) postupuje KPÚ Žilina v zmysle príslušných ustanovení pamiatkového zákona, ktorý základnú ochranu pamiatkového územia vykonáva formou zásad ochrany pamiatkového územia,
- na mieste povolenej stavby či inej stavebnej, hospodárskej alebo inej investičnej činnosti na území vymedzenom Archeologickým ústavom SAV v Nitre (pozri obr. 7) KPÚ Žilina považuje archeologický výskum, za nevyhnutnú formu záchranu potenciálnych archeologických nálezov a nálezových súvislostí. KPÚ Žilina určí a vyšpecifikuje podmienky vykonania archeologického výskumu prípadne obhliadky na základe posúdenia predloženej projektovej dokumentácie v rámci územného a stavebného konania s dôrazom na individuálny prístup ku každej konkrétnej stavebnej činnosti,
- v rámci výstavby nových objektov na území pamiatkovej zóny je prípustné realizovať nové suterénne priestory iba za splnenia podmienok rozhodnutia KPÚ Žilina o vykonaní archeologického výskumu.

V prípade lokalizácie:

- a) hnutelných archeologických nálezov je dostatočnou formou ich pamiatkovej ochrany vykonanie archeologického výskumu s dôkladným zdokumentovaním nálezových súvislostí v zmysle ustanovení pamiatkového zákona.
- b) nehnuteľných archeologických nálezov, najmä murovaných konštrukcií, je možné okrem vykonania archeologického výskumu, ktorého súčasťou je návrh režimu ochrany a možnej prezentácie, navrhnúť zachovanie, ochranu, konzervovanie, údržbu a prezentáciu nehnuteľnej pamiatky až po jej prezentáciu „in situ“.

5. V rámci vykonávanej stavebnej činnosti nemožno na území pamiatkovej zóny celkom vylúčiť ani vynútenú operatívnu zmenu v schválenej projektovej dokumentácii, podľa ktorej sa realizuje povolená stavba, za účelom zachovania pamiatkových hodnôt na pamiatkovom území v zmysle ustanovenia § 29 ods. 1 pamiatkového zákona. Cieľom takejto zmeny je podľa ustanovenia § 41 ods. 5 pamiatkového zákona zabezpečiť v spolupráci s orgánmi územnej samosprávy vhodné využitie a prezentáciu nehnuteľného archeologického nálezu alebo náleziska mimoriadneho významu podľa možností v pôvodných nálezových súvislostiach, optimálne formou „in situ“.

G.1.8 Všeobecné požiadavky na zachovanie, údržbu a regeneráciu ďalších kultúrnych a prírodných hodnôt

1. Pamiatkovým objektom historickej zelene, ktoré sú neoddeliteľnou súčasťou národných kultúrnych pamiatok priznať rovnaké postavenie ako pamiatkovým objektom stavebného charakteru.
2. Pri úprave zelene v areáloch národných kultúrnych pamiatok zohľadniť ich doplnkovú funkciu a podriadenosť okolitej architektúre.
3. V prípade vizuálne prejavujúcich sa častí súkromných záhrad orientovaných do ulice, ktoré spoluvytvárajú ich vnútorný obraz, vzhlád záhrad musí vychádzať z tradičných regionálnych spôsobov úprav. Nežiaduce je umiestňovanie skaliek, alebo takých drevín, ktoré by časom zakrývali architektúru.

4. Pri obnove alebo úprave všetkých prvkov systému zelene uprednostňovať výsadby drevín regionálneho sortimentu. Používanie výsadiieb z čeľade cyprusovité ale aj ostatných ihličnatých drevín je v prostredí pamiatkovej zóny nepôvodné.
5. Ochranné múry potoka Štiavnica riešiť ako zloženú konštrukciu betónu/železobetónu a prírodného kamenného muriva, ktorý bude použitý na vizuálne vnímateľnej časti ochranných múrov. Zvoliť kamenné murivo z blokového kameňa rôznych rozmerov s obdĺžnikovou lícnu plochou v sivo-hnedej farbe.
6. Na spevnenie brehov použiť rovnaký druh prírodného kameňa ako pri pohľadovom kamennom murive ochranných múrov.

G.1.8.1. Plochy historickej zelene (NKP)

Na území pamiatkovej zóny v obci Liptovský Ján sa nachádza jeden pamiatkový objekt historickej zelene - park, ktorý je súčasťou národnej kultúrnej pamiatky kaštieľ s areálom, zapísaný v Ústrednom zozname pamiatkového fondu pod č. 324/3. Predmetom pamiatkovej ochrany je Pôdorys parku a profil terénu a tiež pôvodné dreviny, ich rozmiestnenie, farebnosť, ich vzájomné pomery a druhové zloženie. Na ploche pamiatkového objektu park je nežiaduca výstavba nových objektov a realizácia technickej infraštruktúry.

G.1.8.2 Plochy zelene s pamiatkovou hodnotou, prípadne s inou kvalitou

Záhrady (areály) dotvárajúce prostredie národných kultúrnych pamiatok

Pri úpravách záhrad/areálov národných kultúrnych pamiatok zohľadniť ich doplnkovú funkciu a podriadenosť okolitej architektúre. Výstavba objektov je možná iba v prípade na pôdorysnom rozsahu na ploche pôvodných objektov, ak sa ich existencia preukáže pamiatkovým výskumom a inými archívnymi dokumentáciami. Ich súčasné využitie by sa výrazne nemalo líšiť od tradičného využitia – ovocná a zeleninová záhrada, okrasná záhrada.

Je žiaduce, aby koncepcia obnovy okrasných záhrad, ktoré sa vizuálne prejavujú z ulíc, vychádzala z výsledkom archívnych, prípadne pamiatkových výskumov.

Súkromné záhrady, ostatné plochy zelene

Zeleň sa v pamiatkovej zóne uplatňuje predovšetkým vo forme súkromných záhrad, ktoré prispievajú k jej priestorovej skladbe a sú základným krajinotvorným prvkom. V prípade mnohých z nich ustupuje úžitkový charakter. Charakter úprav by mal zohľadňovať architektúru stavby. Pokiaľ už neplnia úžitkovú funkciu treba zohľadňovať ich estetický a krajinotvorný význam. Pri ich úpravách uprednostňovať tradičný sortiment, výsadby tzv. exotických drevín, prípadne výrazných tvarových alebo farebných kultivarov je nežiaduce.

Z hľadiska spoluvytvárania vonkajšieho obrazu sídla nie je v nich žiaduca výsadba ihličnatých stromov. Výstavbu objektov je možné realizovať iba na miestach pôvodných zaniknutých, ktorých existencia sa potvrdí pamiatkovým výskumom a inými archívnymi dokumentáciami.

H. PREZENTÁCIA PAMIATKOVÉHO FONDU PAMIATKOVEJ ZÓNY V LIPTOVSKOM JÁNE

1. Súčasťou komplexnej ochrany pamiatkového fondu Pamiatkovej zóny v Liptovskom Jáne je aj vhodná prezentácia pamiatkového fondu in situ, ale tiež formou propagácie v printových, audiovizuálnych a iných médiách.

2. Je potrebné propagovať pamiatkový fond Pamiatkovej zóny v Liptovskom Jáne ako kultúrne dedičstvo, ktorého zachovanie nie je len zákonnou, kultúrnou, ale aj morálnou povinnosťou každého človeka. Je potrebné poukazovať na skutočnosť, že v prípade poškodenia alebo zničenia pamiatkového fondu nie je možné zabezpečiť jeho primeranú náhradu – pamiatkový fond predstavuje jedinečné kultúrne bohatstvo, ktoré je poškodením alebo zničením neobnoviteľné.

I. VŠEOBECNÉ ZÁVEREČNÉ USTANOVENIA

I.1. Spolupráca a účasť orgánov, organizácií a samosprávy na regenerácii pamiatkového územia

1. Za účelom zachovania, regenerácie a prezentácie Pamiatkovej zóny v Liptovskom Jáne je nevyhnutná úzka súčinnosť a komplexná spolupráca orgánov štátnej správy, obecnej samosprávy a verejnej správy. Prioritný záujem na zachovaní pamiatkového fondu a regenerácii pamiatkovej zóny je kladený na miestne štruktúry – Obec Liptovský Ján v spolupráci s príslušnými odbormi Žilinského samosprávneho kraja, Regionálnej a rozvojovej agentúry, inými odbornými inštitúciami a občianskymi združeniami.

2. Najdôležitejšia a najzodpovednejšia úloha pri zachovaní a regenerácii pamiatkového fondu pamiatkového územia je v rukách vlastníkov národných kultúrnych pamiatok a ostatných nehnuteľností v pamiatkovom území – fyzických, resp. právnických osôb, ktorých spolupráca s príslušnými štátnymi orgánmi, organizáciami a samosprávou je základným predpokladom zachovania a regeneráciu pamiatkového fondu na území Pamiatkovej zóny v Liptovskom Jáne.

3. Úlohy Krajského pamiatkového úradu Žilina pri zabezpečovaní ochrany pamiatkového územia určuje zákon NR SR č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov.

Krajský pamiatkový úrad je podľa § 11, ods. 1. v prvom stupni vecne príslušným správnym orgánom, ktorý rozhoduje o právach a povinnostiach právnických osôb a fyzických osôb na úseku ochrany pamiatkového fondu, archeologických nálezov a archeologických nálezísk . Krajský pamiatkový úrad ďalej podľa § 11 ods. 2:

- a) vykonáva štátny pamiatkový dohľad nad stavom, využívaním a zabezpečením ochrany pamiatkového fondu, archeologických nálezov a archeologických nálezísk
- b) vypracúva a vydáva zásady ochrany pamiatkového územia, vypracúva podklady súvisiace s obstarávaním územnoplánovacej dokumentácie pre príslušné orgány štátnej správy, spolupracuje s nimi v procese spracovania prípravnej, projektovej a reštaurátorskej dokumentácie na záchranu, obnovu a využitie kultúrnych pamiatok, pamiatkových území, archeologických nálezov a archeologických nálezísk
- c) usmerňuje činnosti právnických osôb a fyzických osôb pri záchrane, obnove a využívaní pamiatkového fondu, archeologických nálezov a archeologických nálezísk a poskytuje im odbornú a metodickú pomoc,
- d) rozhoduje podľa § 24, 30 až 33, 35, 36, 39, 42 a 43, vydáva záväzné stanoviská podľa § 30 a 32 a stanoviská podľa § 29
- e) spolupracuje pri zabezpečení osobitnej ochrany kultúrnej pamiatky s orgánmi štátnej správy a orgánmi územnej samosprávy v období krízovej situácie alebo mimoriadnej situácie pri príprave opatrení na uvedené situácie,
- f) zabezpečuje v období krízovej situácie, mimoriadnej situácie a podľa § 31 ods. 4 dočasnú odbornú úschovu hnutel'nych kultúrnych pamiatok,
- g) poskytuje obci metodickú a odbornú pomoc pri evidovaní miestnych pamätihodností
- h) dohliada na dodr'zovania tohto zákona a prijíma opatrenia na odstránenie nedostatkov pri ochrane pamiatkového fondu, archeologických nálezov a archeologických nálezísk,
- i) ukladá pokuty podľa § 42 a 43

J. ZÁVER

Zásady ochrany pamiatkového územia Pamiatkovej zóny v Liptovskom Jáne boli spracované na základe Usmernenia Pamiatkového úradu SR k spracovaniu výskumnej dokumentácie pamiatkových území transformovaného na dlhodobu uplatňovaný a zaužívaný osobitný prístup orgánu ochrany pamiatkového fondu v PZ Liptovský Ján.

Zásady sú podľa § 29 Zákona č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov súčasťou priemetu ochrany kultúrnych hodnôt územia, ktorý je podkladom na spracovanie územno-plánovacej dokumentácie podľa osobitného predpisu. Územie pamiatkovej zóny v Liptovskom Jáne je z hľadiska vyhodnotenia pamiatkových hodnôt diferencované a na vymedzených plochách je potrebné uplatňovať diferencovanú ochranu a mieru posudzovania zamýšľaných a plánovaných stavebných aktivít.

Zásady ochrany pamiatkového územia sú odborným dokumentom na vykonávanie základnej ochrany pamiatkového územia, ktorými orgány štátnej správy a orgány územnej samosprávy v spolupráci s vlastníkmi nehnuteľností zabezpečia zachovanie pamiatkových hodnôt v území, ich dobrý technický, prevádzkový a estetický stav, ako aj vhodný spôsob využitia jednotlivých stavieb, skupín stavieb a urbanistických súborov a vhodné technické vybavenie pamiatkového územia.

K. AKTUALIZÁCIA ZÁSAD PAMIATKOVEJ STAROSTLIVOSTI

Zásady ochrany pamiatkového územia Pamiatková zóna v Liptovskom Jáne budú aktualizované:

- v prípade, ak v praxi dôjde k nejasnostiam v zásadných metodických prístupoch k ochrane pamiatkového fondu na území pamiatkovej zóny,
- v prípade, že zásady neurčujú metodický prístup k zásadným okruhom ochrany obnovy a prezentácie pamiatkového fondu na území pamiatkovej zóny,
- na základe zásadného rozšírenia poznania a zvýšenia úrovne vedeckých disciplín týkajúcich sa ochrany pamiatkového fondu,
- v prípade zásadných urbanistických, architektonických, funkčných a iných zmien územia.

Zásady ochrany Pamiatkovej zóny v Liptovskom Jáne je potrebné aktualizovať s optimálnou periodicitou a v potrebnom rozsahu, najmenej však raz za päť rokov.

L. GRAFICKÁ ČASŤ ZÁSAD OCHRANY PAMIATKOVEJ ZÓNY V LIPTOVSKOM JÁNE

Zoznam výkresov:

1. Širšie vzťahy M 1: 10 000
2. Slohová analýza objektov M 1: 1000
3. Zásady ochrany pamiatkového územia M 1: 1000
4. Historická katastrálna mapa Liptovského Jána z roku 1881